

samen bouwen en verankeren

Jaarverslag / Jaarrekening 2018

waterschap
limburg

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN NL10NWAB0636750906
KvK 67682065

088-8890100
info@waterschaplimburg.nl
waterschaplimburg.nl

titel Jaarverslag / jaarrekening 2018
subtitel met de omgeving, voor de omgeving
datum 10 juli 2019
versie 1.0
status Definitief (AB 10 juli 2019)
zaaknr. 2018-Z19530
documentnr. 2019-D3174

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur.

Inhoudsopgave

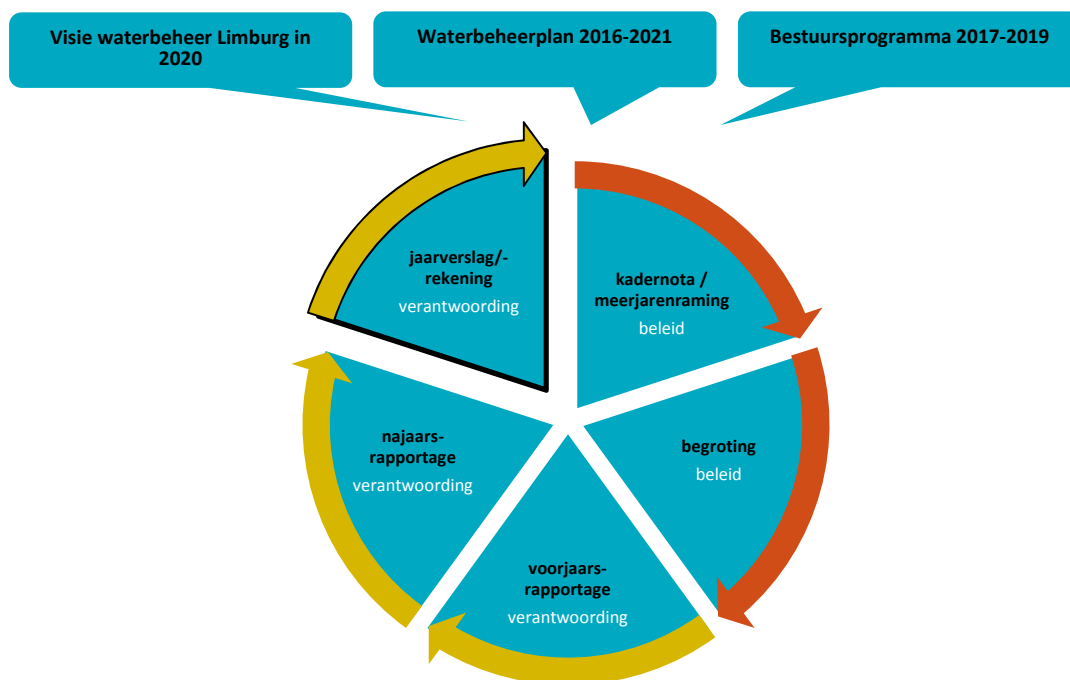
1	Inleiding / samenvatting	5
1.1	Bestuurlijke planning en control cyclus	5
1.2	Jaarverslag/jaarrekening 2018	5
1.3	Bestuurlijke samenvatting	8
1.4	Financiële samenvatting	11
Deel I Jaarverslag		17
2	Programma's	19
2.1	Jaarverslag naar programma's	19
2.2	Wat hebben we bereikt? / Wat hebben we ervoor gedaan?	20
2.3	Wat heeft het gekost?	20
3	Programma Waterkeringen	21
3.1	Wat hebben we bereikt?	21
3.2	Wat hebben we ervoor gedaan?	22
3.3	Wat heeft het gekost?	30
4	Programma Watersysteem en -keten	31
4.1	Wat hebben we bereikt?	31
4.2	Wat hebben we ervoor gedaan?	33
4.3	Wat heeft het gekost?	50
5	Programma Bestuur en organisatie	53
5.1	Wat hebben we bereikt?	53
5.2	Wat hebben we ervoor gedaan?	55
5.3	Wat heeft het gekost?	66
6	Overige paragrafen	67
6.1	Ontwikkelingen en uitgangspunten	67
6.2	Incidentele opbrengsten en kosten	68
6.3	Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	69
6.4	Waterschapsbelastingen	69
6.5	Het weerstandsvermogen	72
6.6	De financiering	76
6.7	Verbonden partijen	80
6.8	EMU-saldo	81
6.9	Topinkomens	82
7	Waterschapsbedrijf Limburg	83
8	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen	85
Deel II Jaarrekening		87
9	Balans met toelichting	89

9.1	Balans	89
9.2	Indeling en waardering balansposten	90
9.3	Vaste activa	91
9.4	Vlottende activa	92
9.5	Vaste passiva	95
9.6	Vlottende passiva	103
9.7	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	105
10	Kredietvoting en -verlening	107
11	Kostentoerekening / kostendragers / dekkingsmiddelen	113
12	Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten	115
12.1	Toelichting op kosten	117
12.2	Toelichting op opbrengsten	122
12.3	Exploitatieresultaat	125
13	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	127
14	Voorstellen	131
Deel III Bijlagen		135
BIJLAGE A	Vaste activa	137
BIJLAGE B	Reserves en voorzieningen	138
BIJLAGE C	Vaste schulden	139
BIJLAGE D	Personeelslasten	140
BIJLAGE E	Berekening van het rente omslagpercentage	141
BIJLAGE F	Kostenverdeelstaat	142
BIJLAGE G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen	143
BIJLAGE H	Treasury	144
BIJLAGE I	EMU-Saldo	145
BIJLAGE J	Investeringslijst	146

1 Inleiding / samenvatting

1.1 Bestuurlijke planning en control cyclus

De 'bestuurlijke planning & control cyclus 2018' ziet er als volgt uit:

1.2 Jaarverslag/jaarrekening 2018

Hierbij bieden wij u de Jaarverslag/-rekening 2018 aan. De tweede jaarverslag/-rekening van Waterschap Limburg, waarin verantwoording wordt afgelegd over de opgaven waarvoor het waterschap in het verslagjaar is geplaatst.

In deze programmarekening kunt u lezen hoe wij invulling hebben gegeven aan de voornemens in het verslagjaar. Naast de inleiding en samenvatting, bestaat de programmarekening uit drie onderdelen, te weten:

- **Deel I: Het Jaarverslag**
 - Programma(verantwoording)
 - De overige paragrafen
 - Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)
 - Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

- **Deel II: De jaarrekening**
 - Balans met toelichting
 - Kredietvotering en -verlening
 - Kostentoerekening / kostendragers / dekkingsmiddelen
 - Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten
 - Controleverklaring
 - Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening inclusief bestemming van het resultaat
- **Deel III: De bijlagen**

Jaarverslag

Het jaarverslag begint met een financiële verantwoording van de uitvoering van het programmaplan bestaande uit de netto kosten per programma. Verder wordt in de programmaverantwoording ingegaan op drie vragen:

1. Wat hebben we bereikt?
Onder 'wat hebben we bereikt' wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop in het verslagjaar de gestelde doelen zijn gerealiseerd.
2. Wat hebben we gedaan?
De teksten 'wat hebben we gedaan' vermelden wat we gedaan hebben om datgene te bereiken wat we bereikt hebben. Voor zover kwantificeerbaar wordt een en ander door middel van kengetallen nader toegelicht.
3. Wat heeft het gekost?
In dit onderdeel wordt de financiële realisatie in het verslagjaar gecompriëerd weergegeven en wordt de afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting gepresenteerd.

Daarnaast zijn in het jaarverslag de overige verplichte paragrafen volgens de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) opgenomen. Hierin wordt ingegaan op de ontwikkelingen gedurende het verslagjaar, de incidentele kosten en opbrengsten en de onttrekkingen aan de overige bestemmingsreserves en voorzieningen. Ook wordt aandacht besteed aan de waterschapsbelastingen, het weerstandsvermogen en de financiering. Verder worden de (eventuele) verbonden partijen toegelicht en komt de bedrijfsvoering aan de orde. Tot slot wordt het EMU saldo nog in beeld gebracht en aandacht besteed aan de topinkomens zoals voorgeschreven in de Wet Normering Topfunctionarissen publieke en semipubliek sector (WNT).

Jaarrekening

De jaarrekening vormt de basis voor de controleverklaring en is door de accountant onderzocht op getrouwheid en rechtmatigheid. De jaarrekening betreft het cijfermatige deel van de programmarekening en is opgesteld in overeenstemming met de landelijke beleid- en beheerproducten (BBP) structuur. De BBP-opzet bestaat onder meer uit een systematiek van doorberekening van overheadkosten.

Ook maken de controleverklaring en het voorstel tot vaststelling van de jaarrekening inclusief de bestemming van het rekeningresultaat deel uit van de jaarrekening.

Verder omvat de jaarrekening de balans per 31 december 2018. Hoofdstuk 9 geeft de balanspositie van het waterschap per 31 december 2018 weer, met een nadere uiteenzetting per afzonderlijke balanspost.

In de jaarrekening wordt ook ingegaan op de financiële realisatie van de programma's. Het zwaartepunt van de beleidsmatige aspecten is opgenomen in het jaarverslag terwijl de presentatie op de financiële aspecten een plek krijgt in de jaarrekening.

Tot slot wordt nog ingegaan op de kostendragers (lees taken) en kosten en opbrengsten en wordt bij laatstgenoemd onderdeel een korte analyse gegeven van de gewijzigde begroting 2018 versus realisatie.

Bijlagen

In deel III zijn de bijlagen en het investeringsoverzicht inclusief de af te sluiten projecten opgenomen. In het investeringsoverzicht wordt de realisatie versus de raming van de investeringsprojecten weergegeven. Daarnaast wordt aangegeven welke projecten zijn afgerond en financieel worden afgesloten. In totaliteit zijn 10 bijlagen bijgevoegd, waaronder de staat van vaste activa, reserves en voorzieningen, vaste schulden en personeelslasten.

1.3 Bestuurlijke samenvatting

Waterschap Limburg (WL) zorgt in de provincie Limburg voor veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water

Samen bouwen en verankeren

Terugkijkend op het jaar 2018 mogen we constateren dat het een veelbewogen jaar is geweest: wateroverlast én droogte, focus op kernopgaven én basis op orde brengen.

We zijn twee jaar op weg als nieuw waterschap. We hebben ons gefocust op het stevig doorpakken op de kernopgaven en het op orde brengen van onze basis als fusiewaterschap. We hebben ingezet op het klimaat robuuster maken van Limburg. We hebben gewerkt aan onze belangrijkste opgaven:

- bestrijden wateroverlast: programma Water in Balans;
- creëren van veilige dijken: programma's Hoogwaterbescherming en Maaswerken;
- transitie naar circulaire economie: waterketen en afvalwaterzuivering;
- extra aandacht voor waterkwaliteit i.v.m. opkomst van nieuwe stoffen, zoals resten geneesmiddelen;
- basis op orde: data op orde en assetmanagement met als voorbeeld de zorgplicht waterkeringen, het uitvoeren van planmatig onderhoud aan onze assets en het doorvoeren van nieuwe WL-werkwijzen.

Met de omgeving, voor de omgeving

Het Bestuursprogramma 2017-2019 'met de omgeving, voor de omgeving' is in de afgelopen twee jaar onze leidraad geweest. We hebben ons gefocust op het zorgvuldig, kostenbewust, daadkrachtig en resultaatgericht besturen van het waterschap in samenwerking met onze omgeving. Wij hebben de invoering van de nieuwe omgevingswet in gezet als een van de pijlers om de samenwerking met de omgeving ook met behulp van vernieuwde wet- en regelgeving gestalte te geven. We hebben een nieuwe Keur opgeleverd en zijn met de meeste Limburgse gemeenten in gesprek over het borgen van 'water en klimaat' in gemeentelijke omgevingsvisies. In onze programma's en projecten werken we volgens het integraal projectmanagementmodel (IPM). Dit betekent onder andere dat we werken met 'omgevingsmanagers', die als specifieke rol hebben om samen met de omgeving te bekijken hoe we onze projecten naar wederzijdse tevredenheid kunnen uitvoeren.

Klimaatadaptief werken / waarmaken Water in Balans

Het oplossen van bestaande wateroverlastknelpunten en het klimaat robuust inrichten van het watersysteem vergt nu investeringen om ook in de toekomst zoveel mogelijk schade te voorkomen. We hebben onze omgeving laten weten dat wij hun zorgen serieus nemen en dat wij onze expertise inzetten en maatregelen nemen tegen maatschappelijk verantwoorde kosten. Daarbij is het noodzakelijk de samenwerking te verbreden waarbij het watersysteem en de (afval)waterketen integraal bekeken worden.

In 2018 hebben wij het vernieuwde programmaplan 'Water in Balans' voorbereid. Wij hebben gebruik gemaakt van de informatie, die de pilots die we hebben uitgevoerd in Meerssen, Oirsbeek hebben opgeleverd. We hebben intensief gelobbyd richting Den Haag en samenwerkingsovereenkomsten gesloten met de gemeenten Meerssen en Oirsbeek.

Ook zijn nieuwe gebiedspilots gestart rond de Kwistbeek, de Schelkensbeek en de Eckeltsebeek. Voor het tweede jaar op een rij was er sprake van een droge zomer. Het droogterecord uit 1976 is doorbroken. We hebben het beschikbare water zo goed mogelijk verdeeld. De grondwaterstanden zijn gedurende lange tijd te laag gebleven. Vooral de landbouw heeft hiervan schade ondervonden. Niet alles wat we willen bereiken lukt. Het tegen acceptabele maatschappelijke kosten het beschermingsniveau overal naar 1:100 brengen in Zuid-Limburg lijkt niet realiseerbaar. We doen zoveel als mogelijk om boven de basisbescherming van 1:25 uit te stijgen. Een bepaalde mate van niet beschermd zijn en onzekerheid moeten we leren accepteren. We zullen meer vragen van de zelfredzaamheid van onze inwoners en bedrijven. Samen met de gemeenten en provincie is onze opgave om slachtoffers te voorkomen, een vitale infrastructuur in Limburg veilig te stellen en met behoud van een krachtige economie zorgeloos te kunnen wonen en leven.

Klimaatverandering en de toestand van ons watersysteem

We hebben geconstateerd dat klimaatveranderingen steeds sneller gaan, dat wateroverlast en droogte elkaar afwisselen, dat ons watersysteem onder invloed van deze klimaatverandering aan herijking toe is.

Ons watersysteem is grotendeels in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw aangelegd. Hoosbuien en droogte vragen om een andere manier van kijken naar droge voeten en voldoende water en om maatregelen. In diverse gebiedsprocessen krijgen we kansen om het watersysteem duurzaam en innovatief te herinrichten. We zoeken naar creatieve, innovatieve oplossingen samen met de omgeving.

In 2018 stond het watersysteem ook onder druk: hele natte perioden in het voorjaar en een uitzonderlijk droge periode in de zomer. We hebben ingespeeld op deze situatie door een beekdalbrede benadering te ontwikkelen voor onze natuurbeken. Met de opgestarte Limburgse Integrale Wateraanpak (LIWA) komen in een viertal gebiedspilots alle opgaven bij elkaar en worden uitgangspunten voor het toekomstige Limburgse watersysteem vastgesteld. De realisatie van het aantal kilometers beekherstel is in 2018 achtergebleven, maar de voorbereiding van de realisatie in de volgende jaren is voortvarend opgepakt. Het assetmanagement en het op orde brengen van de data is voortvarend opgepakt.

Veilige dijken: waterkerend waterschap

Wij zijn een waterkerend waterschap. Sinds 1995 hebben we er een nieuwe kerntaak bij. In Limburg beschikken we over 178 km primaire waterkeringen (dijken), waarvan een groot deel nog verbeterd moet worden. Ook moeten de dijken beheerd en onderhouden worden. Met het uitvoeren van de dijkverbeteropgave stijgt ons areaal en bereiden we ons voor op het leren beheeren en onderhouden van dit grotere areaal.

In 2018 hebben zowel het Programma Maaswerken als het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gestaag aan onze opgave gewerkt. Tot 2021 wordt ongeveer 70 km dijk aangelegd of verbeterd. Inmiddels is circa 24 km gerealiseerd en zijn de overige projecten in verschillende stadia van voorbereiding.

Onder invloed van de in 2017 ingevoerde nieuwe normering hebben we moeten constateren dat onze dijkverbeteropgave voorlopig niet ophoudt en in de toekomst extra middelen zal vragen. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft een audit uitgevoerd op onze dijken.

De conclusie is dat ons kwaliteitssysteem op orde is. Als jong waterkerend waterschap hebben we goede stappen gezet. We zijn op de goede weg én moeten blijven investeren in de waterveiligheid in Limburg.

Waterkwaliteit

De ontwikkelingen rondom de mestfraude en medicijnresten in het water vragen om een nieuwe aanpak van het waterschap. Waterkwaliteit is ten opzichte van waterkwantiteit tot nu toe onderbelicht geweest. Om onze doelstelling van schoon water ook daadwerkelijk gestalte te geven in de huidige tijd is een actieve en onderzoekende houding van Waterschap Limburg nodig. Het is duidelijk dat een extra inspanning nodig is om die 'voldoende waterkwaliteit', die de Kaderrichtlijn Water (KRW) voorschrijft, te bereiken of op zijn minst het haalbare te doen.

Ten aanzien van de eigen maatregelen is als uitgangspunt genomen dat het waterschap ten minste doorgaat met beekherstel, het opheffen van vismigratieknelpunten en het verbeteren van effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). De voorlopige resultaten zijn gepresenteerd tijdens de themavergadering van het algemeen bestuur van 12 december 2018.

Zuiveren van afvalwater optimaliseren

In 2018 is een nadere uitwerking van de 'Toekomstvisie zuiveren en waterketen' vastgesteld. Hierin is de nadruk gelegd op grondstoffenterugwinning en het terugwinnen van energie uit afvalwater. Het gebruik van effluent voor de bestrijding van droogte is als speerpunt benoemd en naast de KRW is ook de verwijdering van medicijnresten centraal gezet. In 2019 wordt dit door Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) uitgewerkt in concrete plannen.

Rond riooloverstorten is duidelijk geworden dat daar door de gemeenten nog grote stappen in moeten worden gezet.

De samenwerking in de waterketen verloopt in de samenwerkingsregio's goed. De wens van het algemeen bestuur (AB) is om dit organisch te laten groeien. De strategische beleidslijn voor duurzame inzetbaarheid van nieuwe technieken voor het zuiveren, het terugwinnen van energie, meststoffen, metalen en andere grondstoffen uit het afvalwater en zuiveringsslib zijn in de 'Toekomstvisie 2030', de nota 'Nadere concretisering Toekomstvisie 2030' en de opdrachtbrief van WL aan WBL opgenomen. Zowel de nota als de opdrachtbrief zijn op 3 oktober 2018 door het algemeen bestuur vastgesteld en aan het WBL toegezonden.

1.4 Financiële samenvatting

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie op programma- en kostensoortenniveau gepresenteerd evenals de investeringen. Verder wordt een korte toelichting op beide onderdelen ten opzichte van de gewijzigde begroting 2018 gegeven en wordt een overzicht gepresenteerd met de belangrijkste cijfers van ons waterschap.

1.4.1 Exploitatie

Exploitatie op programmaniveau

De netto kosten per programma over het verslagjaar kunnen als volgt worden weergegeven.

Programmatotaal		Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen		12.586.964	11.878.255
Watersysteem en -keten		113.501.141	114.246.840
Bestuur en Organisatie		12.658.667	13.517.820
Programmatotaal		138.746.772	139.642.915
Onvoorzien WL		1.808.416	-
Onvoorzien WBL		291.637	291.637
Vrije ruimte goodwill BsGW		125.000	-
Duurzaamheid en innovatie		329.875	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	826.900	826.823
Resultaat WBL 2017	-/-	32.000	32.025
Totaal Netto kosten		140.442.800	139.075.704
Opbrengst waterschapsbelastingen incl kijtschelding en oninbaarheid		136.254.100	136.736.744
Exploitatieresultaat		-4.188.700	-2.338.960

Voor een nadere toelichting op de programmakosten wordt verwezen naar hoofdstuk 2, 3, 4 en 5.

Exploitatie op kostensoortenniveau

Omdat in de jaarrekening de verschillen ten opzichte van de gewijzigde begroting 2018 op kostensoortenniveau worden verklaard kan het negatief resultaat van de jaarrekening van € 2.338.960 volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten		Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten		144.689.000	144.236.732
Opbrengsten		140.500.300	141.897.772
Exploitatieresultaat		-4.188.700	-2.338.960

Voor een nadere toelichting op de kostensoorten wordt verwezen naar hoofdstuk 12.

Kosten en opbrengsten 2018, realisatie versus gewijzigde begroting.

De kosten zijn met € 452.000 afgenomen (0,31%) en de opbrengsten met € 1.398.000 toegenomen (0,99%), ten opzichte van de gewijzigde begroting en afgerond op duizendtallen.

Rente en afschrijvingen zijn toegenomen als gevolg van de extra afschrijving door de balansafwaardering van het kantoorpand Blerick en het boekverlies op het kantoorpand Sittard van de voormalige waterschappen. De berekende rente over de eigen financieringsmiddelen (lees interne rentelasten) daarentegen is achterwege gebleven als gevolg van lagere rentepercentages door de renteontwikkeling op de financiële markten.

Personeelslasten zijn lager, als gevolg van een gemiddeld lagere personeelssterkte, wijziging van het woon-werkverkeer voor het personeel en aankoop van IKB verlof.

Goederen en diensten van derden zijn toegenomen door de kosten die ten laste komen van specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves.

Bijdrage aan derden zijn toegenomen door de administratieve correctie uit 2017 op de bijdrage Deltaprogramma Maas in verband met inzet eigen uren.

De stijging van de **toevoegingen aan de voorzieningen** is het gevolg van de niet geraamde toevoeging aan de 'voorziening pensioen- en uitkeringsverplichtingen'

De post **onvoorzien** is administratieve begrotings(stel)post waarop feitelijke realisatie niet plaatsvindt.

Financiële baten zijn toegenomen door de hogere opbrengst rentebaten als gevolg van de financiering middels kasgeldleningen tegen een negatieve rente. Daarentegen is de opbrengst interne rente afgenomen door de bijstelling van het rentepercentage.

Personele baten zijn toegenomen door de vergoeding voor de personele inzet voor het project bevermanagement.

Goederen en diensten aan derden zijn toegenomen als gevolg van grotere grondtransacties en de verkoop van buitengebruik gesteld materieel.

Bijdragen van derden is toegenomen als gevolg van provinciale bijdrages voor diverse projecten.

De **Waterschapsbelastingen** zijn als gevolg van de afname van de kwijtschelding en oninbaar oude belastingjaren toegenomen.

De **interne verrekeningen** zijn door de vrijval van de voorziening onderhoud kantoorpand Sittard en de gedeeltelijke vrijval van de voorziening Persoonsgebonden Basisbudget toegenomen. Daarnaast zijn minder uren aan projecten besteed dan geraamd.

Voor een uitgebreidere toelichting op de kostensoorten wordt verwezen naar hoofdstuk 9.

1.4.2 Investerings

Het investeringsvolume, met uitzondering van bedrijfsvoering, die betrekking hebben op het watersysteem zijn gebaseerd op het Waterbeheersplan 2016-2021, de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4), het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) en de voorbereiding op de 4^e toetsingsronde van de primaire waterkeringen.

Weergave van de netto investeringsuitgaven in 2018 per programma:

Totaal	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	13.057.000	13.499.673
Watersysteem en -keten	8.213.000	8.251.853
Bestuur en organisatie	986.000	-771.547
Totaal netto investeringsuitgaven	22.256.000	20.979.979

In de primitieve begroting werd uitgegaan van netto investeringsuitgaven van € 33.385.000. Gedurende het verslagjaar waren de inzichten in de investeringen zodanig dat de totale netto investeringsuitgaven via de voor- en najaarsrapportage neerwaarts zijn bijgesteld tot € 22.256.000.

Netto investeringsuitgaven 2018, realisatie versus gewijzigde begroting.

Ten opzichte van deze bijstelling zijn de netto investeringsuitgaven uiteindelijk uitgekomen op € 20.979.979. De afwijking van de investeringsuitgaven wordt per programma onderstaand kort toegelicht:

- **Waterkering.**
De netto uitgaven zijn vooral hoger doordat in 2018 binnen zowel het programma Dijkversterkingen Maaswerken als het HWBP programma werkzaamheden voortvarender verlopen dan verwacht, waaronder de uitvoering.
- **Watersysteem en- keten.**
De netto uitgaven zijn licht gestegen. Enerzijds verloopt de uitvoering en/of grondverwerking van enkele projecten voortvarender dan verwacht, waaronder Groote Molenbeek A73 en Regenwaterbuffer Spaans Vonderen. Anderzijds zijn projecten vertraagd, waaronder Oeverherstel roer voorstad St. Jacob, Sarsven / De Banen en Heidsche Peel.
- **Bestuur en organisatie.**
De verkoop van het kantoorpand in Sittard voor € 1,4 mln. heeft een verlagend effect op de netto uitgaven binnen dit programma. Daarnaast is de geplande verduurzaming en vergroening van het kantoorgebouw en de omgeving vertraagd, evenals de ontwikkeling en uitbouw van de informatievoorziening.

Voor een uitgebreide toelichting op de netto investeringsuitgaven per programma wordt verwezen naar hoofdstuk 2 tot en met 5.

1.4.3 Weerstandsvermogen

Vooruitlopend op de ontwikkeling van een nieuw risicomanagementsysteem heeft het algemeen bestuur op 13 september 2017 bij de vaststelling van de 'nota reserves en voorzieningen 2017 Waterschap Limburg' besloten om de stand van de algemene reserve te handhaven op het huidige niveau en te beschouwen als weerstandsvermogen.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' ultimo 2018 van Waterschap Limburg is € 8.151.130 en wordt vooralsnog voldoende geacht om risico's te kunnen opvangen.

Het weerstandsvermogen bedraagt 5,9% van de netto exploitatiekosten 2018 en 3,3% van het balanstotaal (€ 248,8 miljoen).

1.4.4 In één oogopslag kerncijfers Waterschap Limburg

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste kerncijfers weergegeven waardoor in één oogopslag inzicht wordt verkregen in de financiële positie van het waterschap.

Onderdeel	Jaarrekening	
	2017 WL	2018 WL
1 Exploitatiesaldo	-5.032.608	-2.338.960
2 a. Exploitatie kosten	141.418.321	144.236.732
b. Exploitatie opbrengsten	136.385.713	141.897.772
3 Afschrijvingen	14.264.731	14.944.361
4 Aflossingen langlopende geldleningen	13.736.139	7.676.822
5 Verhouding afschrijving / aflossing	1,04	1,95
6 Personeelskosten (excl bestuur)	22.105.088	25.071.452
7 Aantal fte's	298,24	300,34
8 Personeelskosten per fte	74.100	83.500
9 Bruto investeringen	63.182.788	66.447.446
10 Boekwaarde vaste activa	218.387.033	224.422.650
11 Eigen vermogen	41.499.483	36.466.876
12 Voorzieningen	6.763.562	7.006.621
13 Langlopende geldleningen	132.136.991	154.460.170
14 Opbrengst waterschapslasten (netto)	130.071.418	136.736.744
15 Aantal ingezetenen (huishoudens)	490.000	492.500
16 Tarief ingezetenen per woonruimte	48,56	53,25
17 WOZ-waarde gebouwd (x € 1.000)	120.240.000	122.825.000
18 Tarief gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0235%	0,0249%
19 Aantal belastinghectaren ongebouwd	122.849	124.337
20 Tarief ongebouwd per hectare	31,97	34,69
21 Aantal belastinghectaren natuur	45.743	45.939
22 Tarief natuur per hectare	3,22	3,46
23 Aantal vervuilingseenheden	1.599.500	1.605.000
24 Zuiveringsheffing per ve	47,08	47,62

1.4.5 Resultaatsbestemming

Over het negatieve rekeningsaldo van 2018 moet een bestemmingsbesluit door het algemeen bestuur worden genomen om het verslagjaar 2018 Waterschap Limburg te kunnen sluiten. Met in achtneming van wettelijke regels, genomen bestuursbesluiten tot inzet van bestemmingsreserves en het jaarverslag / jaarrekening 2018, stellen wij voor als volgt te gaan besluiten.

Omschrijving	Bestemming rekeningresultaat 2018
Verrekening met egalisereserves	
- tariefsegalisatie watersysteemheffing	614.983
- tariefsegalisatie zuiveringsheffing	-594.848
Verrekening met bestemmingsreserves	
- bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer	-409.684
- bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	-1.139.545
- bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater	-268.762
- bestemmingsreserve risicovolle beplanting	-6.817
- bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation	-13.634
- bestemmingsreserve netcentrisch werken	-4.991
- bestemmingsreserve frictiekosten	-601.501
- bestemmingsreserve groot onderhoud maatregelen Niers	-210.673
- bestemmingsreserve klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	-14.544
- bestemmingsreserve assetmanagement	-336.781
- bestemmingsreserve kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie	-5.413
- bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten	230.000
- bestemmingsreserve meten met nitraatstrips	84.960
- bestemmingsreserve lectoraat bodem	150.000
- bestemmingsreserve LIVES	188.290
Totaal bestemming resultaat 2018	-2.338.960

De bestemmingsreserves waarin na verrekening niets meer resteert, worden opgeheven.

Deel I: Het Jaarverslag 2018

2 Programma's

2.1 Jaarverslag naar programma's

In de 'Programmabegroting 2018' gaven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2018 gingen leveren. Ieder programma is op dezelfde wijze opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De beantwoording van deze vragen is per programma opgedeeld in diverse thema's, die terug te vinden zijn in ons 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Hieronder een overzicht van de thema's per programma.

Waterkeringen

Hoogwaterbescherming Maas

- Dijkversterking
- Zorgplicht waterkeringen

Vergunningen en plantoetsing

- Vergunningverlening en plantoetsing

Watersysteem en -keten

Regionaal watersysteem

- Functies van water en rol waterschap
- Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding
- Wateroverlast en bodemerrosie
- Beken en beekdalen
- Water en ruimte
- Waterkwaliteit en ecologie
- Recreatie

Zuiveren en waterketen

- Afvalwaterketen
- Samenwerking in de waterketen

Grondbeleid en areaalbeheer

Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

- Communicatie en klantcontact
- Mens en organisatie
- Financiën, control en facilitaire zaken
- Informatievoorziening

Crisisbeheersing

Toezicht en handhaving

- Toezicht en handhaving
- Recreatie

2.2 Wat hebben we bereikt? / Wat hebben we ervoor gedaan?

We geven per bullet aan wat de stand van zaken is. We gebruiken daarvoor gekleurde waterdruppels, die de volgende betekenis hebben:

geen wezenlijke afwijkingen, gerealiseerd conform begroting
hierop wordt een toelichting gegeven, indien relevant

wezenlijke afwijking, niet gerealiseerd conform begroting
hierop wordt een toelichting gegeven

2.3 Wat heeft het gekost?

In de programmabegroting hebben we ook aangegeven wat de voorgenomen activiteiten mogen kosten. Per programma kijken we naar de kosten en opbrengsten voor het jaar 2018.

Het programma Bestuur en organisatie vervult een bijzondere functie. Dit programma bevat ook de activiteiten die erop gericht zijn de organisatie te ondersteunen bij de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Hier worden de ondersteunende activiteiten verantwoord en uiteindelijk doorberekend naar de programma's. Alle kosten met betrekking tot huisvesting, informatiebeleid en automatisering juridische, facilitaire, financiële en personeelsaangelegenheden behoren tot het programma Bestuur en organisatie. Ook de salariskosten en de rente en afschrijvingen worden verantwoord binnen dit programma. Bovengenoemde kosten worden eenmaal per jaar doorberekend naar de programma's bij het opmaken van de jaarrekening.

Exploitatie

Programma	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	12.453.464	12.586.964	11.878.255
Watersysteem en -keten	112.592.178	113.501.141	114.246.840
Bestuur en Organisatie	13.164.321	12.658.667	13.517.820
Programmatotaal	138.209.963	138.746.772	139.642.915

Investeringsen

Totaal	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	13.933.000	13.057.000	13.499.673
Watersysteem en -keten	18.702.000	8.213.000	8.251.853
Bestuur en organisatie	750.000	986.000	-771.547
Totaal netto investeringsuitgaven	33.385.000	22.256.000	20.979.979

3 Programma Waterkeringen

Waterkeringen

Hoogwaterbescherming Maas

- Dijkversterking
- Zorgplicht waterkeringen

Vergunningen en plantoetsing

- Vergunningverlening en plantoetsing

3.1 Wat hebben we bereikt?

Hoogwaterbescherming Maas

Dijkversterking

In 2018 zijn de voorkeursalternatieven voor drie dijktrajecten (te weten: Buggenum, Willem Alexanderhaven C en Steyl-Maashoek), afgerond en aangeboden aan het bestuur ter vaststelling. Voor vier gecombineerde HWBP/MIRT-verkenningen (te weten: Arcen, Well, Thorn-Wessem en Baarlo) is de inhoudelijke beslisinformatie gereed voor de keuze van de voorkeursalternatieven.

Voor de Lob van Gennepe is de startbeslissing genomen en de verkenningfase gestart.

Bij het Programma Dijkversterkingen Maaswerken zijn de projecten Afferden, Bergen en Mook (Prio 1), Lottum en Grubbenvorst (Prio 2) gestart en volop in uitvoering. De projecten Ohé en Laak (cluster A) en Grevenbicht-Roosteren (cluster B) zijn afgerond. Van de initiële dijkversterkingstrajecten (ca. 42 km) is op dit moment circa 24 kilometer opgeleverd.

De wettelijke beoordelingen zijn in 2018 opgestart voor 't Bat in Venlo, de Lob van Gennepe en Maastricht.

Zorgplicht Waterkeringen

In 2018 hebben we als waterschap laten zien te voldoen aan de zorgplicht. Dit is de garantie naar de omgeving dat wij met onze dijken optimale veiligheid bieden aan de bewoners en ondernemers achter de dijken.

Vergunningen en plantoetsing

We hebben invulling gegeven aan onze vergunningverlenende rol. Centraal stond daarbij het bieden van ruimte tot initiatief in harmonie met de waterbelangen.

3.2 Wat hebben we ervoor gedaan?

Hoogwaterbescherming Maas

Dijkversterking

- In de periode tot 2021 worden ongeveer 70 km dijken aangelegd of verbeterd die effectief en efficiënt te beheren zijn, die voldoen aan de landelijke normen voor de dijken en die passen binnen het Limburgse Maaslandschap. Het betreft verbetering van bestaande dijken en aansluitingen op de hoge gronden.
 - In 2018 worden de werkzaamheden op de volgende dijktrajecten afgerond:
 - Ohé en Laak (cluster A)
 - Grevenbicht-Roosteren (cluster B)
 - We starten met de werken bij:
 - Afferden, Bergen, kern Mook (Prio 1)
 - Lottum en Grubbenvorst (Prio 2)

Toelichting

Alle projecten die in 2018 voorzien waren om te starten, zijn begonnen. De projecten Afferden, Bergen en Mook (Prio 1), Lottum en Grubbenvorst (Prio 2) zijn volop in uitvoering. Een aantal van deze projecten heeft ondertussen de mijlpaal hoogwaterveilig al behaald. De projecten Ohé en Laak (cluster A) en Grevenbicht-Roosteren (cluster B) zijn afgerond.

Van de initiële dijkversterkingstrajecten (ca. 42 kilometer) is op dit moment circa 24 kilometer opgeleverd. De gestelde norm (57%) voor 2018 is daarmee gehaald. In het laatste kwartaal van 2018 is het project Neer (Prio 3) gegund. De gunning van de projecten Urmond en Milsbeek-Ven Zelderheide vindt begin 2019 plaats. De verwachting is dat het programma de mijlpaal hoogwaterveilig haalt voor het einde van 2020.

- We werken met onze partners nauw samen om te komen tot een duurzaam veilig Maasdal waarbij de waterveiligheid (HWBP) op een hoogwaardige wijze wordt ingepast in de omgeving. Waar mogelijk zoeken we daarbij de combinatie met ruimtelijke maatregelen om ook voor de lange termijn gesteld te staan voor ontwikkelingen op het gebied van o.a. klimaatverandering. Zo worden in de gebieden Baarlo, Thorn, Arcen en Well dijkverleggingen bestudeerd om ruimte voor de Maas te creëren en werken we met de gemeente Venlo samen aan de hoogwateropgave in de stad.

Toelichting

Voor de dijktrajecten Well (DR60), Arcen (DR65), Baarlo (DR70) en Thorn-Wessem (DR79) wordt conform de voorkeursstrategie Maas in de Verkenningsfase dijkversterking-/dijkeruglegging onderzocht en afgewogen. Een intensief omgevingsproces loopt om op deze trajecten samen met de omgeving tot een gedragen voorkeursalternatief te komen. Alle beslisinformatie is nu aanwezig om in samenwerking met de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) een voorkeurbeslissing te nemen, waarna de planuitwerking voor deze trajecten kan starten.

Onder de noemer Meer Maas Meer Venlo (MMMv) hebben gemeente, Provincie Limburg, het Rijk en Waterschap Limburg samen aan de gecombineerde HWBP /MIRT verkenning gewerkt. Onderdeel van deze integrale verkenning was onder meer de versterking van de dijktrajecten bij Venlo-Velden (DR68) en Blerick-Groot Boller (DR69).

De gemeente Venlo heeft eind 2018 eenzijdig het besluit genomen uit het samenwerkingsverband MMMV te treden waarmee de beëindiging van de gezamenlijke MIRT-Verkenning MMMV in gang is gezet. Naar verwachting tekent de minister in februari 2019 de beëindigingsovereenkomst.

De waterveiligheidsopgave vervalt daarmee niet en het waterschap zal – in samenwerking met de Minister van I&W - de dijkversterkings- / dijkerugleggingsopgaven in Venlo – Velden en Blerick Groot – Boller gaan voorbereiden.

- De voorbereiding en uitvoering van de dijkversterkingsprojecten vindt plaats in nauwe samenwerking met de directe omgeving. We doen dit onder meer in omgevingswerkgroepen en ontwerpstudio's samen met bewoners en zetten daar middelen als co-creatie in. We informeren de stakeholders onder andere via nieuwe media, nieuwsbrieven en tijdens informatieavonden.

Toelichting

Al vanaf het begin van de dijkverbeterprogramma's HWBP en Maaswerken betrekken de beide programmaorganisaties de omgeving nadrukkelijk en actief bij de realisatie. Het HWBP-programma is in 2016 gestart met een intensief omgevingsproces. In diverse kansensessies en bewonersavonden zijn omwonenden betrokken bij het opstellen van kansrijke alternatieven. De bestuurlijke omgeving is geconsulteerd via bestuurlijke informatiedagen en informeel via bestuurlijke gespreksrondes met wethouders. In de stuurgroep Noordelijke Maasvallei geven Rijk, provincie, gemeenten, HWBP en waterschap samen richting aan de waterveiligheidsprojecten. Ook in 2018 vonden voor alle dijktrajecten informatieavonden en omgevingswerkgroepen plaats. Daarnaast vonden 2018 drie stuurgroepen Noordelijke Maasvallei plaats, waar partijen betrokken bij het HWBP programma gezamenlijk richting geven aan de dijkversterkingen/dijkerugleggingen. Voor het project Lob van Gennep wordt eveneens een intensieve samenwerking met de omgeving voorbereidt en is een zelfstandige stuurgroep opgericht.

- We werken aan innovaties binnen het waterkeringendomein door kostenefficiënte oplossingen te realiseren en draagvlak voor waterveiligheid te vergroten. We dragen onder meer actief bij aan de Projectoverstijgende Verkenning Kabels en Leidingen en de Projectoverstijgende Verkenning Gebiedseigen Grond van het landelijke HWBP en voeren pilots uit naar diverse technische innovaties.

Toelichting

Vanuit het HWBP werken we aan een aantal Projectoverstijgende Verkenningen (POV's). Waterschap Limburg werkt actief mee in de Projectoverstijgende Verkenning Kabels en Leidingen. Het voornaamste doel van deze POV is de werelden van waterkeringbeheerders en netbeheerders met elkaar te verbinden en te zorgen dat kabels en leidingen zorgvuldig, toekomstbestendig en veilig worden ingepast in waterkeringen en bij dijkversterkingen. Verleggingskosten neemt de programmaorganisatie mee in de beschikkingsverzoeken als subsidiabele kosten. Inmiddels is vanuit de POV de aanbeveling gekomen om de Kabels en Leidingen als buitenleidingen te beschouwen waarmee deze 100% subsidieabel kunnen worden aangemerkt.

*Projectoverstijgende Verkenning Dijkversterking Gebiedseigen Grond (POV-DGG)
Deze verkenning organiseert de HWBP-alliantie samen met collega waterschappen.
Waterschap Limburg treedt op als gastheer voor deze POV.*

De POV richt zich op het onderzoek naar de mogelijkheden van het gebruik van gebiedseigen materiaal voor het versterken van dijken. Doelstelling is te achterhalen hoe materialen die in principe (net) niet aan de norm voldoen toch toe te passen zijn binnen dijkversterkingen. De ambitie is reductie van kosten (minder transport, goedkopere bouwstof), milieudruk (CO₂, NOx) en druk op de omgeving (minder transportbeweging, minder overlast).

De POV-DGG is een innovatieproject en is 100% subsidiabel. In het derde kwartaal van 2018 heeft het waterschap het beschikkingsverzoek voor de POV-DGG ingediend bij het HWBP op basis waarvan de beschikking is ontvangen.

Ten behoeve van innovaties is er bij de beschikkingsaanvraag voor planuitwerking tranche 1 ook een beschikkingsverzoek bij het HWBP ingediend voor onderzoeken naar innovaties op het gebied van:

- 1. Glazen keringen*
- 2. Toepassing van Geo Clay Liners (GCL's) op dijken*
- 3. Toepassing van GeoCrete op dijken*
- 4. Toepassing van Prolock Filterscherm*

Eind 2018 is hiervoor door het HWBP de beschikking verstrekt. In 2018 zijn hiervoor de eerste werkzaamheden opgestart. De onderzoeken zullen in 2019 worden afgerond.

- We werken samen met partners in het stroomgebied van de Maas aan het scherp en SMART maken van de Veiligheidsstrategie tot 2100. De wisselwerking tussen korte termijn dijkversterking en de lange termijn rivierverruiming wordt vertaald in specifieke en afrekenbare doelen voor de dijkversterkingsprojecten van het waterschap.

Toelichting

We werken de lange termijn opgave verder uit binnen het Deltaprogramma Maas en via het spoor van Integraal Riviermanagement (IRM). Via de wettelijke beoordeling, die in 2018 is gestart en voor 2023 zal worden afgerond, zal duidelijk worden welke dijken nog niet voldoen aan de wettelijke norm en welke dijkverbeteringsopgave resteert voor het waterschap tot aan 2050. Voor de korte termijn werken we aan de hoogwaterveiligheid via onze programma's Maaswerken en HWBP. In de HWBP-dijkversterkingsprojecten werken we nauw samen met partners als Rijk, provincie en gemeenten aan zowel de korte als lange termijn hoogwaterveiligheid. In de nu in voorbereiding zijnde dijkversterkingsprojecten wordt al rekening gehouden met lange termijn ontwikkelingen in bijvoorbeeld klimaat en rivier(verruiming). Concrete voorbeelden hiervan zijn de systeemmaatregelen in Baarlo-Hout-Blerick, Arcen, Well, Thorn-Wessem en Lob van Gennep.

- Ook maken we afspraken over de wijze waarop we in de toekomst de afstemming tussen de korte en lange termijn hoogwaterveiligheid vormgeven.

Toelichting

In de voorbereiding van de dijkversterkingsprojecten houdt het Waterschap Limburg nauw contact met de bij lange termijn rivierontwikkeling betrokken partijen als het Rijk en de provincie Limburg. Met deze partijen maken we afspraken over de wijze waarop in de in voorbereiding zijnde dijkversterkingsprojecten geanticipeerd kan worden op de toekomstige rivierverruiming. Afstemming hierover vindt plaats binnen het Deltaprogramma Maas en via het spoor van Integraal Riviermanagement (IRM). Het IRM is een landelijk spoor met alle relevante partners dat in 2018 verder is uitgewerkt, waarbij ook de governance nader is geduid en uitgewerkt.

- We communiceren actief over de risico's voor wonen, werken en recreëren langs de Maas met inwoners en bedrijven en dragen zo bij aan risicobewustzijn.

Toelichting

De HWBP dijkversterkingsprojecten kennen een intensief omgevingsproces. Belanghebbenden zijn vanaf het begin van de verkenningfase betrokken bij de aanleidingen van de dijkversterkingsprojecten en opgaven die er zijn om nu en in de toekomst een mooi en veilig Maasdal te garanderen. Het waterschap gaat daarbij actief in op vragen uit de omgeving ten aanzien van hoogwaterveiligheid en werkt hierbij nauw samen met gemeente, provincie en veiligheidsregio. Buiten de projecten vindt nog weinig actieve communicatie plaats met onze omgeving over risico's en zelfredzaamheid. Enkele voorbeelden waarbij wel de risico's onder de aandacht worden gebracht, zijn de werving van de nieuwe dijkwachten en het jaarlijkse begin van het hoogwaterseizoen.

- Afgekeurde dijkvakken voldoen niet aan de wettelijke eisen en moeten door middel van dijkversterking worden verbeterd tot de vigerende wettelijke norm. In de periode tussen afkeuring en daadwerkelijke uitvoering van de dijkverbetering ontwikkelt het waterschap, hiermee invulling gevend aan de zorgplicht, voor de meest kritische dijkvakken noodplannen.
Hiermee wordt bereikt dat de huidige dijk, met noodmaatregelen een zo hoog mogelijke waterstand kan keren.

Toelichting

Het hoogwaterbestrijdingsplan is volgens planning geactualiseerd voor het hoogwaterseizoen 2018-2019. Daarmee zijn ook de noodplannen voor de meest kritische dijkvakken geactualiseerd. Parallel hieraan hebben diverse trainingen plaats gevonden, waarbij de eigen organisatie op de hoogte is gebracht van de wijzigingen en waarbij rollen, taken en verantwoordelijkheden zijn aangescherpt. Wederom heeft het jaarlijkse begin van het hoogwaterseizoen plaats gevonden, waar we met onze partners de laatste stand van zaken delen rondom hoogwater Maas.

Zorgplicht waterkeringen

- Via de Zorgplicht Primaire Keringen hebben we de wettelijke taak om de primaire keringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. We moeten aantoonbaar maken dat we op systeemniveau, procesniveau en in het veld de juiste dingen doen, deze procesmatig juist ingeregeld zijn en dit aantoonbaar vastleggen. In 2018 wordt in dit verband de eerste bestuurlijke veiligheidsrapportage opgeleverd. Het voldoen aan de zorgplicht is de garantie naar de omgeving dat wij met onze dijken optimale veiligheid bieden aan de bewoners en ondernemers achter de dijken.

Toelichting

De zorgplicht primaire waterkeringen is een wettelijke taak voor het waterschap, waarop het toezicht door het Rijk wordt verzorgd door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). In 2018 heeft de audit van de ILT op de zorgplicht plaats gevonden en is geconstateerd dat het waterschap voldoet aan de eisen. Gebleken is dat het waterschap aantoonbaar heeft gemaakt dat op systeemniveau, procesniveau en in het veld de juiste dingen worden gedaan en dat deze procesmatig juist zijn ingeregeld en aantoonbaar vastgelegd.

Voor de toekomst zal bijvoorbeeld het onderhoudsbeheersysteem INFOR dit verder ondersteunen. De implementatie van dit programma heeft nog niet in 2018 in de breedte kunnen plaats vinden en wordt nu voorzien voor 2019. Het voldoen aan de zorgplicht is de garantie naar de omgeving dat wij met onze dijken optimale veiligheid bieden aan de bewoners en ondernemers achter de dijken.

- Eind 2018 audit de Inspectie Leefomgeving en Transport onze invulling van de Zorgplicht. We willen tenminste voldoende scores in deze audit. Voorafgaand aan de audit door de ILT laten we ons collegiaal toetsen door andere waterschappen.

Toelichting

De collegiale toets heeft succesvol plaats gevonden. Uit deze toets en de veiligheidsrapportage bleek dat het waterschap als jonge organisatie medio 2018 nog enkele stappen moest zetten wat betreft de zorgplicht primaire waterkeringen. Tweede helft 2018 is hier hard aan gewerkt. Dit heeft geresulteerd in een goede beoordeling door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT): "De ILT heeft mogen vaststellen dat het waterschap vanaf de start (begin 2017) hard en effectief heeft gewerkt aan de inrichting en de uitvoering van de zorgplicht voor de primaire waterkeringen". Er zijn door de ILT geen tekortkomingen aangetroffen. De inrichting van de zorgplicht staat er goed voor. De ILT heeft ook geen aandachtspunten voor de inrichting van de zorgplicht meer kunnen vaststellen.

- De wettelijke beoordeling van de waterkeringen vanaf 2017 (intrede nieuwe normering) tot en met 2023 wordt volgens een compleet nieuwe systematiek en aan de hand van de nieuwe norm uitgevoerd. De beoordeling is de ingang voor een programmering in het HWBP. In 2018 gaan we verder met de inventarisatie van de gegevens en de inwinning van aanvullende gegevens. Als eerste beoordelen we de primaire keringen binnen de koploperprojecten Maastricht en Venlo. We plannen onze beoordeling zo dat we ontwikkelingen in het gebied kunnen ondersteunen door tijdig een veiligheidsoordeel beschikbaar te hebben. In de plus-variant van de Kadernota hebben wij toegezegd om de Zorgplicht verder te onderbouwen.
In een bijlage bij deze begroting hebben wij uitgewerkt op welke wijze wij onze zorgplicht invullen en wat de kosten ervan bedragen. De financiële consequenties ervan zijn in deze begroting verwerkt, als ook in de meerjarenraming.

Toelichting

De wettelijke beoordeling van de primaire waterkeringen verloopt volgens planning. Op onderdelen is zelfs een versnelling uitgevoerd om ontwikkelingen in het gebied te kunnen ondersteunen door tijdig een veiligheidsoordeel beschikbaar te hebben. Het betreft hierbij 't Bat in Venlo, de Lob van Gennep en Maastricht.

- Conform de Kadernota investeren we in het planmatige onderhoud van de waterkeringen. Op basis van het meerjarenonderhoudsprogramma wordt de huidige veiligheid van de dijken geborgd. We investeren in het onderhoud van met name de kunstwerken en we spelen in op de groei van ons areaal in de komende jaren door het gereedkomen van de Maaswerkenkeringen de komende jaren en de HWBP-keringen op termijn.

Toelichting

Het geprogrammeerde onderhoud is volgens planning uitgevoerd, waarbij het maaien is afgestemd op de droge weersomstandigheden van de afgelopen zomer in 2018. Tijdens de droogte zijn diverse scheuren geconstateerd, maar werd de verwachting eind 2018 bevestigd dat deze scheuren met toenemende neerslag weer vanzelf waren opgelost.

Het ongeprogrammeerd onderhoud bestond grotendeels uit herstelwerkzaamheden aan enkele keermuren en van graverij, stormschade (omgevallen bomen) en van erosie.

- We onderzoeken, om de veiligheid van onze keringen te borgen, methoden voor het bestrijden van invasieve beplanting, die een bedreiging vormt voor de veiligheid, zoals de Japanse duizendknoop.

Toelichting

We participeren in tal van onderzoeksprojecten waarbij de aanpak van exoten centraal staat. We werken daarbij ook nadrukkelijk samen met onze partners, zoals met het project Ooijen-Wanssum. In dit project worden grote hoeveelheden grond verplaatst, waarbij we in 2018 tezamen met onze partners zeer alert zijn geweest op het voorkomen van onnodige verspreiding van exoten. In het project Ooijen-Wanssum is hier gezamenlijk op gestuurd om verdachte of vervuilde grond met exoten niet toe te passen in de dijkverbeteringen. Voor de toekomst blijft de toename van de Japanse duizendknoop in onze omgeving zorgwekkend.

- We willen de veiligheid van onze keringen borgen, maar we willen dat de lasten voor onze inwoners en ondernemers beperkt blijven. Daarom vergelijken we onze wijze van onderhoud met die van andere dijkbeheerders en zoeken de mogelijkheid om door innovaties efficiënter te werken.

Toelichting

In 2018 hebben we onder andere deel genomen aan tal van landelijke onderzoeken en studies op het gebied van grasbekleding en remote sensing/drones. Onze inspecteurs hebben deelgenomen aan een uitwisseling met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier om zo kennis en ervaringen te delen. Er zijn bij Raaijweide enkele proeftrajecten ingericht waarbij wordt onderzocht hoe op een snelle en efficiënte wijze een goede grasbekleding kan worden gerealiseerd. We hebben op diverse trajecten het maaibeheer zo ingeregeld dat zich hier een bloemrijke of kruidenrijke grasmat kan ontwikkelen. Een dergelijke grasmat heeft zijn waarde laten zien tijdens de droge periode van 2018 doordat diepere wortels van de bloemen en kruiden zorgen voor een betere erosiebestendigheid bij droge omstandigheden.

Vergunningen en plantoetsing

Vergunningverlening en plantoetsing

Integratie keurkwartet

- Het zogenaamde keurkwartet bestaat uit Keur, Algemene Regels, Beleidsregels en Uitgangspunten legger.
Een plan van aanpak om te komen tot één keurkwartet voor Waterschap Limburg is opgesteld en wordt in 2018 uitgevoerd. Waar mogelijk zetten we in op deregulering en daarmee anticiperen we ook op de komst van de Omgevingswet.

Toelichting

Het ontwerp van deze vier producten (Keur, Algemene Regels, Beleidsregels en Uitgangspunten legger) is in het vierde kwartaal van 2018 ter inzage gelegd. De vaststelling van deze ontwerpen vindt plaats het eerste kwartaal van 2019.

Kwaliteitscriteria Vergunningen

- De waterbeheerders in Nederland (Rijkswaterstaat en waterschappen) hebben in 2016 afspraken gemaakt over te hanteren kwaliteitscriteria op het terrein van vergunningen (toezicht en handhaving). Uit de in 2017 uitgevoerde 0-meting volgt dat tal van verbeteringen noodzakelijk zijn om te kunnen beantwoorden aan de kwaliteitscriteria. Eind 2018 zijn deze verbeteringen doorgevoerd.

Toelichting

Een plan van aanpak om te beantwoorden aan de Kwaliteitscriteria VTH is in uitvoering. De inzet is gericht op realisatie van de verbeteringen per eind 2019. In de tweede helft van 2018 lag de focus bij de audit zorgplicht waterkeringen door de ILT. Consolidatie van processen en werkafspraken heeft plaatsgevonden.

Omgevingswet

- De inwerkingtreding van de Omgevingswet, die gepland stond per medio 2019, wordt uitgesteld. De nieuwe datum van inwerkingtreding is 1 januari 2021. De voorbereiding van de Omgevingswet biedt ons de ruimte om volop invulling te geven aan “met de omgeving, voor de omgeving”. Om die reden stellen we de voorbereiding van de implementatie van de wet niet uit. Er is veel werk te verzetten. De Omgevingswet raakt ons werk en de organisatie op alle fronten. In 2018 wordt het programmaplan uitgevoerd. In 2018 nemen wij u daar graag in mee, te beginnen met een introductie in december 2017.

Toelichting

Het afgelopen jaar hebben we grote stappen gezet in de implementatie van de Omgevingswet. Doel is om goed te zijn voorbereid op de komst van de wet op 1 januari 2021.

- De uitgangspuntennota Omgevingswet is 28 november vastgesteld in het AB;
- De ‘bouwstenen voor water en klimaat’ zijn opgeleverd. Inmiddels zijn we ook met de meeste Limburgse gemeenten in gesprek over het borgen van ‘water en klimaat’ in gemeentelijk omgevingsvisies.
- Onze nieuwe keur is in het vierde kwartaal ter inzage gelegd. Hierbij is al zoveel voorgesorteerd op de Omgevingswet (ja mits, in vertrouwen, doelen in plaats van regels). Ook hebben we gezorgd voor een gebruiksvriendelijke, digitale ontsluiting.
- Voorgaande heeft ertoe geleid dat de Unie van Waterschappen ons heeft gevraagd om als pilot-waterschap te fungeren in een project dat moet leiden tot aansluiting op het Digitale Stelsel Omgevingswet.
- We hebben een afwegingskader opgesteld rondom projectbesluiten.
- Ook is samen met de unie een studie uitgevoerd naar de veranderingen rondom het Waterbeheerprogramma.
- Aan de hand van trainingen, workshops en lunchlezingen bereiden we medewerkers voor op de komst van de Omgevingswet.

3.2.1 Indicatoren

Indicator	Begr 2018	Vjr 2018 t/m apr	Njr 2018 t/m sep	Jaar 2018	Eind- doel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas						
Dijkversterking						
• % van het totaal aantal meters te verbeteren dijken gereed (Maaswerken dijkversterkingen)	57%	30%	57%	57%	100%	2020
• % HWBP dijkversterkingen voorkeursalternatief bestuurlijk vastgesteld	60%	44%	44%	44% ³	100%	2020
Zorgplicht waterkeringen						
• # processen binnen Zorgplicht op orde	7	0	5	7	7	- ^a
• % dijken waar hoogteoordeel is afgegeven	45%	0%	33%	45%	100%	2023
Vergunningen en plantoetsing						
• % van de aanvragen om vergunning dat met inachtneming van de wettelijke termijn afgehandeld wordt	80%	85% ¹	75% ²	74% ⁴	95%	2021

^a deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

¹ het percentage is hoog, maar er zijn wel problemen met het tijdig verstrekken van vergunningen in samenhang met projecten.

² maatregel is in voorbereiding om de achterstand zo snel mogelijk in te lopen.

³ het % HWBP dijkversterkingen voorkeursalternatief bestuurlijk vastgesteld blijft achter op de begroting 2018. Drie voorkeuralternatieven (te weten: Buggenum, Willem Alexanderhaven C en Steyl-Maashoek) zijn i.p.v. in 2018 in begin januari 2019 door het DB vastgesteld.

⁴ het % van de aanvragen om vergunning, dat met inachtneming van de wettelijke termijn afgehandeld wordt, blijft achter op de gestelde norm. Dit taakonderdeel vereist een inzet van ruim 15 FTE. Door langdurige ziekte, personeelsverloop en inzet capaciteit op andere terreinen is ruim 2 FTE minder inzet gepleegd op dit taakonderdeel.

3.3 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Waterkeringen	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	2.805.600	2.939.100	2.732.977
Opbrengsten	-	-	2.760
Netto kosten exclusief doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	2.805.600	2.939.100	2.730.217
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	9.647.864	9.647.864	9.148.038
Totaal na doorberekening	12.453.464	12.586.964	11.878.255

Toelichting

De totale kosten, inclusief de doorberekende kosten, zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (94%).

Investeringsen

Waterkeringen	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Uitgaven	101.409.000	52.792.000	55.064.061
Inkomsten	82.707.000	39.735.000	41.564.388
Netto investeringsuitgaven programma waterkeringen	18.702.000	13.057.000	13.499.673

Toelichting

De uitgaven zijn met een overschrijding van 5% gerealiseerd als gevolg van:

- Het programma Dijkversterkingen Maaswerken bestaat uit 18 projecten. Door verschillende redenen zijn meer uitgaven gedaan dan geprognoseerd. De voornaamste oorzaken voor de hogere uitgaven zijn het versneld uitvoeren van een project, wijzigingen in realisatiecontracten en aanvullende onderzoeken voor de wijziging van een projectplan waterwet. Daartegenover is de gunning van een project later dan gepland geformaliseerd met als gevolg dat er bij dat project minder uitgaven zijn gedaan dan voorzien. De hogere uitgaven hebben echter geen gevolgen voor de kapitaallasten omdat hier een 100%-bijdrage van het Rijk tegen overstaat.
- Het HWBP programma bestaat uit meerdere projecten met verschillende dynamiek en doorlooptijd waardoor de uitgaven eerder in de tijd hebben plaatsgevonden. De voornaamste reden hiervan is dat afrekeningen vanwege geleverd werk eerder hebben plaatsgevonden. Overigens zonder dat een en ander leidt tot een bijstelling van het totale investeringsniveau. Er treden alleen verschillen op tussen de jaarschijven.

Omdat de subsidies gebaseerd zijn op de hoogte van de uitgaven, zijn ook die hoger dan geraamd. Dat is een direct gevolg van de hogere uitgaven binnen het programma Dijkversterkingen Maaswerken en het HWBP, zoals boven toegelicht.

4 Programma Watersysteem en -keten

Watersysteem en -keten

Regionaal watersysteem

- Functies van water en rol waterschap
- Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding
- Wateroverlast en bodemerose
- Beken en beekdalen
- Water en ruimte
- Waterkwaliteit en ecologie
- Recreatie

Zuiveren en waterketen

- Afvalwaterketen
- Samenwerking in de waterketen

Grondbeleid en areaalbeheer

4.1 Wat hebben we bereikt?

Regionaal watersysteem

Het watersysteem in Limburg is in 2018 robuuster geworden. Steeds meer opgaven pakken we integraal aan, waarbij we doelen stapelen. Dat doen we door aan de voorkant samen met de omgeving met een gebiedsaanpak de beste oplossingen te zoeken. Een nieuwe heringerichte beek is daarna beter ingericht om in te spelen op de gevolgen van de klimaatverandering (wateroverlast én droogte) en op de druk op de waterkwaliteit.

In het programma Water in Balans is veel voortgang te zien. In bijvoorbeeld de gebiedspilots Meerssen en Oirsbeek, Eckeltsebeek en de Kwistbeek heeft dat tot intensieve samenwerking geleid en zijn met de omgeving goede en concrete afspraken gemaakt.

In 2018 stond het watersysteem ook onder druk: hele natte perioden in het voorjaar en een uitzonderlijk droge periode in de zomer. Om daarop in te spelen moeten we ook verder gaan. Een voorbeeld voor onze natuurbeken is de daartoe ontwikkelde beekdalbrede benadering, waarin de klimaatrobustheid van de beek centraal staat. Deze visie is in 2018 opgesteld en met instemming door het bestuur vastgesteld.

Met de opgestarte Limburgse Integrale Wateraanpak (LIWA) komen in een viertal gebiedspilots alle opgaven bij elkaar en worden uitgangspunten voor het toekomstige Limburgse watersysteem vastgesteld.

De realisatie van het aantal kilometers beekherstel is in 2018 achtergebleven, maar de voorbereiding van de realisatie in de volgende jaren is voortvarend opgepakt.

Tenslotte is in 2018 hard gewerkt aan het op orde krijgen van de beken. Het extra budget dat daarvoor in de begroting is vrijgemaakt, is conform afspraak, gebruikt voor het wegwerken van een deel van het achterstallig onderhoud en het op orde brengen van de data van ons watersysteem.

Zuiveren en waterketen

In 2018 is een nadere uitwerking van de toekomstvisie zuiveren en waterketen vastgesteld. Hierin is de nadruk gelegd op grondstoffenterugwinning en het terugwinnen van energie uit afvalwater.

Daarnaast is het gebruik van effluent voor de bestrijding van droogte als speerpunt benoemd en is voor waterkwaliteit naast de KRW ook de verwijdering van medicijnresten centraal gezet. In 2019 wordt dit door WBL uitgewerkt in concrete plannen.

Rond riooloverstorten is duidelijk geworden dat daar door de gemeenten nog grote stappen in moeten worden gezet.

De samenwerking in de waterketen verloopt in de samenwerkingsregio's goed en de wens van het algemeen bestuur is om dit organisch te laten groeien.

Grondbeleid en areaalbeheer

We werken conform het vastgestelde beleid en dat begint zijn vruchten af te werpen in de uitvoering van projecten en beheer & onderhoud.

4.2 Wat hebben we ervoor gedaan?

Regionaal Watersysteem

Functies van water en rol waterschap

- We zijn duidelijk over onze taakopvatting naar onze omgeving. Daarom leggen we voor een aantal belangrijke onderwerpen vast hoe we onze rol en verantwoordelijkheid zien. Het gaat dan onder andere om bescherming tegen wateroverlast, droogtebeperking, peilbeheer, waterkwaliteitsdoelen en ontwikkelen van watergebonden natuur, recreatie en cultuurhistorie. Dit doen we in de opzet van de nieuwe Omgevingswet en vanuit ons streven om het voor onze omgeving eenvoudiger te maken met minder regels.

Toelichting

De Uitgangspuntennota Omgevingswet is conform planning op 28 november 2018 door het algemeen bestuur vastgesteld. Deze uitgangspuntennota vormt de basis voor onze eigen regelgeving, het nieuwe waterbeheerprogramma, maar ook voor de omgevingsvisies en omgevingsplannen van anderen.

- We stellen de nota 'Soortenbeleid' op waarin we beschrijven welke rol we uitoefenen en hoe we gaan handelen rond beschermde plant- en diersoorten en niet-inheemse invasieve soorten.

Toelichting

De nota is in voorbereiding, vaststelling is voorzien in het eerste kwartaal van 2020. Diverse factoren hebben geleid tot een aanpassing van de planning:

- *Grotere betrokkenheid bij het opstellen van de nota van belanghebbenden zoals Provincie, LLTB, terrein beherende organisaties, waardoor meer tijd nodig is;*
- *Beverdossier heeft veel tijd gekost, waardoor het opstellen van deze nota vertraagd is protocollen dat en otter zijn wel vastgesteld, protocol bever wordt medio 2019 vastgesteld; protocol voor prioritaire invasieve exoten (plaagsoorten) volgt eind 2019; De nota wordt pas opgeleverd en ter inzage gelegd als alle onderdelen gereed zijn.*

Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding

Peilbeheer en grondwaterbescherming

- De maai- en onderhoudsbestekken van district Noord en Midden worden opnieuw aanbesteed.

Toelichting

De maai- en onderhoud houtopstanden bestekken zijn aanbesteed. Inmiddels wordt conform de nieuwe bestekken het onderhoud aan en rond de beken uitgevoerd. We zijn begonnen met de voorbereidingen voor de nieuwe aanbesteding van het hele areaal (watersysteem en waterkeringen) van Waterschap Limburg. De contracten moeten vanaf 2020 ingaan.

- Voor een groot deel (80%) van onze watergangen zijn referentiewaterstanden bekend. Deze helpen bij het dagelijks beheer en onderhoud van de primaire en secundaire watergangen (legger). De implementatie in de organisatie zal in 2018 worden afgerond. We brengen via het dashboard van het hydrologisch voorspellingsinstrument BOS-OMAR de referentiewaterstanden naar de omgeving transparant in beeld.

Toelichting

De referentiewaterstanden zijn voor Noord- en Midden-Limburg bekend en beschikbaar via de waterstandenapp.

Gebleken is dat de referentiewaardes afwijken van de werkelijke en/of de voorspelde waterstanden. Ook de via BOS-OMAR voorspelde waarden wijken daarom af en zijn op dit moment niet bruikbaar. Nader onderzoek moet de oorzaak hiervan uitwijzen.

Andere hydrologische vraagstukken hebben in 2018 een hogere prioriteit gekregen, waardoor het nadere onderzoek en doorontwikkeling van BOS-OMAR naar een volgend jaar is doorgeschoven.

- We starten met het opstellen van een gebiedsdekkend NLP2 - Nieuw Limburgs Peil 2 - voor Limburg (zowel kwantiteit en kwaliteit). Dit start in 2018 met gebiedspilots en zal in 2020/2021 beheergebiedsdekkend zijn afgerond.

Toelichting

Het NLP2 is onder de nieuwe naam Limburgse Integrale Wateraanpak (LIWA) conform planning en in nauwe samenwerking met de provincie in november opgestart. Het project LIWA loopt volgens schema.

LIWA geeft inzicht in de toestand en gewenste integrale ontwikkeling van het Limburgse (regionale) watersysteem op het gebied van waterkwantiteit, waterkwaliteit, ecologie én ruimte. De uitwerking vindt plaats in vier pilots. De eerste pilot in Rieterdijk is eind 2018 voorbereid. Op basis van het LIWA kunnen na afronding van dit project initiatieven rond in en om het watersysteem getoetst worden.

Hierbij vindt integratie van lopende trajecten plaats, zoals waterbeschikbaarheid (Deltaplan Hoge Zandgronden(DHZ)), ruimtelijke adaptatie (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DRPA)), wateroverlast (Water in Balans), waterkwaliteit en beekontwikkeling (Kaderrichtlijn Water (KRW)) en afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). In LIWA worden ook alle belanghebbenden betrokken zoals daar zijn gemeenten, terrein beherende organisaties (tbo's) en landbouw (Limburgse land- en tuinbouwvereniging).

De uitkomsten zijn enerzijds input voor het nieuwe Provinciaal Waterprogramma en ons Waterbeheerprogramma 2022-2027 en geeft anderzijds ook input voor de nationale deltaprogramma's, KRW, Provinciale (Water)plannen, Gemeentelijke Omgevingsvisies en Omgevingsplannen.

- We stellen een nota peilbeheer vast. Deze nota beschrijft de randvoorwaarden voor het stuwbeheer, maaibeheer en de wateraanvoer om de gewenste grondwaterstand zoals in het NLP-proces werd/wordt vastgesteld, zoveel mogelijk te benaderen. Daarbij zijn de referentiewaterstanden, de waterstanden die men mag verwachten op grond van de fysieke eigenschappen van de watergangen uit de legger, het vertrekpunt maar niet het eindpunt.

Toelichting

Een Nota Peilbeheer is in concept gereed. De belangrijkste bestuurlijke dilemma's zijn in een uitgangspuntennotitie samengevat, worden begin 2019 met het AB besproken en vervolgens worden de uitgangspunten richtinggevend vastgesteld. Dit gebeurt in samenhang met onderhouds- en inspectiebeleid en het instandhoudingsplan, als voorbereiding op de nieuwe aanbesteding van het onderhoud voor heel Limburg.

*De inhoud is afgestemd met de natuur- en milieufederatie en de LLTB.
Inrichten van het proces peilbeheer vindt in 2019 vanuit het nieuwe cluster Areaalbeheer plaats.*

- We lopen samen met onze Limburgse waterpartners een Waterbeschikbaarheidsproces door, waarin afspraken worden vastgelegd over het handelingsperspectief voor het gebruik van zoetwater in geval van droogte en maatregelen worden voorgesteld voor het optimaliseren van de watervraag en het wateraanbod.
Dit proces is één van de sporen binnen de landelijke Delta-beslissing Zoetwater en wordt op provinciaal niveau opgepakt. Wij hebben samen met Provincie Limburg hierin een trekkende rol.

Toelichting

Het proces Waterbeschikbaarheid is vertraagd omdat de benodigde informatie van verschillende stakeholders niet op tijd beschikbaar was. Daarnaast is de afstemming en integratie met project LIWA opgezocht. Door deze afspraken kan de Limburgse input richting de landelijke Delta-beslissing Zoetwater tijdig worden aangeleverd.

Klimaatstrategie zoetwater

- Voor Limburg werken we de in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie opgenomen klimaatstresstest verder uit met Rijk, Unie van Waterschappen (UvW) en gemeenten. Wij koppelen de in 2017 in Waterpanel Noord opgedane kennis en ervaring van de stresstesten-light aan deze klimaat-stresstest, waardoor een Limburgdekkend beeld ontstaat van de (zoet)waterbehoefte in droge en natte perioden. We spelen daarbij gecombineerd in op droogte en wateroverlast. Ook de kennis die wordt vergaard in de pilots waterbeschikbaarheid (Weerterland en Parkstad) nemen wij hierin mee.

Toelichting

De stresstesten voor heel Limburg zijn begin 2019 opgeleverd. Daarnaast heeft WL het met anderen de eerste bestuurlijke klimaattafel Limburg georganiseerd waarin de uitkomsten zijn besproken en afspraken voor een vervolg zijn gemaakt. Alle partijen werken hard aan de klimaatadaptatie opgave. In 2019 wordt verder invulling gegeven aan de ambtelijke en bestuurlijke klimaattafel.

- We voeren samen met onze Brabantse partners de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ) uit. In 2018 wordt een tussenevaluatie uitgevoerd die duidelijk maakt in hoeverre de uitvoering van de overeenkomst vordert. Op basis van deze tussenevaluatie vindt eventuele herverdeling van Programmamiddelen tussen de Regionale Partijen (Zuid- en Oost-Nederland) plaats.

Toelichting

De uitvoering van maatregelen voor DHZ loopt op schema. Eind 2018 hebben wij conform planning 33% van de totale DHZ-opgave gerealiseerd. Inmiddels zijn de zoetwatermaatregelen die wij in periode 2019-2021 gaan nemen ook geprogrammeerd en zitten we voor ons aandeel op schema. Vanaf 2019 komen veel projecten in uitvoering.

- In 2018 zullen de maatregelen Noordervaart door Rijkswaterstaat (RWS) concreet zijn uitgewerkt. Wij zijn hierbij direct betrokken. De verwachting is dat de Noordervaart in 2020 fysiek volledig op orde is gebracht. Overdracht naar WL is conform afspraak op dat moment aan de orde.

Toelichting

Het project Noordervaart is een gezamenlijk project met Waterschap Aa en Maas. Een gezamenlijke projectorganisatie is dit jaar ingericht. De realisatie is vanwege externe factoren vertraagd (o.a. extra cultuurhistorisch onderzoek bij sluis 15) en wordt in 2021 afgerond.

- Met o.a. Rijkswaterstaat en Waterschap Aa en Maas hebben we afspraken gemaakt over het vergroten van de hoeveelheid wateraanvoer. Voor het optimaliseren van de wateraanvoer in het regionale kanalenstelsel en het vergroten van de wateraanvoer voor ons en voor Waterschap Aa en Maas zijn in 2018-2020 investeringen nodig. Hiervoor is het noodzakelijk dat we met bestaande gegevens ons regionale wateraanvoersysteem (leggerwaterlopen) evalueren en de mogelijkheden tot optimalisatie van de wateraanvoer en -verdeling onderzoeken.

Toelichting

Zie ook hierboven. Conform planning wordt begin 2019 wordt een start gemaakt met de evaluatie van ons regionale wateraanvoersysteem, waarin we met behulp van een kosten-batenanalyse begin 2020 tot een keuze komen voor optimalisatie van de wateraanvoer en -verdeling. De uitvoering van de benodigde maatregelen wordt voorbereid en gepland en maakt onderdeel uit van de nieuwe DHZ-opgave.

Wateroverlast en bodemerrosie

Wateroverlast uit beken

- We pakken de bestrijding van wateroverlast programmatisch aan met het programma Water in Balans. Dit doen we via vier sporen:
 - klimaatadaptief maken van onze leefomgeving;
 - de aanpassing van onderhoud;
 - interne bedrijfsvoering;
 - crisisbeheersing.Daarnaast voeren we gebiedspilots uit waarbij we met de omgeving op zoek gaan naar nieuwe methoden, mogelijkheden en kansen én de resultaten uit de vier inhoudelijke sporen toepassen. We benutten 2018 en 2019 om beter inzicht te krijgen in de omvang van onze knelpunten.

Toelichting

In 2018 is veel voortgang geboekt in het programma Water in Balans. In de verschillende gebiedspilots is gebleken dat de extreme neerslag die tot wateroverlast leidt niet één oorzaak en dus ook niet één oplossing kent. Een effectieve aanpak vraagt om een integrale benadering van het gehele watersysteem én samen met alle gebruikers van het landschap en de woon- en werkomgeving. De hevige regenbuien in mei, maar ook de extreme droogte deze de zomer, laten opnieuw zien dat balans moet worden aangebracht in ons watersysteem. Het werken in de gebiedspilots heeft geholpen in de focus en leidt tot een concreet pakket van maatregelen per gebied. Soms worden daarbij ook noodmaatregelen uitgevoerd (Meerssen). Op basis van de ervaring is een programmaplan opgesteld voor de periode 2019-2025 wat begin 2019 door het Algemeen Bestuur is vastgesteld (zie ook hieronder).

- We stellen samen met onze Limburgse partners een Klimaatagenda Limburg op, waarin beschreven staat hoe Limburg toewerkt naar een klimaatadaptief waterbeheer. Als waterschap vervullen we hierin met de provincie een trekkersrol.

Toelichting

Eind 2018 is door de Bestuurlijke Klimaattafel Limburg (BKL) de ambitie op het gebied van klimaatadaptatie bepaald. In lijn met het nationale Deltaprogramma wordt ingezet op een klimaatbestendig en water robuuste regio. Bestuurders hebben daarbij aangegeven dat zij vooral willen werken aan 'mooier, gezonder en welvarender'. De noodzaak om de gevolgen van de klimaatsverandering op te vangen wordt benut om een kwaliteitsimpuls aan de leefbaarheid in Limburg te geven. De ambitie wordt in 2019 verder geconcretiseerd en vertaald naar een klimaatagenda voor de komende jaren. Deze agenda haakt onder meer in op lopende regionale trajecten, de nationale Deltaprogramma's Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie en Regiodeals.

- Samen met de provincie bezien we of we in plaats van de huidige normeringssystematiek tot een meer risicogerichte benadering kunnen komen (vergelijkbaar met het Deltaprogramma Waterveiligheid), die meer recht doet aan de mogelijke risico's op wateroverlast. Dit doen we in afstemming met de ontwikkeling van de klimaatstresstest.

Toelichting

Met de provincie is afgesproken dat de risicogerichte normering wordt uitgewerkt. Voor de korte termijn (eerste helft 2019) wordt uitgewerkt hoe om te gaan met wateroverlast in Zuid-Limburg in relatie tot normering, kosten-baten, 4-knoppen-model van Water in Balans, etc.. Een structurele aanpassing normering is voor ná 2019 voorzien.

- In Noord-Limburg wordt gestart met retentiegebied(-en) en in Zuid-Limburg worden de eerste wateroverlastmaatregelen uitgevoerd.

Toelichting

In Noord-Limburg is gestart met het proces rond retentiegebied Breevennen. De agrariërs in deze omgeving zijn zeer positief en werken mee aan oplossingen om bijvoorbeeld het gebied als natuur in te richten (met extensieve landbouw) of andere groenblauwe diensten. De benodigde strategische grondaankoop is gereed, waardoor een start is gemaakt richting een contour van het retentiegebied. Het verkennen van overige mogelijkheden van retentiegebieden in Noord-Limburg is voorlopig aangehouden in afwachting van meer zekerheid over nut en noodzaak van het project in relatie tot de zorgplicht (normering) en prioritering ten opzichte van projecten in Zuid-Limburg.

In gebiedspilot Kwistbeek is de realisatie van een retentiegebied onderdeel van het integrale beekherstel en oplossen van WB21 knelpunten.

In het Zuid-Limburgse watersysteem zijn wateroverlastmaatregelen (knelpunten WB21) getroffen waarbij vele kleinschalige problemen zijn opgelost. Hierdoor is ons watersysteem robuuster en beter bestand tegen wateroverlast. Ook zijn er tijdelijke maatregelen getroffen in Meerssen als overbrugging tussen de huidige situatie en de definitieve, structurele maatregelen om wateroverlast te beperken. En is regenwaterbuffer Wolfhagen in Schinnen aangepakt om de capaciteit te vergroten.

- Voor de projectgebieden Meerssen, Oirsbeek en Limbricht werken we toe naar besluitvorming over ontwerpmaatregelen. Voor de gebieden Geul en Gulpdal starten we met de betrokken stakeholders een gebiedsproces.

Toelichting

Op 8 november 2018 zijn voor de pilotgebieden Meerssen-Ulestraten en Oirsbeek-Amstenrade samenwerkingsovereenkomsten getekend met partijen waarin is vastgelegd om in respectievelijk 2035 en 2030 het beschermingsniveau te verhogen naar wateroverlast die eens per 25 jaar voorkomt. In het traject is de omgeving nauw betrokken geweest via informatiebijeenkomsten, schouwen en diverse overleggen. Het pakket aan maatregelen is gerelateerd aan de 4 knoppen:

- *water bergen in landelijk gebied;*
- *afkoppelen en waterbergen in stedelijk gebied;*
- *aanleg van regenwaterbuffers;*
- *het organiseren van zelfredzaamheid om schade aan woningen te voorkomen.*

In Limbricht/Einighausen heeft in juni 2018 een publieksbijeenkomst plaatsgevonden in het kader van de risicodialoog met de omgeving. Het daadwerkelijk opstarten van een gebiedsproces is in de planning van het programmaplan 2019-2025 opgenomen.

Voor het Geuldal is het gebiedsproces gestart. Er heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met alle stakeholders (TBO's, LLTB, provincie, waterschap, gemeenten) waarin door het waterschap de aanpak van de wateroverlast problematiek en de rol van de betrokken partijen is verkend. De gehele opgave in het Geuldal is omvangrijk. In het programmaplan 2019-2025 wordt een planning voor het proces in dit gebied vastgelegd. Een aantal maatregelen zijn reeds opgestart of hebben plaatsgevonden, waaronder:

- *herstel Oude Geulmeander in Gulpen;*
- *samenwerkingsovereenkomst fietsverbinding Parkstad-Heuvelland;*
- *waterberging Lange Gracht;*
- *aanleg hoogwatergeul Valkenburg;*
- *waterberging Selerbeek bij Oud-Lemiers.*

Aanpak wateroverlast in het Gulpdal

Op 23 oktober 2018 hebben bestuurders van de Provincie Limburg, Waterschap Limburg, Gemeente Gulpen-Wittert en Staatsbosbeheer een handtekening gezet onder een overeenkomst om gezamenlijk maatregelen te treffen tegen extreme wateroverlast in Slenaken en het overige Gulpdal.

De maatregelen bestaan onder meer uit het aanleggen van beplanting en bos in hellingen, het afleiden van water, waterberging in natuur, het verlagen van het maaiveld, herstellen van beekloopjes en het realiseren van een dam. De maatregelen worden zo ingepast dat het natuurlijke karakter van het Gulpdal behouden blijft.

- *In de plusvariant van de kadernota hebben wij toegezegd dat wij Data op orde/Assetmanagement verder onderbouwen. In een bijlage bij deze begroting hebben wij aangegeven hoe wij onze data op orde brengen en wat de kosten bedragen. De financiële consequenties ervan zijn in deze begroting verwerkt, als ook in het meerjarenperspectief.*

Toelichting

Het 'Meerjarenplan assetmanagement watersysteem' is conform planning in uitvoering. Per spoor wordt hierna de stand van zaken per 31 december 2018 gegeven:

- **Spoor 1. Extra exploitatiebudget voor districten:**
Het extra exploitatiebudget (€ 220.000) is in de districten Noord- en Midden ingezet ten behoeve van reguliere werkzaamheden. Hiermee zijn kleine reparaties direct aangepakt. Denk hierbij aan verzakkingen van een talud, tandwiel bij een stuw en dergelijke. District Zuid had al een dergelijke voorziening.
- **Spoor 2. Planvorming:**
Dit betreft de methodiek op gebied van richten en inrichten vormgeven. Vanuit het hiervoor genoemde meerjarenplan is een plan op tactisch niveau opgesteld (Instandhoudingsplan watersysteem). Dit plan is in het derde kwartaal van 2018 gereed gekomen. Bestuurlijke vaststelling en implementatie is gepland in het eerste kwartaal van 2019.
- **Spoor 3: Cyclisch inspecteren, beoordelen en uitvoeren:**
Gewerkt is aan het inspecteren van profielen. Er is 59 km op traditionele wijze ingemeten. Vanwege de unieke weersituatie (droogvallen waterlopen) is in augustus op een innovatieve manier (LIDAR Laser Imaging Detection And Ranging) ca. 180 km watergang ingemeten.
- **Spoor 4: Uitvoeren herprofilering en vervangen:**
*Tot en met 2021 gaat het om profilering van waterlopen en elektromechanische kunstwerken (stuwen/gemalen).
De analyse van 28 knelpunten is uitgevoerd. Van deze knelpunten zijn in 2018 elf stuks opgelost. De rest is in uitvoering of volgt in 2019.*

- **Data op orde:** we brengen de data van onze beekprofielen en regenwaterbuffers verder op orde door deze in te meten. Door circa 150 kilometer beekprofielen in te meten maken we een verbeterslag van onze datagegevens en kunnen we bepalen in hoeverre de actuele toestand afwijkt van de gewenste toestand van de watergangen.

Toelichting

Watergangen zijn geïnspecteerd. Er is 59 km op traditionele wijze ingemeten. Vanwege de unieke weersituatie (droogvallen watergangen) is in augustus op een innovatieve manier (LIDAR Laser Imaging Detection And Ranging) ca. 180 km watergang ingemeten. Deze methodiek is geëvalueerd en heeft mogelijk in sommige situaties perspectief zoals bij regenwaterbuffers en waterkeringen. Bij de uitvoering is gebleken dat 'data op orde' meer is dan het inspecteren van watergangen, waterregulerende objecten en overige assets. Om uiteindelijk een up-to-date gegevenshuishouding te realiseren, moet eerst in beeld gebracht worden welke gegevens we voor onze werkprocessen minimaal nodig hebben. Daarna moet in beeld gebracht worden op welke manier we de gewenste gegevens willen vastleggen, beheren en hoe we de gegevens op de meest effectieve en efficiënte manier kunnen inwinnen (data op orde en in orde houden). Een gedegen integrale projectmatige aanpak is noodzakelijk en heeft eind 2018 geresulteerd in een Plan van aanpak voor Data-to-go. Geplande start uitvoering van dit project is in het eerste kwartaal van 2019 voorzien.

- **Assetbeheer:** we richten het beheer en onderhoud van ons areaal in op basis van prestatie, risico's en kosten.

Toelichting

Dit betreft de methodiek op gebied van richten en inrichten. Het strategisch onderhoudsplan en instandhoudingsplan zijn gereed.

Na bestuurlijke vaststelling in het eerste kwartaal van 2019 worden de plannen verder geïmplementeerd.

Inzicht in overstromingsrisico's

- Samen met partners, inwoners en bedrijven maken we afspraken over zelfredzaamheid. Dit voeren we samen uit onder de vlag van het programma Water in Balans.

Toelichting

Om de wateroverlast te beheersen moet er aan vier knoppen gedraaid worden waar verschillende partijen een gedeelde verantwoordelijkheid in hebben. Een daarvan is: schade beperken aan de eigen woning. Dit zijn maatregelen die de eigenaren zelf moeten nemen om hun bouwwerk te beschermen tegen het restrisico daar waar maatwerkmaatregelen in de openbare inrichting niet afdoende c.q. doelmatig zijn. Bewoners en bedrijven worden hierin gefaciliteerd door de betrokken publieke partijen. Hiervoor gewerkt aan een schottenprogramma en het ontwikkelen van risicocommunicatie.

- Voor de tweede plancyclus van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) wordt input geleverd voor de actualisatie van overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten van rivieren en grotere beken.

Toelichting

De gevraagde input is tijdig geleverd.

- In 2018 wordt samen met STOWA en Waterschap Aa en Maas een Benchmark Inundatiemodellen uitgevoerd, waarin voor een pilotgebied in Noord-Limburg zeven inundatiemodellen worden getest. Doel ervan is om waterbeheerders voor vrij afwaterende, hellende terreinen meer inzicht te geven in de bruikbaarheid van diverse beschikbare modelinstrumenten om wateroverlast vanuit het oppervlaktewater en/of de riolering te kwantificeren (o.a. watersysteemtoets en stresstest).

Toelichting

Na overleg met alle 'zandwaterschappen' bleek de meerwaarde van deze benchmark beperkt, waarom besloten is om deze niet uit te voeren. In plaats daarvan is in de zomer van 2018 het idee ontstaan om een gezamenlijk platform in te richten, waarin waterschappen elkaar actief informeren over ontwikkelingen op gebied van modelconcepten en over resultaten van pilotstudies. Dit wacht nog op opvolging.

Wateroverlast vanuit landbouwgebieden

- Vanuit het programma Water in Balans werken we met belanghebbenden de mogelijkheden uit van brongerichte maatregelen in de landbouw. We doen dit specifiek in enkele proefgebieden. Aan de hand van de resultaten maken we vervolgens procesafspraken over te bereiken doelen op de korte en op de lange termijn.

Toelichting

In het kader van de Gebiedspilots Meerssen en Oirsbeek, waarin de landbouw een belangrijke rol speelt, bronmaatregelen in de landbouw nader uitgewerkt. Deze moeten er toe leiden dat circa 10 mm neerslag extra in het landelijk gebied wordt opgevangen. De maatregelen ('instrumentenkoffer') worden samen met de Wageningen University & Research (WUR) en proefboerderij Wijnandsrade uitgewerkt. Zo zijn bijvoorbeeld een aantal proefvelden aangelegd, met o.a. drempels tussen de aardappelruggen en het zaaien van mais op halve rijafstand, om te monitoren of deze maatregelen in het veld bijdragen aan waterberging.

Beken en beekdalen

- We ontwikkelen in 2018 een eenduidig integraal beleid voor robuuste beekdalontwikkeling (wateroverlast en -tekort en ecologie) in combinatie met economische, natuur- en landschapsontwikkeling.
Hiervoor is veel ruimte nodig, waarbij de omgeving een grotere rol krijgt als beheerder, wat tegelijk zorgt voor meer betrokkenheid. Ook de provincie als ruimtelijke ordenaar en strategisch grondbezitter is cruciaal in de doelrealisatie.

Toelichting

De Visie beekdalontwikkeling is in december 2018 door het dagelijks bestuur omarmd en in februari 2019 besproken met het algemeen bestuur.

- We ronden de Stroomgebiedsbrede ecologische systeemanalyse (SESA) Tungelroyse beek af en passen dit toe op de andere natuurbeken.

Toelichting

SESA Tungelroysebeek is nagenoeg gereed in 2018 en wordt in het eerste kwartaal van 2019 volledig afgerond.

- In 2018 voeren we circa 15 km beekherstel uit.

Toelichting

In 2018 hadden wij 19 beekherstelprojecten in voorbereiding of uitvoering. In totaal ruim 52 km. Daarnaast vond nazorg plaats voor een aantal in 2017 opgeleverde projecten. Dit omvatte ca. 15 km. In de najaarsrapportage is reeds vermeld dat de realisatie van 15 km voor 2018 niet haalbaar was, omdat de voorbereiding van de projecten meer tijd heeft gekost.

Beekherstel in uitvoering

In 2018 zijn twee beekherstelprojecten in uitvoering genomen. Dit betreft de projecten Grote Molenbeek A73 Oost (3,6 km) en de Herinrichting Rode Beek Susteren-Oud Roosteren (1,6 km). Beide beken vallen in de KRW-opgave. In totaal werd hiermee gestart met de concrete realisatie van 5,2 km beekherstel, waarbinnen tevens 3 vismigratieknelpunten worden aangepakt.

Beekherstel in voorbereiding

We hadden 17 beekherstelprojecten in voorbereiding, in totaal 47 km.

- **Herinrichting Tielebeek bovenloop (2,0 km);**
- **Herinrichting Loobeek Venraysch Broek en De Spurkt, incl 7 vismigratieknelpunten (6 km);**
- **Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij) (0,6 km);**
- **Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht (7 km);**
- **Herinrichting Geleenbeek Corio Glana highlight 3 (0,4 km);**
- **Herinrichting Geleenbeek Corio Glana highlight 20 fase 1 (1,5 km);**
- *Herinrichting Huilbeek beekmonding (2,8 km);*
- *Herinrichting Keutelbeek, kern Beek fase 1B (1,1 km);*
- *Herinrichting Thornerbeek, Panheelderbeek, Raambeek, Itterbeek (7,5 km);*

- *Dam buffer de Dem en middenloop Caumerbeek (1,4 km);*
- *Herinrichting Lingsforterbeek beekmonding (1,3 km);*
- *Gebiedspilot Kwistbeek (5,9 km);*
- *Herinrichting Kwistbeek beekmonding (1,7 km);*
- *Herinrichting Wellse molenbeek benedenloop (1,1 km);*
- *Herinrichting Groote Molenbeek A73-Wittebrugweg (2,7 km);*
- *Herinrichting Lollebeek Castenrayse Vennen (3,6 km);*
- *Herinrichting Wolterskamp beekmonding (0,3 km);*

*In 2019 komt naar verwachting 17,5 km in uitvoering. Betreffende projecten zijn in bovenstaande lijst **vet** afgedrukt.*

Overige projecten in uitvoering

Naast de beekherstelopgave zijn de volgende projecten in uitvoering genomen :

- *Vispassage Volmolen in Epen;*
- *Vispassage Baalsbruggermolen in Kerkrade;*
- *Herstel van de kademuuren bij de Commandeursmolen;*
- *Kleine investeringen fase 3;*
- *Vergroten buffers fase 3;*
- *Heidsche Peel (project gerealiseerd door Provincie).*

Overige projecten in voorbereiding

We hadden een aantal projecten in voorbereiding op het gebied van assets, verdrogingsbestrijding of wateroverlast.

- ***Noordervaart en Peelkanalen, incl. Gemaal Lavendel en kade Helenavaart;***
- ***Sarsven/de banen (onderdelen Vlakwater en Leveroysebeek);***
- ***Pomp opstelplaatsen 3x;***
- ***Damwand oever roer, voorstad St. Jacob Roermond;***
- ***Vispassage Wittemermolen Wittem, incl. 2 vismigratieknelpunten (bodempvallen) Selzerbeek;***
- ***Maatregelen wateroverlast Roer (Vlodrop en riooloverstorten);***
- ***Vergroten regenwaterbuffer Etzenrade (WB21-knelpunt);***
- *WB21 toets 2015 ;*
- *Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken (wateroverlast Gulpdal);*
- *Aansluiten Oude Geulmeander Gulpen.*

*In 2019 komt naar verwachting zeven projecten in uitvoering. Betreffende projecten zijn in bovenstaande lijst **vet** afgedrukt.*

Water en ruimte

- De implementatie van de Omgevingswet vraagt om waterbelangen te borgen in plannen van derden. Het gaat hierbij om het beschermen van de keringen en het bestaande watersysteem, zowel wat betreft kwantiteit als kwaliteit, maar ook om het creëren en behouden van ruimte voor een klimaatadaptief watersysteem. Dit geldt zowel voor water in het landelijk gebied als in de bebouwde omgeving.

- We bepalen samen met onze partners:
 - de wijze van samenwerken;
 - de organisatie van onze betrokkenheid bij Omgevingsvisies en Omgevingsplannen en de wijze waarop de bouwsteen 'water' in deze plannen invulling krijgt;
 - de behoefte aan regelgeving rond water, zoals zal worden opgenomen in de toekomstige waterschapsverordening;
 - welke andere instrumenten we inzetten om onze waterdoelen te realiseren.

Toelichting

Het afgelopen jaar hebben we belangrijke stappen gezet in de implementatie van de Omgevingswet. Samen met Waterpanel Noord hebben we de bouwstenen voor water en klimaat ontwikkeld. Deze helpen ons om onze hoge ambitie met betrekking tot het daadwerkelijk leveren van input voor gemeentelijke Omgevingsvisies en Omgevingsplannen waar te maken. Inmiddels zijn we met de meeste Limburgse gemeenten in gesprek over hun Omgevingsvisies. Samen proberen we er voor te zorgen dat water en klimaat de plek krijgt die het verdient in Omgevingsvisies.

- We breiden de subsidieregeling voor het afkoppelen van regenwater van verhardingen bij particulieren en bedrijven Limburgbreed uit. In samenwerking met gemeenten en woningbouwverenigingen stimuleren we burgers en bedrijven om zoveel mogelijk regenwater van de riolering te halen.

Toelichting

Veel gemeenten in Zuid-Limburg hebben al een besluit genomen om gebruik te maken van ons aanbod om een stimuleringsregeling op te stellen, enkele moeten het besluit nog nemen in 2019. Daarnaast zijn de Zuid-Limburgse samenwerkingsregio's aan het uitwerken hoe ze (gezamenlijk) goed uitvoering kunnen geven aan de regelingen, bijvoorbeeld op het gebied van administratie, advies en communicatie. Dat moet er toe bijdragen dat er in de loop van 2019 actiever uitvoering wordt gegeven aan de regelingen.

In Noord- en Midden-Limburg worden de subsidieregelingen uitgevoerd sinds mei 2017 en ondersteund vanuit het programma Waterklaar. Van de 15 gemeenten in Waterpanel Noord hebben 6 gemeenten in 2018 het subsidiebudget volledig of vrijwel geheel uitgeput, loopt de subsidiebesteding in 5 gemeenten op schema om uiterlijk 2021 volledige besteed te zijn en is binnen 4 gemeenten zorg dat het subsidiebudget niet volledig gaat worden besteed t/m 2021.

Waterkwaliteit en ecologie

- Voor wat betreft vervuilingen stoffen en ecologie voeren we watersysteemanalyses op hoofdlijnen uit. Daarin bepalen we de mate van bijdrage van vervuilingen bronnen die het verschil tussen de huidige situatie en de doelstellingen van de KRW veroorzaken. We onderzoeken het voorkomen, de herkomst, de verspreidingsroutes en het verwijderen van nutriënten, metalen, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en andere opkomende stoffen in ons water. Ook brengen we in beeld wat niet meer mogelijk is en hoe ver we komen met het KRW-doelbereik.

Toelichting

Er is conform de landelijke Handreiking KRW-Doelen begonnen met het uitvoeren van KRW-Watersysteemanalyses en het actualiseren van de KRW-doelen voor 2027.

Daarnaast is onderzoek uitgevoerd naar de herkomst van de nutriënten (stikstof en fosfor) en de aanwezigheid van toxische stoffen in het oppervlaktewater. Met behulp van de landelijke KRW-Verkenner is nagegaan welke ecologisch doelen, uitgedrukt als score op de KRW-maatlat, per kwaliteitselement in 2027 en de periode daarna haalbaar worden geacht. De KRW schrijft voor dat er hierbij van moet worden uitgegaan dat de fysisch-chemische waterkwaliteit (op enig moment) op orde is. Het is duidelijk dat een extra inspanning nodig is om die 'voldoende waterkwaliteit' te bereiken of op zijn minst het haalbare te doen. Ten aanzien van de eigen maatregelen is als uitgangspunt genomen dat het waterschap ten minste doorgaat met beekherstel, opheffen van vismigratieknelpunten en verbeteren van effluent van RWZI's.

De voorlopige resultaten zijn gepresenteerd tijdens de themavergadering van het algemeen bestuur van 12 december 2018.

- We monitoren gericht in risicogebieden, in overleg met gemeenten en omgevingsdiensten, om de herkomst van hoge concentraties ongewenste stoffen te achterhalen. Zo nodig treden we handhavend op.

Toelichting

Er lopen hiervoor twee sporen. Het eerste spoor is een uitwerking van het plan van aanpak Nutriënten (besproken in de Commissie Watersysteem, Zuiveren en Waterketen) om meer te gaan meten met nitraatstrips om zo specifiek verkeerde aanwending van mest sneller in beeld te krijgen. Deze noodzaak werd duidelijk naar aanleiding van de mestfraude incidenten in het voorjaar. Momenteel wordt in zeven sloten intensiever gemeten. Er is vertraging in het traject door een start in een vakantieperiode, verschillen van inzicht tussen LLTB en waterschap over het al dan niet openbaar maken van meetgegevens en de mate van openbaarheid. In het bemestingsseizoen 2019 kan weer data verzameld worden.

De verkregen meetresultaten willen we breed delen, met de wens om aan te zetten tot gedragsverandering bij agrarische ondernemers en agrarische stakeholders. Het uiteindelijke doel is het bereiken van lagere concentraties aan meststoffen (en gewasbeschermingsmiddelen) uit de agrarische sector in grond- en oppervlaktewater.

Het tweede spoor loopt via de Maasregio, waarbij de Maas-waterschappen gezamenlijk zeven nutriënt pilotprojecten hebben opgestart om te komen tot concrete, praktische oplossingen voor het uit- en afspoelingsprobleem van nutriënten uit het landelijk gebied. In het stroomgebied van de Kabroekse beek zijn we nu samen met LLTB, al een aantal maanden bezig met een groep van zes agrarische ondernemers. Zij meten maandelijks nitraat in de sloten en drainageputten van hun eigen perceel. Daarnaast hebben we de bodemkwaliteit (nutriënten en organische stof) laten onderzoeken in vijf percelen. We zijn een aantal keer bij elkaar gekomen en hebben de resultaten en mogelijke oorzaken van hoge concentraties besproken.

- We ronden in 2018 de inventarisatie van de lozingssituaties van pot- en containerteeltbedrijven af. Afhankelijk van deze inventarisatie bekijken we of deze bedrijfstak kwantiteits- of kwaliteitsproblemen veroorzaakt voor het watersysteem.

Toelichting

Eind 2018 is inventarisatie afgerond. Er zijn 70 bedrijven geïnventariseerd. Gebleken is dat voor 35 bedrijven het waterschap het bevoegd gezag is (de rest loost op de bodem). Inmiddels voldoen dertien bedrijven volledig aan de huidige wet en regelgeving.

De overige bedrijven moeten nog aanpassingen doorvoeren. Dit wordt in het reguliere toezicht meegenomen. Uit de inventarisatie is verder gebleken dat er geen kwantiteitsaspecten uit voortvloeien. Voor wat betreft de kwaliteitsaspecten loopt er nog een monitoringsprogramma dat in 2018 is opgestart en eind 2019 zal worden afgerond. Dan zijn resultaten bekend.

- We blijven actief betrokken bij de landelijke beleidsvorming over de uniformering van het lozingenbeleid voor mestverwerkingsinstallaties (mvi's). De uitkomst van het landelijke traject passen we toe bij vergunningverlening.

Toelichting

In 2018 is een projectplan opgesteld om de emissies van verschillende typen mvi's in de praktijk te gaan monitoren.

Hierbij is ook een verzoek gedaan aan het waterschap voor een financiële bijdrage aan het meetproject. Het waterschap heeft besloten tot deelname onder de voorwaarde dat de sector zelf ook een bijdrage levert. De LLTB heeft ook besloten tot deelname. Het project zal in 2019 uitgevoerd worden.

- We leveren op verzoek van de landbouwsector advies / geven voorlichting om de uitvoering van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) voor de landbouwsector meer handen en voeten te kunnen geven.

Toelichting

In de pilot Heer-Vroendaal wordt onderzocht in hoeverre aanpassingen in de bedrijfsvoering van agrariërs bij kunnen dragen aan een verminderde uitspoeling van nutriënten naar het grondwater. De pilot wordt geleid door de Provincie Limburg.

WL leidt de pilot bij de Kabroekse beek: er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd met de agrarische ondernemers die geleid hebben tot een set aan mogelijke maatregelen die de ondernemers kunnen en willen nemen om de benutting van nutriënten te verbeteren. Deze door de ondernemers zelf voorgedragen maatregelen zijn niet alleen gericht op een betere nutriënten benutting maar ook op verbetering van de bodemstructuur. Deze leiden er toe dat het waterbergend vermogen van de gronden toeneemt. Dit heeft voordelen voor de agrariër en het waterschap.

- De bestrijding van muskusratten richt zich op het terugdringen van de populatie tot een aanvaardbaar niveau (< 0,15 vangsten per kilometer). Die van beverratten op volledige uitroeiing.

Toelichting

Er zijn 1.188 muskusratten gevangen. Dit betekent dat er 0,19 vangsten per kilometer (v/km) zijn gedaan. De landelijke norm bedraagt 0,15 v/km. Omdat Limburg een grensgebied is, is het lastig deze norm te halen. Er is veel instroom vanuit het buitenland. Toch wordt de norm bijna gehaald, wat betekent dat er relatief weinig instroom is geweest dit jaar. Er zijn 630 beverratten gevangen (0,10 v/km). Een lichte stijging ten opzichte van voorgaande jaren, maar binnen de marge. Ook hier geldt dat dit erg afhangt van de instroom vanuit Duitsland.

Zuiveren en waterketen

Afvalwaterketen

Transport van afvalwater optimaliseren

- We onderzoeken samen met Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en gemeenten manieren om de aanvoer van het rioolwater naar de rwzi's slimmer te sturen via een gemalenbeheersysteem en automatisering. We zetten in op optimalisering van de afnameverplichting. Kansrijke maatregelen op het gebied van een hogere of lagere afname dan de norm, leggen we vast in afspraken over maatwerk afname die bestuurlijk door de partners wordt ondertekend. Hieraan ligt een bestuurlijk vastgestelde redeneerlijn afnameverplichting (met o.a. Ecologisch afwegingskader) ten grondslag.

Toelichting

In 2018 is gewerkt aan het opstellen van een redeneerlijn, inclusief financiële onderbouwing. Bestuurlijke besluitvorming zal plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2019.

Eind 2019 is de concrete planning klaar. Conform deze planning zullen voor eind 2022 afspraken gemaakt zijn met gemeenten, Waterschapsbedrijf en Waterschap over te nemen maatregelen. Vervolgens zullen deze maatregelen voor het einde van 2027 uitgevoerd zijn.

Zuiveren van afvalwater optimaliseren

- We stellen onze rol vast en ontwikkelen indien nodig een strategische beleidslijn voor de onderwerpen duurzame inzetbaarheid van nieuwe technieken voor het zuiveren, het terugwinnen van energie, meststoffen, metalen en andere grondstoffen uit het afvalwater en zuiveringsslib. Dit doen we samen met WBL.

Toelichting

De strategische beleidslijn voor de in de begroting genoemde onderwerpen zijn in de Toekomstvisie 2030, de nota 'Nadere concretisering Toekomstvisie 2030' en de opdrachtbrief van WL aan WBL opgenomen. Zowel de opdrachtbrief als de nota nadere concretisering zijn op 3 oktober 2018 door het algemeen bestuur vastgesteld en aan WBL toegezonden.

- We stellen in samenwerking met WBL een plan van aanpak op hoe voorgestelde processtappen voor de centrale thema's energieneutraliteit, circulaire economie, klimaatbestendigheid, waterkwaliteit, infrastructuur en innovatie van de toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030 vorm kunnen krijgen.

Toelichting

De opdrachtbrief van WL aan het WBL is vastgesteld door het algemeen bestuur op 3 oktober 2018. In de opdrachtbrief is aangegeven welke streefbeelden/doelen vanuit WL prioriteit hebben (energie neutraal en grondstoffen (circulaire economie), hergebruik effluent in kader droogtebestrijding, klimaatneutraal en aanpak medicijnresten). Ook zijn voorstellen gedaan om de voortgang van de realisatie van de streefbeelden te volgen en de samenwerking met WBL verder te verbeteren.

Riooloverstorten aanpakken

- We herijken ons stedelijk waterbeleid door onze visie op duurzaam klimaat-adaptief stedelijk waterbeheer, aanpak overstorten, afkoppelen hemelwater, instrumenten en de functies van water in de bebouwde omgeving te actualiseren. Essentieel onderwerp is hoe we hierin samenwerken met gemeenten.

Toelichting

De herijking van het stedelijk waterbeleid heeft in 2018 de focus gekregen op:

- *De contouren van het stedelijk waterbeleid zijn uitgewerkt als onderdeel van de 'uitgangspunten-nota Omgevingswet'.*
- *In de Keur zijn de bergingsnormen voor regenwater aangescherpt op de klimaatscenario's.*
- *De actuele stand van zaken van de riooloverstorten in beeld gebracht inclusief de resterende KRW-opgave en toegelicht aan het algemeen bestuur. Afgesproken is dat er in 2019 een plan van aanpak wordt opgesteld om de sanering van riooloverstorten te bevorderen.*

Probleemstoffen

- We volgen de uitkomsten en voortgang van diverse onderzoeken op het gebied van medicijnen en andere chemische verontreinigingen. Wij initiëren overleggen/samenwerking ter vermindering van probleemstoffen in de breedste zin van het woord.

Toelichting

Het waterschap heeft samenwerking gezocht via landelijke en regionale werkgroepen, zoals de Commissie Waterketens en Emissies (CWE) van de Unie van Waterschappen, de ambtelijke Werkgroep nutriënten en de Werkgroep Stoffen, die beide in Maasbreed verband zijn opgericht. Met WBL is meegewerkt aan de hotspotanalyse, die waterbeheerders inzicht geeft in de relatieve impact van medicijnresten uit een rwzi op de waterkwaliteit in het achterliggende gebied.

In het kader van de Regionale Analyse Waterkwaliteit wordt aan de hand van monitoringsresultaten onderzocht of er toxische stoffen voorkomen in het oppervlaktewater van Limburg. De eerste resultaten laten zien dat er nog fikse problemen zijn met de waterkwaliteit. Belangrijke groepen van probleemstoffen zijn ammonium, metalen zoals zink, cadmium en nikkel, polycyclische aromatische koolwaterstoffen (kortweg PAKs: kankerverwekkende stoffen die bij verbrandingsprocessen ontstaan). Ook is een aantal hotspotgebieden aangewezen waar de problemen het grootst zijn. Het rapport wordt verwacht in het tweede kwartaal van 2019.

Het bestuur heeft in de opdracht aan het WBL specifiek de nadruk gelegd op de aanpak van medicijnresten in het afvalwater. Bij de uitvoering van maatregelen op dit onderwerp zullen ook andere aanwezige micro verontreinigingen kunnen 'meeliften' en leiden tot een verminderde emissies van deze overige zogenaamde 'opkomende stoffen'.

Samenwerking in de waterketen

- We werken met gemeenten, Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) en WBL de inventarisatie van thema's en activiteiten in de waterketen die kansrijk zijn voor een (bovenregionale) samenwerking verder uit. Kansen op o.a. het gebied van beheer en onderhoud, innovatie, meten/data/rekenen, communicatie, klimaatbestendigheid en circulaire economie (hergebruik) worden verder uitgediept. Voor de thema's waarop samenwerking structureel invulling gaat krijgen wordt een passende samenwerkingsvorm voorgesteld.

Toelichting

Het eindadvies “inhoudelijke verdiepfingsfase kansrijke samenwerking Waterketen Limburg” van de Stuurgroep intensivering Samenwerking Waterketen Limburg is op 5 september 2018 gepresenteerd aan de bestuurders van de betrokken organisaties (gemeenten, WML, WL/WBL).

De algemene conclusie in het eindadvies was dat verdergaande bovenregionale samenwerking meerwaarde biedt.

Om deze meerwaarde ook daadwerkelijk gestalte te kunnen geven is in het eindadvies geconcludeerd dat er een geconcentreerde gezamenlijke bovenregionale uitvoeringsorganisatie wenselijk is.

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg heeft de stuurgroep Samenwerking Waterketen Limburg laten weten dat de stap naar een nieuwe entiteit op dit moment te groot is.

Het enthousiasme voor de oprichting van een nieuwe entiteit, in de vorm van een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie is niet groot.

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg is van mening dat de huidige vorm van samenwerking geïntensiveerd kan worden en wil zich daar hard voor maken.

Voorgesteld is om aanvullend onderzoek te laten doen.

De Stuurgroep Intensivering Samenwerking Waterketen Limburg heeft een aanvullende opdracht gegeven aan de deelnemende organisaties.

Grondbeleid en areaalbeheer

- Het structureel verkopen van tertiaire beken is geen haalbare kaart. We maken wel een plan hoe we het beste om kunnen gaan met het beheer en onderhoud van de tertiaire watergangen.

Toelichting

Op 27 november 2018 heeft het dagelijks bestuur besloten om het onderhoud aan 56 km ‘overige watergangen’, die geen eigendom zijn van WL per direct te beëindigen, en voor het gebied Weert/Nederweert een proeftraject op te zetten om ervaring op te doen met het actief vervreemden van de ‘overige watergangen’ in beheer en onderhoud van het waterschap. Het project start januari 2019 met het inrichten van het proces.

- In 2018 wordt het grondbeleid vastgesteld en geïmplementeerd. Daarbij wordt afgesproken hoe WL met grondgebruik en grondbezit om wil gaan in relatie tot haar taken.

Toelichting

In 2018 is het grondbeleid vastgesteld en gepubliceerd.

4.2.1 Indicatoren

Indicator	Begr 2018	Vjr 2018 t/m apr	Njr 2018 t/m sep	Jaar 2018	Eind- doel	Jaar
Regionaal watersysteem						
Functies van water en rol waterschap						
• totaalscore zwemwater ^a	≥40	58	58 ²	58	≥40	- ^e
Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbeleid						
• % uitvoering van de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ)	33%	38% ¹	33% ¹	33%	100%	2021
Wateroverlast en bodemerrosie						
• # hectares waar nog niet aan de vigerende wateroverlastnormering wordt voldaan ^b	575	610	605	605	0	2021
• # km ingemeten waterloop en opgeslagen in databank kernregistratie	150 km	0 km	216	239	3.000 km	2027
Beken en beekdalen						
• % van de natuurbeken waarbij een ecologisch streefbeeld is opgesteld conform SESA ^c	20%	10%	10%	19%	100%	2021
• % van de streefbeelden (opgesteld conform SESA) behaald ^d	0%	0%	0%	0%	100%	2033
Waterkwaliteit en ecologie						
• gemiddeld aantal normoverschrijdende prioritaire stoffen per waterlichaam (totaal # normoverschrijdingen / # waterlichamen)	0,58	0,58	0,71	0,71	0	2027
• gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen:						
○ macrofauna	0,49	0,49	0,51	0,51	0,58	2027
○ vis	0,34	0,34	0,34	0,34	0,47	2027
○ overige waterflora	0,49	0,49	0,51	0,51	0,58	2027
• percentage waterlichamen dat aan de norm voor fysisch-chemische kwaliteitselementen voldoet:						
○ nutriënten (stikstof en fosfor)	30%	30%	30%	30%	100%	2027
○ overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	83%	83%	83%	83%	100%	2027

^a 20 zwemwateren; per zwemwater gescoord (slecht = 0, aanvaardbaar = 1, goed = 2, uitstekend = 3)

^b dit betreft de werknormen uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

^c Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeemanalyse (SESA-systematiek). Dit betreft de natuurbeken binnen het stroomgebied van de Tungelroyse beek (Neerbeek) en valt samen met de ontwikkeling van SESA WL.

^d de oorzaak is dat we nu nog niet weten wat het streefbeeld is/wordt.

^e deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

¹ bijgestelde prognose

² zelfde score als bij Voorjaarsrapportage, gebaseerd op de resultaten van 2017.

4.3 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Watersysteem en -keten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	11.108.800	12.053.763	13.422.831
Opbrengsten	656.400	692.400	1.011.694
Netto kosten exclusief doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie en bijdrage WBL	10.452.400	11.361.363	12.411.137
Bijdrage aan WBL	67.620.044	67.620.044	67.620.045
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	34.519.734	34.519.734	34.215.658
Totaal na doorberekening	112.592.178	113.501.141	114.246.840

Toelichting

- De kosten zijn hoger dan gebudgetteerd. Echter, het aandeel van kosten die via bestemming van het rekeningsaldo ten laste van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves wordt gebracht bedraagt € 1.735.845. Worden deze kosten in mindering gebracht op de realisatie resteert € 11.686.986 en zijn de kosten binnen het beschikbare budget gerealiseerd (97%).
- De opbrengsten zijn gestegen omdat meer grond is verkocht en pachtopbrengsten zijn ontvangen. Bovendien heeft de provincie ook bijgedragen in de stresstest Limburg, kosten bever en exoten voormalig WPM en het bevermanagement 2017 en 2018, evenals de kosten voor dumping drugsafval.
- De doorberekende kosten zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (99%).

Investeringsen

Watersysteem en -keten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Uitgaven	20.664.000	11.348.000	10.754.932
Inkomsten	6.731.000	3.135.000	2.503.079
Netto investeringsuitgaven programma watersysteem en -keten	13.933.000	8.213.000	8.251.853

Toelichting

De uitgaven zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (95%):

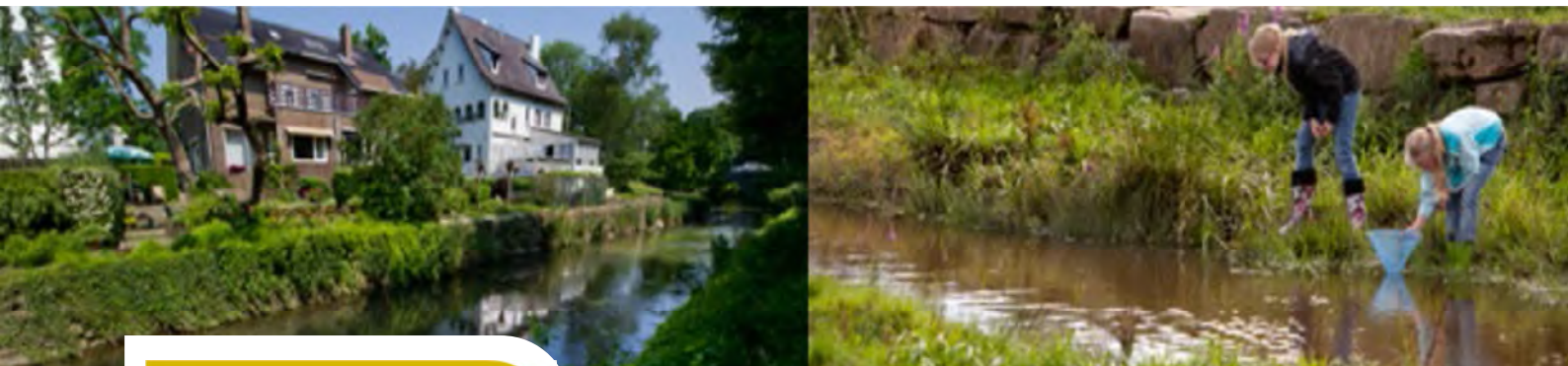
- Binnen de projecten in het kader van de verdrogingsbestrijding hebben onder meer Sarsven / De Banen en Heidsche Peel vertraging opgelopen. Binnen Sarsven is de uitvoering van Leveroysebeek verstraagd als gevolg van stagnerende grondverwerving en is de uitvoering van Vlakwater verstraagd omdat de voorbereiding van het leggerbesluit meer tijd kost. Heidsche Peel valt binnen het programma Maasgaard en wordt uitgevoerd door de Provincie. De afrekening met de Provincie was gepland in 2018 maar wordt later afgerekend op programmaniveau, nadat alle projecten binnen Maasgaard zijn uitgevoerd.
- Binnen de projecten in het kader van vervanging en aanpassing assets is het project Oeverherstel roer voorstad st. jacob verstraagd in verband met nader onderzoek NGE (niet gesprongen explosieven). Verder is de vervanging van stuwen en gemalen verstraagd omdat de

oplossing van deze knelpunten complexer is dan voorzien en daardoor intensievere projectvoorbereiding vraagt, waardoor de uitvoering opschuift. Bovendien is de aanschaf van een tractor uitgesteld in verband met verdere ontwikkelingen binnen het areaalbeheer.

- Binnen de projecten in het kader van de veiligheid is de geplande bijdrage aan de gemeente Schinveld in de grondwateroverlast van de rode beek Schinveld niet afgeroepen in het verslagjaar. Verder kostte de voorbereiding van de aanbesteding van het raamcontract voor de ingenieursdiensten van het project WB21 toest 2015 meer tijd dan geschat. De uitgaven van het project Aanpak wateroverlast Niers zijn vertraagd als gevolg van een discussie over de financiering.
- Binnen de beekherstel-projecten zijn de uitgaven gestegen. De benodigde grond voor de projecten Breevennen, Regenwaterbuffer Spaans Vonderen en Loobeek is eerder verworven dan verwacht. Bovendien verloopt het project Groote Molenbeek A73 voortvarender dan verwacht.

De inkomsten zijn eveneens afgenomen, vooral als gevolg van de verantwoording van de verwachte provinciale bijdrage uit het uitgestelde partnercontract 2013-2015 en het partnercontract 2016-2021.

5 Programma Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

- Communicatie en klantcontact
- Mens en organisatie
- Financiën, control en facilitaire zaken
- Informatievoorziening

Crisisbeheersing

Toezicht en handhaving

- Toezicht en handhaving
- Recreatie

5.1 Wat hebben we bereikt?

Bestuur en organisatie

In 2018 is geïnvesteerd in:

- Het versterken van het risicomanagement rondom de dijkversterkingsopgave.
- Een robuuste aanpak van de wateroverlast in Limburg.
- Een programmeertools om de sturing op projecten te versterken.
- Het opstellen van het activabeleid.
- De tussentijdse verantwoording van het treasurybeleid.

De dienstverleningsprocessen binnen WL hebben de basis op orde en werken aan de verdere optimalisering van hun procedures en processen met de focus op proactieve samenwerking.

Ook de afstemming met WBL is verbeterd. Op onderdelen vindt verdere samenwerking plaats.

Leidinggevend zijn blijvend in gesprek met hun medewerkers.

Medewerkers worden waar mogelijk ingezet op aanwezige kennis en competenties, steeds gekoppeld aan de organisatiedoelen.

Communicatie met stakeholders wordt aangeboden op een wijze die past bij de behoefte van de omgeving. Het monitoren van tevredenheid van verschillende manieren van communiceren geeft hierin inzicht.

Besluiten van het bestuur en werkwijzen van de organisatie zijn transparant en goed toegankelijk. Signalen uit de omgeving worden serieus opgepakt.

De bevindingen uit de audit Omgevingsmeldingen zijn doorgevoerd.

Het interne organisatieontwikkelingstraject Eenvoud & Focus richt zich specifiek op ontwikkeling van houding en gedrag in lijn met de kernwaarden van het waterschap.

Crisisbeheersing

Er is een eerste aanzet gemaakt voor het implementeren van netcentrisch werken binnen Waterschap Limburg. We zijn minder ver met het implementeren van netcentrisch werken dan verwacht. Er is prioriteit gegeven aan andere werkzaamheden.

Toezicht en handhaving

We hebben onze in het jaarprogramma opgenomen toezicht- en handhavingstaken in 2018 risicogestuurd uitgevoerd. Bij toezicht zijn in eerste aanleg de instrumenten preventie, informatieverstrekking en voorlichting ingezet. Waar nodig is handhavend opgetreden. We werken daarbij volgens de landelijke handhavingsstrategie. Repressief handhavend optreden is slechts beperkt nodig geweest. We hebben de borging van onze waterschapsdoelen verzorgd door het vaststellen van producten als Meerjarentoezichtsprogramma 2018-2021.

Als gevolg van de langdurige droogte is bijzondere aandacht besteed aan onttrekkingen uit oppervlaktewater en blauwalgen bij zwemgelegenheden. Mede dank zij uitgebreide communicatie en informatieverstrekking is het ingestelde onttrekkingsverbod goed nageleefd. Daarnaast hebben we tijdens diverse spuitlicentiebijeenkomsten regelgeving ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen toegelicht (preventie).

5.2 Wat hebben we ervoor gedaan?

Bestuur en organisatie

Communicatie en klantcontact

- Inwoners of bedrijven die een melding of een suggestie willen doen of een vraag voor ons hebben worden optimaal bediend. We zetten in op persoonlijk contact met onze inwoners om, indien nodig snel te kunnen handelen of uitleg te geven. Via het klant-contactcenter (KCC) worden externe klantvragen en omgevingsmeldingen geregistreerd en afgehandeld. Met de informatie die deze registratie oplevert kunnen verbeteringen doorgevoerd worden. De vastgestelde servicenormen vormen hiervoor de leidraad.

Toelichting

Het KCC verwerkt binnenkomende omgevingsmeldingen in het centrale informatiesysteem en handelt waar mogelijk direct zelf af of zet door naar vakinhoudelijk specialist. Op deze manier wordt snelle beantwoording van omgevingsmeldingen gerealiseerd en kan de voortgang worden bewaakt. Regelmatig wordt teruggekoppeld aan management en directie over aantallen en aard van de omgevingsmeldingen. Met de resultaten van het organisatiebrede bereikbaarheidsonderzoek wordt in het vierde kwartaal van 2018 en het eerste kwartaal van 2019 aan de slag gegaan. De uitkomsten en aanbevelingen leiden weer tot verdere verbetering en bevorderen van klantgericht handelen in de organisatie. Zo is in het tijdig opvolgen van omgevingsmeldingen door de organisatie, nog verbetering mogelijk. Door het samenvoegen van KCC met basisrelatiebeheer in het nieuwe cluster Areaalbeheer, wordt hierin een grote stap gezet.

- De bevindingen uit de beleidsaudit Omgevingsmeldingen worden verwerkt in een plan van aanpak ter verdere verbetering van klantcontacten en doorontwikkeling van het KCC.

Toelichting

Het plan van aanpak is gereed, inclusief bevindingen uit de beleidsaudit Omgevingsmeldingen. De aanbevelingen uit de beleidsaudit zijn opgepakt.

- Via communicatie dragen we bij aan 'omgevingsgericht' beleid. Hiervoor worden wekelijks omgevingsanalyses gemaakt, die worden gedeeld met bestuur en organisatie. Ten tijde van calamiteiten worden separate omgevingsanalyses gemaakt met hogere frequentie.

Toelichting

Wekelijks stellen we media-analyses op. Bij calamiteiten of bij specifieke dossiers/projecten worden separate analyses gemaakt. De analyses dienen om de communicatie en het beleid vanuit WL meer af te stemmen op de omgeving.

- We voeren in 2018 een extern doelgroeponderzoek uit.

Toelichting

Dit is eind 2018 / begin 2019 voorbereid. Uitvoering vindt plaats in het tweede kwartaal van 2019. Dit wordt uitgevoerd in samenhang met de nieuwe aanpak voor het omgaan met stakeholders waterschapsbreed en is daarmee ondersteunend aan de strategische communicatie door Waterschap Limburg.

- We zorgen voor een communicatieparagraaf in project- en beleidsplannen en monitoren in 2018 de waardering voor tenminste twee communicatiekanalen die worden ingezet bij beleids- en project-communicatie en voeren waar nodig verbeteringen door naar aanleiding hiervan.

Toelichting

In bestuursvoorstellen (zowel projecten als inhoudelijke dossiers) staat een communicatieparagraaf. In 2018 monitoren we de tevredenheid voor informatiebijeenkomsten/werkateliers en van online communicatie.

- We zoeken proactief de media op en profileren ons op speerpunten in waterschapsbeleid volgens het pers- en profileringsplan. We monitoren hoe we in de media komen en of dat aansluit bij het gewenste beeld dat het waterschap wil uitstralen.

Toelichting

In het voorjaar van 2018 is het persbeleid opgesteld, dit is geïmplementeerd. We werken volgens de uitgangspunten in dit plan: dat betekent een proactieve aanpak en het aanhalen van banden met pers, positioneren op speerpunten en monitoren hoe berichtgeving wordt opgepakt via de omgevingsanalyses.

- We geven vorm aan risicocommunicatie via een campagne, gericht op het stimuleren van 'waterbewust' handelen bij inwoners.

Toelichting

Binnen Water in Balans wordt een pilot gericht op risicocommunicatie opgezet. Er is tijdens de wateroverlast voorjaar 2018 en droogte 2018 al mee geëxperimenteerd. De leerpunten uit deze pilot worden gebruikt voor een corporate aanpak risicocommunicatie. Dit wordt afgestemd met gemeenten en de veiligheidsregio's en indien relevant andere partners. We sluiten aan bij de landelijke campagne 'Ons Water'. Er is een samenwerking gestart met de beide Limburgse Veiligheidsregio's en enkele gemeenten. Momenteel ligt er een gezamenlijk campagneconcept voor, waarbij er ook al gekeken is welke toolkit passend zou zijn voor de Limburgse gemeenten. Dit wordt voorjaar 2019 verder opgepakt in samenwerking met Veiligheidsregio's en gemeenten.

Mens en organisatie

- Als goed werkgever bieden wij interessant en uitdagend werk en is er wij veel ruimte voor initiatief en ontwikkeling.

Toelichting

Medewerkers zijn in de gesprekscyclus extra geattendeerd op hun eigen verantwoordelijkheid en aandeel in relatie tot hun (duurzame) inzetbaarheid. Daarbij ook bewust gemaakt van de inzet van hun Persoonlijk Basis Budget (beschikbaar t/m 2020). Rondom houding en gedrag is eind 2018 een gestart met het 'Eftelingtraject' waarbij de Watermerken van WL expliciet aan de orde komen. Stroming is een eigen opleidingsinstituut waarvan medewerkers gebruik weten te maken, evenals de IGOM academie (samenwerkingsverband met 35 organisaties in de regio).

Door het ontwikkeltraject 'Eenvoud & Focus' wordt geanticipeerd om als organisatie te groeien in 'volwassenheidsniveau'. Daarbij willen wij onze medewerkers nu en in de toekomst interessant en uitdagend werk blijven geven, waarbij zij zich kunnen ontwikkelen en

(duurzaam) inzetbaar blijven.

- Om de doelen van de organisatie te kunnen behalen is een juiste match nodig tussen deze doelen en de kennis, kunde, competenties van de medewerkers. Het instrument Strategische Personeelsplanning (SPP) wordt ingezet als hulpmiddel om deze match te maken en wordt een continu proces. We starten in 2018 met het generatiepact dat oudere werknemers op een goede manier naar het einde van hun werkzame begeleidt en tegelijkertijd ruimte biedt voor nieuwe jongere medewerkers.

Toelichting

De (huidige) generatiepactregeling loopt tot eind 2019 en we zien duidelijke toename qua belangstelling daarvoor. Eind 2018 zijn 15 vacatures opengesteld, waarbij ook op basis van de eerdere inzichten vanuit strategische personeelsplanning en de watermerken nieuwe medewerkers aangetrokken kunnen worden.

- We stellen een nieuw vervoersbeleid (woon- werkverkeer, parkeren, bedrijfsauto's etc.) op en implementeren dit. Daarbij speelt duurzaamheid een belangrijke rol.

Toelichting

Het afwegingskader en gebruik bedrijfsauto's Waterschap Limburg (vervoersbeleid op het gebied van bedrijfsauto's) is vastgesteld en tot uitvoering gebracht.

Inkoop

- We adviseren en ondersteunen de organisatie bij het rechtmatig en doelmatig inkopen en bij het signaleren van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van inkoop, zoals innovatieve aanbestedingstechnieken. We zetten daarbij in op professionalisering van de inkoop, met aandacht voor planmatige inkoop, ontwikkelen van inkoopprocedures, prestatie-indicatoren voor inkoop alsook ontwikkelen van benodigde vaardigheden en competenties.

Toelichting

Er is een nieuw inkoopbeleid en inkoophandboek opgesteld waarin onder andere de rol van inkoop als procesregisseur van het inkoopproces beschreven is. In het handboek zijn alle inkoopprocedures gedetailleerd beschreven. Alle modeldocumenten zijn opgenomen in ZGW ter ondersteuning van de hele organisatie. Er komt steeds meer uniformiteit in de werkwijze inkoop bij de programma's en de processen van het Waterschap. Alle aanbestedingen en ook steeds meer onderhandse procedures worden door inkoop via TenderNed in de markt gezet. Aanbestedingen worden steeds vaker organisatie breed in de markt gezet.

Subsidies

- Voor de uitvoering van onze taken ontvangen we subsidies uit diverse regionale, nationale en Europese fondsen. We zorgen voor een optimale benutting van deze subsidies via centrale sturing, advisering en ondersteuning. We coördineren en toetsen subsidieaanvragen, adviseren over ontwikkelingen en bouwen aan een netwerk gericht op samenwerking met partnerorganisaties.

Toelichting

Het zwaartepunt van de activiteiten is gelegen in de eerste fase van het subsidie verweringsproces (lobby, inventariseren en initiëren).

In 2018 is het netwerk onderhouden en uitgebreid. Met name op het gebied van het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) en het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP4) lopen er goede contacten met Unie van Waterschappen, Bureau Brussel en Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2018 zijn er concrete subsidieaanvragen en toekenningen geweest binnen de POP3-regeling, de ESF-regeling voor duurzame inzetbaarheid, de suppletieregeling explosieven, provinciale subsidie voor bevermanagement en de regeling voor drugsdumping. Daarnaast is advies gegeven voor INTERREG-trajecten en verantwoording van subsidietoezeggingen. In maart heeft er een Thema-DB plaatsgevonden over subsidies en Europese kansen.

Financiën en control

Financiën

- We houden vast aan een betrouwbaar en doelmatig financieel meerjarenbeleid en zien toe op de naleving hiervan.

Toelichting

Conform doelstelling. De geplande activiteiten zijn conform planning uitgevoerd.

Control

- Via control leveren we een bijdrage aan 'good governance'. We ondersteunen en adviseren bestuur en management, gevraagd en ongevraagd, bij het bereiken van afgesproken resultaten en doelen.

Toelichting

Conform doelstelling. Bestuursvoorstellen zijn gecontroleerd op integraliteit en congruentie met gemaakte afspraken en te bereiken doelen. In de P&C cyclus is de juiste en tijdige verantwoording over het gevoerde beleid geborgd.

- In 2017 is de kadernota aan de planning en control cyclus toegevoegd. In het voorjaar 2018 wordt de nieuwe kadernota vastgesteld als onderdeel van begroten, bijstellen en verantwoorden.

Toelichting

Conform doelstelling. De kadernota 2019 is vastgesteld in de vergadering van uw bestuur op 11 juli 2018.

Integriteit

- We implementeren het integriteitsbeleid. De kerncompetenties uit het 'Expeditieplan' zijn de basis voor het integriteitsbeleid voor medewerkers en voor de onderliggende regelingen en gedragscodes. Zij vormen de leidraad voor ons dagelijks handelen: in strategische besluitvorming, het dagelijks beleid, onderlinge samenwerking en omgang met relaties.

Toelichting

In 2018 is het onderwerp integriteit op diverse momenten onder de aandacht gebracht, met name gericht op ambtelijke integriteit. Het (bestuurlijke) integriteitsbeleid is in concept opgesteld en zal ter besluitvorming worden aangeboden aan uw bestuur in de eerste vergadering van 2019.

Strategisch risicomanagement

- In 2018 implementeren we de werkwijze zoals beschreven in de door ons vastgestelde 'Nota risicomanagement'. Door de risico's, die zich aandienen bij het besturen van het waterschap te identificeren, te analyseren en waar gewenst maatregelen te treffen, die op hun effect worden beoordeeld, geven wij invulling aan zorgvuldig, kosten bewust en daadkrachtig besturen zoals in het Bestuursprogramma 2017-2019 is vastgelegd.

Toelichting

In 2018 zijn de belangrijkste strategische risico's geïnventariseerd conform de RISMAN-methode. Risicomanagement is een vast thema in de P&C cyclus en de risicoanalyse is geborgd in het kwaliteitsmanagementbeleid.

Kwaliteitsmanagement

- We blijven procesgericht werken met de focus op continue verbetering van onze kwaliteit en klantgerichtheid. Conform de Nota Risicomanagement beschrijven we in dit kwaliteitsmanagementsysteem ook onze operationele risico's en de mogelijke borging hiervan. Met behulp van de Lean managementfilosofie verbeteren we niet alleen continu de bedrijfsresultaten maar elimineren we ook verspillingen terwijl de klantwaarde centraal staat.

Toelichting

Conform doelstelling. Extra inzet is geleverd bij de implementatie van de zorgplicht.

Informatievoorziening en facilitaire zaken

- We gaan bij het inrichten en het verstrekken van onze (digitale) informatievoorziening uit van het optimaal bedienen van onze omgeving en interne klanten. Toegankelijkheid, transparantie en betrouwbaarheid zijn de uitgangspunten van onze 'Visie Informatievoorziening'. De beschikbaarheid van onze systemen staan hierbij centraal.

Toelichting

In 2018 is er hard gewerkt aan de toegankelijkheid, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de ICT-systemen van WL. Dit heeft geleid tot een beschikbaarheid van de ICT-systemen in 2018 van 99,6%.

- We richten ons in 2018 op de verdere concretisering en realisatie van deze visie en de hieruit voortgekomen herijkte Roadmap Informatievoorziening (2017-2021).
 - We voeren projecten uit en leveren diensten die bijdragen aan de ondersteuning van de interne organisatiedoelen van Waterschap Limburg (denk bijv. aan Water in Balans, Assetmanagement, Data op orde, Zorgplicht, Omgevingswet etc.),
 - We realiseren de landelijke ambitie en verplichte wetgeving op het gebied van digitalisering (vertaald in de Digikompas) door de uitvoering van in de Roadmap opgenomen projecten en diensten. De voortgang en de stand van zaken van de Digikompas wordt halfjaarlijks aan het Dagelijks Bestuur gerapporteerd.

Toelichting

De vertaling van de interne en externe ontwikkelingen (2018 en 2019) vanuit de Roadmap naar concrete I-projecten heeft in het eerste kwartaal van 2018 plaatsgevonden. Budgetten zijn bepaald en een aantal projecten zijn afgerond. Bewaking van budget, doelstelling en planning vindt plaats door middel van een Project Management Office (PMO).

Hierdoor is het mogelijk om management- en bestuursrapportages te maken m.b.t. de stand van zaken en voortgang van de projecten.

In verband met prioritering, personele verschuivingen en organisatiewijzigingen is er achterstand ontstaan ten opzichte van de oorspronkelijke planning. De geraamde investeringsbudgetten voor 2018 schuiven door naar 2019 en 2020. De projecten m.b.t. de wettelijke verplichtingen zijn geprioriteerd en opgepakt en teruggekoppeld aan het dagelijks bestuur. Een aantal projecten m.b.t. de (door)ontwikkelingen uit de Roadmap informatievoorziening 2018-2019 is voorlopig geparkeerd. De komende periode zal opnieuw gekeken worden welke projecten prioriteit krijgen.

Informatieveiligheid

- We gaan bij het beveiligen van onze (digitale) informatievoorziening uit van optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid van onze informatievoorziening en systemen.

Toelichting

Incidenten die zich gedurende 2018 hebben voorgedaan zijn adequaat opgepakt. Er zijn geen grote incidenten geweest die de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en privacy in gevaar hebben gebracht. Ook zijn er extra technische maatregelen genomen om informatieveiligheidsincidenten te voorkomen.

Halfjaarlijkse bestuursrapportage

De bereikte resultaten, de lopende en geplande activiteiten in het eerste halfjaar zijn samengevat in een halfjaarlijkse bestuursrapportage. De rapportage over het 2^e halfjaar 2018 volgt in het eerste kwartaal 2019.

Security audits

In 2018 zijn er aanvullende security audits uitgevoerd m.b.t. digitale toegankelijkheid van waterschap informatie middels inzet van ethical hackers. Tevens zijn IT-stagiaires ingezet om bij te dragen aan de bewaking van informatieveiligheid WL.

Bewustzijns campagnes

De vier geplande bewustzijns campagnes zijn in 2018 uitgevoerd. In december 2018 is gebruik gemaakt van de inzet van een mystery guest. De rapportage en aanbevelingen worden in het eerste kwartaal van 2019 verwacht.

- We richten ons in 2018 op de verdere concretisering en realisatie van onze informatieveiligheid ondergebracht in de herijkte Roadmap Informatievoorziening (2017-2021).

Toelichting

Informatieveiligheid is integraal onderdeel van alle projecten binnen de Roadmap Informatievoorziening.

- We voeren security audits uit conform de Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen (BIWA) en zorgen dat mogelijk geconstateerde aandachtspunten op korte termijn worden opgelost.

Toelichting

De rolbeschrijvingen van gegevenseigenaar en gegevensbeheerder zijn gereed. Verder zijn afspraken gemaakt met het projectteam 'Data op orde' om tijdens het project te toetsen welke informatieveiligheidsmaatregelen nog moeten worden genomen.

In verband met het actieplan eenvoud en focus zijn er nieuwe processen benoemd die in 2019 verder uitgewerkt worden ook in relatie tot informatieveiligheid.

Crisisbeheersing

- We gaan door op de ingeslagen weg naar verdere professionalisering van de crisisbeheersing:
 - Op basis van de evaluatie van de nieuwe crisisorganisatie eind 2017 volgt een plan van aanpak om deze waar nodig bij te stellen. Met de verbeterpunten uit dit plan van aanpak, gaan we organisatiebreed aan de slag.
 - We voeren het jaarplan 'Opleiden, Trainen, Oefenen' (OTO) uit conform het 'Meerjarig beleidsplan OTO'.
 - We gaan ons in 2018 oriënteren op een grootschalige oefening met de omgeving.

Toelichting

De verdere professionalisering van crisisbeheersing is deels organisatiebreed opgepakt: er zijn twee evaluaties crisisbeheersing uitgevoerd (één intern en één extern). De resultaten van beide evaluaties ondersteunen de organisatie in het vormgeven aan calamiteiten- en crisiszorg in de richting zoals verwoord in de Kadernota: meer robuustheid in de reguliere processen om met calamiteiten om te gaan. We hebben het jaarplan OTO en de daarbij behorende activiteiten deels uitgevoerd, het opleiden, trainen en oefenen van crisisfunctionarissen heeft extra inspanning in 2018 gevergd, waardoor de gehele planning niet gerealiseerd kon worden. In afstemming met partners in de omgeving, met name de Veiligheidsregio, is een systeem oefening gehouden in september. Daarnaast zijn er oefeningen binnen WL gehouden, gericht op het verder professionaliseren van de eigen crisisorganisatie.

- We evalueren het gevolgde proces na elke opschaling van de crisisorganisatie. We stellen richtlijnen op voor het evalueren van de crisisorganisatie en opschalingen.

Toelichting

Opschalingen van de crisisorganisatie zijn geëvalueerd. Er zijn organisatiebrede afspraken gemaakt over evalueren, waarbij een grotere verantwoordelijkheid in de reguliere processen komt te liggen. Dit om het leren en verbeteren in de gehele organisatie te stimuleren. Een volgende stap in het evalueren is het borgen van opvolging van de leerpunten en acties. Dit wordt in 2019 verder opgepakt.

- Netcentrisch Werken (NCW) wordt eind 2018 geïmplementeerd. Dit betreft zowel bemensing, werkafspraken intern en met de Veiligheidsregio's en het systeem LCMS water. Dit is eveneens een actiepoint binnen Water in Balans.

Toelichting

De implementatie van netcentrisch werken (NCW) is in verband met personele wisselingen en het daaropvolgende capaciteitstekort on hold gezet. Inmiddels gerealiseerde resultaten in implementatie NCW zijn: opleiding en training van informatie-coördinatoren (bemensing en werkafspraken), aanschaf en implementatie test-omgeving van het systeem LCMS (Landelijk Crisismanagement Systeem). Risico's en consequenties van de keuze zijn in beeld gebracht. De focus richt zich op het verder bouwen aan een robuuste crisisorganisatie. Dit is een randvoorwaarde voor een succesvolle implementatie van NCW op termijn.

Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving

- In overeenstemming met het in 2015 vastgestelde Nalevingsbeleid voor Waterschap Limburg wordt eind 2017 het meerjaren handhavingsprogramma 2018-2021 vastgesteld. Dit is gebaseerd op een risicoanalyse die we samen met onze interne en externe omgeving hebben opgesteld. We voeren onze toezicht- en handhavingstaken risico gestuurd uit.

Toelichting

Toezicht- en handhavingstaken zijn in 2018 risico gestuurd uitgevoerd. Met name het besluit om extra toezichtcapaciteit in te zetten ten behoeve van de mestproblematiek heeft ertoe geleid dat is afgeweken van het oorspronkelijke toezichtprogramma. Ook de zeer warme en droge zomerperiode heeft er toe geleid dat er bij de zwemgelegenheden relatief meer waarschuwingen en negatieve zwemadviezen in verband met blauwalg zijn ingesteld dan andere jaren. Daarnaast was als gevolg van het niet kunnen invullen van (tijdelijke) capaciteit (pensionering en langdurig ziekte) minder tijd beschikbaar voor de in het toezichtprogramma opgenomen toezichtactiviteiten (preventiestrategie) en zijn er minder controles uitgevoerd dan gepland. Functies waren niet meer dubbel bezet en terugval/ondersteuning op/van elkaar was daardoor bijna niet meer mogelijk (kwetsbaar). Dit heeft er toe geleid dat we meer 'brandjes hebben moeten blussen' (klachten/meldingen oplossen). Met name op het terrein van de indirecte lozingen zijn er meer meldingen binnen gekomen van vreemde stoffen in het influent van de RWZI's. Deze zijn in samenwerking met het bevoegd gezag (regionale uitvoeringsdienst (RUD)/gemeente) opgepakt. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgstappen plaats.

Wat hebben we niet (of minder) gedaan?

- *We zijn afgestapt van de planmatige bedrijfscontroles. In plaats daarvan hebben we onze aandacht gericht op projecten die hun basis vinden in bijvoorbeeld monitoringsresultaten binnen stroomgebieden;*
- *Meldingen op grond van algemene regels zijn minder gecontroleerd. Dit betreft niet de incidentmeldingen (zie hierna);*
- *Minder actieve controles bij grootschalige projecten (bijv. Ooijen Wanssum, Buitenring Parkstad).*

Wat doen we anders?

In ons beleid en uitvoeringsprogramma is gesteld dat het reageren op incidentmeldingen absolute prioriteit heeft. Hoe snel we reageren wordt bepaald aan de hand van de inhoud van de melding en het daarbij bestaande risico. Ingekomen meldingen zijn op basis van een risico-inschatting (expert judgement) afgehandeld.

- De waterbeheerders in Nederland (Rijkswaterstaat en waterschappen) hebben in 2016 afspraken gemaakt over te hanteren kwaliteitscriteria op het terrein van vergunningen, toezicht en handhaving (VTH). Uit de in 2017 uitgevoerde 0-meting volgt dat verbeteringen noodzakelijk zijn om te kunnen beantwoorden aan de kwaliteitscriteria. Een plan van aanpak is opgesteld. We voeren deze verbeteringen in 2018 door.

Toelichting

Een plan van aanpak om te beantwoorden aan de Kwaliteitscriteria VTH is in uitvoering. De inzet is gericht op realisatie van de verbeteringen per eind 2019. In de tweede helft van 2018 lag de focus bij de audit zorgplicht waterkeringen door de ILT. Deze externe audit heeft in november 2018 plaatsgevonden. Consolidatie van processen en werkafspraken heeft plaatsgevonden.

- Wij geven actief en preventief doelgroepgericht bekendheid aan de geldende regelgeving. Hiermee zetten we in op spontane naleving. Dit doen wij ook bij individuele bedrijfsinspecties.

Toelichting

Zoals voorzien in de preventiestrategie (als onderdeel van het Nalevingsbeleid WL) gaat communicatie vooraf aan toezicht (en handhaving). Voorbeelden zijn communicatie over geldende regelgeving op onze website over 5-meter-teelt- en spuitvrije-zone en ook tijdens informatiebijeenkomsten (Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden) bij boomteelt en akkerbouw. Bij individuele bedrijfsinspecties is dit standaard onderdeel van de inspectie.

- Wij monitoren gericht in het kader van specifieke projecten (pot- en containerteelt, problematiek opkomende stoffen waarvan het vermoeden bestaat dat deze schadelijk zijn). Daarnaast bemonsteren we, op basis van een risicoanalyse bedrijven die op de riolering lozen (indirecte lozingen). Ook bemonsteren we periodiek het effluentwater van de integrale afvalwaterzuiveringsinstallatie (IAZI) Sitech. Als de resultaten van bemonsteringen daartoe aanleiding geven, treden wij handhavend op.

Toelichting

Bemonsteringen zijn conform de planning van het bemonsteringsprogramma uitgevoerd (indirecte lozingen + IAZI Sitech). De resultaten zijn gecontroleerd en indien dit aanleiding geeft (directe lozingen) wordt de landelijke handhavingsstrategie toegepast. Voor wat betreft de resultaten van de indirecte lozingen zijn deze doorgezet naar het bevoegd gezag, met het verzoek om ons op de hoogte te houden van de afhandeling.

In kader van opkomende stoffen zijn diverse extra bemonsteringen uitgevoerd bij bedrijven, maar ook op een aantal rwzi's. Deze analyseresultaten worden met diverse instanties gedeeld. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgstappen plaats.

- Ter uitvoering van het Bestuursakkoord Water werken wij op diverse terreinen samen met Rijkswaterstaat. Voorbeelden hiervan zijn de landelijke afspraken rondom samenloop, SAW@, milieuvluchten.

Toelichting

Landelijke samenwerking met RWS is verlopen conform gemaakte afspraken.

- Met Rijkswaterstaat (regionaal) hebben wij samenwerkingsafspraken gemaakt op basis waarvan Rijkswaterstaat namens ons toeziet op de naleving van het Besluit bodemkwaliteit en wij namens hun toezien op de naleving van m.n. de agrarische voorschriften uit het Activiteitenbesluit.

Toelichting

Samenwerking met RWS Zuid-Nederland (regionaal) is verlopen conform gemaakte afspraken. Evaluatie over samenwerking met RWS heeft in december 2018 plaatsgevonden. De algemene conclusie was dat alle partijen zeer tevreden zijn over de samenwerking en de geleverde diensten. De samenwerking wordt in dezelfde vorm gecontinueerd.

- Met het oog op het verwerven van kennis en het uitwisselen van ervaringen, werken wij samen met andere waterschappen (bijvoorbeeld mestverwerkingsinstallaties (mvi's)) en de Regionale Uitvoeringsdiensten in Limburg (met name indirecte lozingen).

Toelichting

Wat betreft kennis- en ervaringsuitwisseling werken we voor wat betreft mvi's samen met Aa en Maas, De Dommel, Rijn en IJssel en Brabantse Delta. Ook is samengewerkt met andere waterschappen bij ontwerp van de nieuwe keur en de implementatie van de Omgevingswetgeving. Daarnaast werken we samen met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), de omgevingsdiensten Noord-Limburg en Brabant, de gemeenten en de waterschappen Aa en Maas en De Dommel bij de aanpak meststoffenproblematiek (Gebiedsgericht Handhaven). In dit verband worden bepaalde beken intensief onderzocht op verhoogde concentraties nutriënten (nitraatsticks). Bij de indirecte lozingen vindt afstemming met de RUD/gemeenten plaats. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgstappen plaats.

Recreatie

- We delen informatie over de kwaliteit van onze zwemwateren open en transparant via onze zwemwaterwebsite met de zwemmers, zodat ze steeds een actueel overzicht hebben waar ze veilig kunnen recreëren (www.zwemwater.nl).

Toelichting

De waterkwaliteitsbeheerder (RWS/WL) draagt, zorg voor het uploaden van de analysecijfers in het zwemwaterportaal. De zwemmers kunnen via zwemwater.nl de actuele situatie opvragen.

- Tijdens het zwemseizoen voeren we controles en bemonsteringen uit bij de officiële zwemlocaties en zien toe op naleving van zwemverboden op plaatsen waar dat is ingesteld. We vermelden op de informatieborden bij de officiële zwemlocaties wanneer laatste bemonstering heeft plaatsgevonden.

Toelichting

Controles en bemonsteringen zijn tijdens het zwemseizoen bij de officiële zwemlocaties (39) uitgevoerd. We zien toe op de naleving van ingestelde zwemverboden. Op de informatieborden bij de officiële zwemlocaties is vermeld wanneer laatste bemonstering was. De zeer warme en droge zomerperiode heeft tot een relatief groot aantal waarschuwingen (22) geleid en in zes gevallen is een negatief zwemadvies afgegeven in verband met blauwalg. In 2017 was dit respectievelijk: zeven waarschuwingen en één negatief zwemadvies.

- We adviseren bij nieuwe zwemlocaties/-zwemplekken op basis van protocol aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties en volgen met de provincies de landelijke trends op het gebied van zwemwaterkwaliteit (waaronder de nieuwe zwemwaterwet in 2018) in relatie tot klimaatverandering en we dragen zo nodig bij aan nieuw beleid.

Toelichting

We hebben aan diverse partijen (gemeente Maastricht, ENCI, Boschmolenplas) in het voorjaar van 2018 informatie verstrekt m.b.t. het aanwijzen van mogelijk nieuwe zwemlocaties. Wij nemen deel aan het landelijke overleg van de IPO DBZ (Interprovinciaal Overleg - Deskundigenberaad Zwemwater) en de projectgroep nieuwe zwemwaterwet en dragen zo bij aan eventueel nieuw beleid. De zwemwaterwetgeving zal opgaan in het stelsel van de nieuwe Omgevingswet in 2021.

5.2.1 Indicatoren

Indicator	Begr 2018	Vjr 2018 t/m apr	Njr 2018 t/m sep	Jaar 2018	Eind- doel	Jaar
Bestuur en organisatie						
Communicatie en klantcontact						
• % binnen twee werkdagen wordt contact opgenomen om te checken of de melding goed is begrepen en of persoonlijk bezoek nodig is ^a	95%	95%	95%	90%	95%	- ^c
• % afhandeling melding binnen 2 weken ^b	80%	80%	80%	80%	80%	- ^c
• tevredenheidsscore bij bezoekers van een informatiebijeenkomst/werkatelier	7	8	7,8	7,9	7,5	2020
Mens en organisatie						
• % ziekteverzuim	5%	5,5%	4,19%	4,4%	3,5%	2023
• # trainees/stagiaires	20	17	20	33	20	- ^c
Financiën en control						
• % tijdige betalingen	95%	96%	94%	93%	95%	- ^c
Informatievoorziening						
• % beschikbaarheid applicaties en infrastructuur	95%	100%	100%	99,6%	95%	- ^c
Toezicht en handhaving						
• % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	95%	... ¹	... ¹	... ¹	95%	- ^c
• % plaatsten info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	90%	90%	90%	90%	90%	- ^c

^a gegevens zijn op basis van steekproeven

^b dit betreft afhandeling van de melding. Het oplossen van een (beleidsinhoudelijk) vraagstuk of aanpassen van de situatie in het veld kan langer in beslag nemen.

^c deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

¹ landelijke afspraak realisatie kwaliteitscriteria niet eind 2018, maar doorgeschoven naar eind 2019. (Indicator vervalt voor 2018).

5.3 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	54.696.400	54.519.200	55.073.760
Opbrengsten	2.131.200	2.694.900	3.287.728
Netto kosten exclusief doorberekende kosten naar programma watersysteem- en keten en programma waterkeringen en bijdrage WBL en BsGW	52.565.200	51.824.300	51.786.032
Bijdrage aan WBL	432.419	432.419	432.419
Bijdrage aan BsGW	4.334.300	4.569.546	4.663.062
Doorberekende kosten naar programma waterkeringen en watersysteem & -keten	-44.167.598	-44.167.598	-43.363.693
Totaal na doorberekening	13.164.321	12.658.667	13.517.820

Toelichting

- De kosten zijn hoger dan gebudgetteerd. Het aandeel van kosten die via bestemming van het rekeningsaldo ten laste van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves wordt gebracht bedraagt € 200.654. Worden deze kosten in mindering gebracht op de realisatie resteert € 54.873.106 (100,6%) en is het budget marginaal overschreden. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere afschrijvingskosten, nader toegelicht in paragraaf 12.1.
- De opbrengsten zijn gestegen omdat met de vrijval van de voorziening onderhoud kantoorpand Sittard en de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) geen rekening was gehouden. Verder is de provinciale bijdrage in de personele inzet voor het bevermanagement van zowel 2018 als ook 2017 verantwoord.
- De bijdrage aan de BsGW is toegenomen als gevolg van de aanvulling van het eigen vermogen van de BsGW.
- De doorberekende kosten zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (98%).

Investeringsen

Bestuur en organisatie	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Uitgaven	750.000	986.000	628.453
Inkomsten	-	-	1.400.000
Netto investeringsuitgaven programma bestuur en organisatie	750.000	986.000	-771.547

Toelichting

- De lagere uitgaven worden veroorzaakt doordat de geplande verduurzaming en vergroening van het kantoorgebouw en de omgeving is vertraagd. Bovendien zijn een aantal roadmap projecten achtergebleven door andere focus binnen de organisatie.
- De inkomsten betreffen de opbrengst van de verkoop van het kantoorpand in Sittard, Parklaan 10.

6 Overige paragrafen

6.1 Ontwikkelingen en uitgangspunten

De programmabegroting 2018 is 29 november 2017 vastgesteld door het algemeen bestuur, met onderstaande interne en externe factoren is in de begroting rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2018
Interne factoren	
Basis	- Jaarrekening 2016 van voormalig WRO en WPM - Begroting 2017 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2017 - Waterbeheersplan 2016-2021
Verplichte uitgaven	- Begroting WBL 2018 - Begroting BsGW 2018
Afschrijvingsmethodiek	
- Civielbouwkundige werken	25 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Gebouwen	30 jaar
- Automatisering	≤ 5 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Investeringsniveau	maximaal € 30.070.000 - meerjarenraming 2018-2023 € 27.370.000 - kadernota 2018 € 2.700.000
Externe factoren	
Basis	- Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 - Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) - Burgerlijk Wetboek BWII - EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2%
Personeelskosten	2%
Rente langlopende leningen	2%
Rente kortlopende leningen	0,2%
Rente reserves en voorzieningen	0,2%

De zorgen over de economische groei, de Brexit-perikelen en de lage inflatie heeft in het verslagjaar een aanzienlijk effect gehad op de gehanteerde uitgangspunten (zie ook paragraaf 6.6.1). De realisatie in het verslagjaar wijkt dan ook op een aantal onderdelen af en wordt onderstaand beknopt toegelicht.

- Kosten / Inflatie.
In de begroting was rekening gehouden met een inflatiepercentage van 2% terwijl de daadwerkelijke inflatie in het verslagjaar 1,72% bedroeg (zie ook paragraaf 6.6.1).
- Personeelskosten.
In de begroting is rekening gehouden met een indexering van de loonsom van 2%.

Het afsluiten van een nieuwe waterschap-CAO in juli 2018 met een looptijd van drie jaar, van 1 januari 2017 tot 1 januari 2020 heeft in het verslagjaar geleid tot een extra stijging van de salarissen. De loonontwikkeling is hiermee hoger uitgevallen dan de indexering van de loonsom.

- **Rente langlopende leningen.**
Voor langlopende leningen is in de begroting uitgegaan van een rentepercentage van 2%. Door de achterblijvende economisch groei is de langlopende rente in het verslagjaar laag gebleven en bedroeg op het einde van het verslagjaar 1,52% voor een 25 jarige rentevaste lening (zie ook paragraaf 6.6.1).
- **Rente kortlopende leningen.**
Door de lage inflatie is de kortlopende rente (lees debetrente) in het verslagjaar extreem laag gebleven. In de begroting werd nog uitgegaan van een percentage van 0,20% terwijl dit aan het einde van het verslagjaar 0,0% bedroeg (zie ook paragraaf 6.6.1).
- **Rente reserves en voorzieningen.**
Over de reserves en voorzieningen wordt rente toegerekend aan de exploitatie. Het gehanteerde rentepercentage is op begrotingsbasis gelijk aan het rentepercentage van de kortlopende geldleningen. Doordat de korte (credit)rente in het gehele verslagjaar op 0% is gebleven, wijkt dit percentage aanzienlijk af van de raming. Bij de begroting werd nog uitgegaan van een percentage van 0,20%.

6.2 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere (meerjarig) beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de BBVW is dan ook voorgeschreven dat de incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij hantering van het begrip incidenteel is sprake indien opbrengsten en kosten zich maximaal drie jaar voordoen.

Incidentele opbrengsten en kosten > € 100.000	Jaar van vrijval	Bedrag
Opbrengsten		
Baten salarissen	n.v.t.	203.000
Uitlening van personeel	n.v.t.	171.000
Verkoop grond	n.v.t.	163.000
Provinciale bijdrage bevermanagement	n.v.t.	189.000
Belastingopbrengsten, kwijtschelding en oninbaar oude jaren	n.v.t.	2.811.000
Kosten		
Incidentele kosten t.l.v. bestemmingsreserves (o.a. frictiekosten)	n.v.t.	2.686.000
Extra afschrijvingen/balansafwaardering	n.v.t.	1.423.000
Personeel derden	n.v.t.	557.000

6.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de BBVW is opgenomen dat onttrekkingen aan de overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht in de begroting en de programmarekening. In paragraaf 9.5, vaste passiva, worden de mutaties op de reserves en voorzieningen in de balans nader toegelicht. Onderstaand wordt alleen nog even ingegaan op de bestemmingsreserve frictiekosten.

Bestemmingsreserve frictiekosten

Op 14 oktober 2015 heeft het 2AB ingestemd met de notitie 'ingeschatte frictiekosten' in het kader van de voorbereiding van de fusie'. De frictiekosten waren becijferd op € 8.000.000, (€ 4.000.000 per waterschap) en onderverdeeld naar vijf elementen, te weten:

1.	proceskosten	€ 500.000
2.	informatievoorziening	€ 2.000.000
3.	huisvesting	€ 2.000.000
4.	personeel	€ 1.000.000
5.	overige incidentele kosten	€ 2.500.000

Van de betreffende onderdelen is alleen het onderdeel huisvesting nog niet afgewikkeld. De andere onderdelen zijn afgewikkeld in de jaarrekening 2017.

Onderdeel huisvesting

Voor de kosten die gemoeid met de leegstand van de kantoorgebouwen in Blerick en Sittard is een frictiebudget toegewezen van € 2.000.000. Hierbij is de aanname gedaan dat door de leegstand de gebouwen twee jaar geen opbrengst genereren. De frictie betreft de kapitaallasten, rente en beheer van de beide gebouwen voor een periode van twee jaar. In september 2017 heeft het Waterschap Limburg zijn intrek genomen in het nieuwe kantoorpand in Roermond. In september 2018 is het kantoorpand in Sittard gelegen aan de Parklaan 10 verkocht. Het kantoorpand in Blerick staat nog te koop. De kosten van de leegstand van de voormalige kantoorpanden in Sittard en Blerick hebben in het verslagjaar € 601.501 bedragen.

De stand van de bestemmingsreserve frictiekosten bedraagt per 31-12-2018 € 1.842.130.

De totale frictiekosten voor het onderdeel huisvesting zijn zoals aangegeven in 2018 € 601.501 en zullen via de resultaatsbestemming worden gedekt door aanwending van de 'bestemmingsreserve frictiekosten'. Op de betreffende reserve resulteert na resultaatsbestemming nog een saldo van € 1.240.629 dat nog beschikbaar is voor de kosten van de leegstand van het kantoorpand Blerick.

Voor alle mutaties op de reserves en voorzieningen, inclusief het doel en de omvang, zie hoofdstuk 9 en bijlage B.

6.4 Waterschapsbelastingen

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen, te weten een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beide zijn geregeld in de Waterschapswet.

De verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlakte water) is gebaseerd op de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo).

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en de zogenoemde passieve kwaliteit (o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing, opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

Voor de belastingtarieven 2018 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de geraamde opbrengst waterschapslasten 2018;

Belastingopbrengst	Begroting 2018
Watersysteemheffing	63.402.700
Zuiveringsheffing	76.433.300
Verontreinigingsheffing	357.200
Totaal	140.193.200

- de belastingmaatstaven zoals verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapshoeffingen 2018' van de Belasting samenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW).

Watersysteemheffing

Naast de opbrengst 2018 beïnvloedt nog een aantal elementen de tarieven van de watersysteemheffing, te weten:

1. de kostentoedeling per 1 januari 2017 van het watersysteembeheer;

Watersysteembeheer	Kostentoedelingsverordening 2017
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	48,96%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,81%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,23%
Totaal	100,00%

2. de tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief is gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd';
3. de rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de Wet waardering onroerende zaken (wet-WOZ) en de kosten van verkiezingen;
4. het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de Wet WOZ. Uitgegaan is van een waardeverhoging in ons beheersgebied van 2,15% (te weten accres +0,15% en hertaxatie 2%);
5. de doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd;
6. de ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Voor de bepaling van de tarieven voor de categorie gebouwd wordt als heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde gehanteerd. Bij de berekening van het tarief gebouwd is uitgegaan van een percentage van vier decimalen achter de komma. In verband met de jaarlijkse

herwaardering van de WOZ is de waarde peildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waarde peildatum voor het belastingjaar 2018 was 1 januari 2017.

Zuiveringsheffing

Het tarief van de zuiveringsheffing is bepaald door de opbrengst zuiveringsbeheer te delen door het aantal vervuilingseenheden indirecte lozingen, 1.605.000 voor 2018.

Verontreinigingsheffing

Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing. Het aantal vervuilingseenheden directe lozingen bedroeg in 2018 7.500.

Tarievenoverzicht

Onderstaand zijn de bij de aanslagoplegging 2018 gehanteerde tarieven 2018 weergegeven, zoals vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 november 2017.

Categorie	Tarief 2018
Watersysteembeheer	
Ongebouwd (per hectare):	
- Openbare landwegen	173,45
- Overig ongebouwd	34,69
Natuur (per hectare)	3,46
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0249%
Ingezetenen (per wooneenheid)	53,25
Zuiveringsbeheer	
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	47,62
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	47,62

Opbrengst waterschapslasten

Voor een overzicht van de belastingopbrengsten en een analyse raming versus realisatie wordt verwezen naar hoofdstuk 11 en paragraaf 12.2.

Kwijtschelding en oninbaarheid

De belastingopbrengst wordt gecorrigeerd voor kwijtschelding en oninbaarheid.

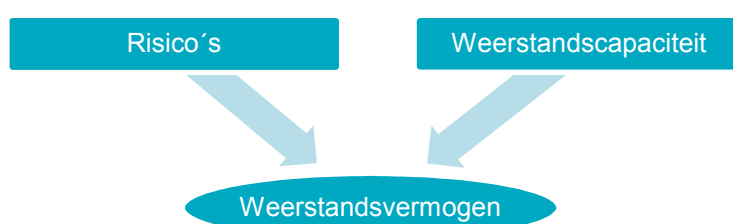
- Kwijtschelding wordt alleen verleend voor het ingezetendeel van de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing (huishoudens). Bij kwijtschelding wordt als norm 100% van de bijstandsnorm gehanteerd. Daarnaast wordt automatisch kwijtschelding verleend aan de groep AOW'ers die een vermogen hebben van € 2.269 of minder en verder geen aanvullend pensioen.
- Voor de oninbaarheid is in 2018 een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst.

Voor toelichting op deze onderdelen wordt verwezen naar hoofdstuk 11 en paragraaf 12.2.

6.5 Het weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit worden de reserves (vooral de algemene reserves), de post onvoorzien, de belastingcapaciteit en bezuinigingsmogelijkheden betrokken. De relatie tussen de omvang van de financiële restrisico's (geïnterpreteerde risico's, na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen) en de weerstandscapaciteit wordt aangeduid als weerstandsvermogen.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

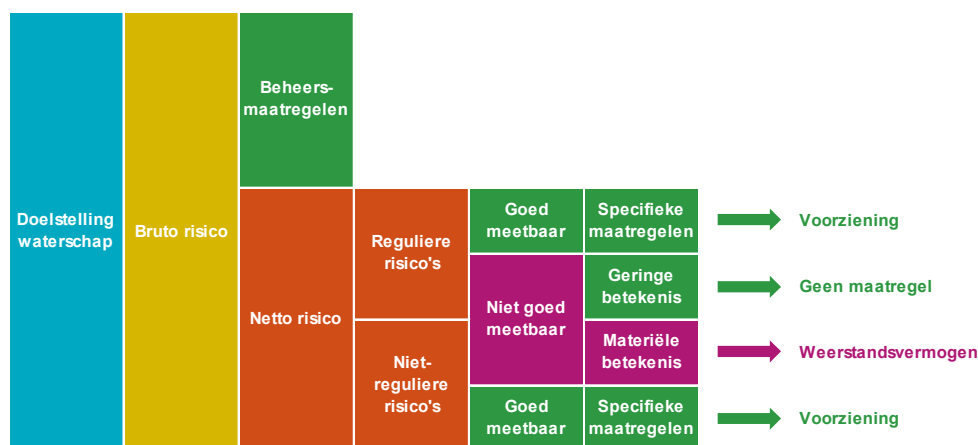

Indien weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Hierdoor wordt voorkomen dat de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen schoksgewijs dienen te worden aangepast.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat kunnen de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband worden gebracht.

Risicomanagement / risico inventarisatie

Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement. In 2019 wordt voor Waterschap Limburg een nieuw risicomanagement-systeem geïmplementeerd. Op basis hiervan zal ook een risico-inventarisatie conform de RISMSAN methode worden uitgevoerd. De uitkomst hiervan vormt de basis voor het weerstandsvermogen van Waterschap Limburg.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' ultimo 2018 van Waterschap Limburg is €-8.151.130 en wordt in afwachting van de uitkomst van de risico-inventarisatie die in 2019 wordt uitgevoerd vooralsnog voldoende geacht om risico's te kunnen opvangen.

Om toch een beeld te geven van de risico's die zich kunnen voordoen zijn onderstaand een aantal belangrijke financiële en inhoudelijke risico's nader toegelicht.

Financiële risico's

- ***Opbrengst watersysteemheffing***

Aangezien de berekening van de tarieven watersysteemheffing, naast de 'prognose opbrengst waterschapshoeffingen' die jaarlijks voor de begroting door de BsGW wordt afgegeven, gebaseerd is op prognosegegevens kan dit in de realisatie (lees: belastingoplegging) afwijken.

- ***Opbrengst zuiveringsheffing.***

Het aantal vervuilingseenheden in ons beheergebied is de basis voor de heffing van de opbrengst zuiveringsheffing. De zuiveringsheffing 2018 is gebaseerd op de 'prognose opbrengst waterschapshoeffingen' zoals opgenomen in de jaarlijkse afrekening van de BsGW. Omdat de afwikkeling van de zuiveringsheffing een periode van vijf jaar omvat en hierbij sprake is van voorlopige en definitieve aanslagen, kan de realisatie over de hele periode afwijken.

- ***Oninbaar / kwijtschelding***

Voor oninbaarheid is in het verslagjaar een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst waterschapslasten. Het effect van oninbaarheid is echter, gelet op het heffing- en invorderings-traject, pas na enkele jaren duidelijk. Ook niet beïnvloedbare factoren kunnen een effect hebben op de oninbaarheid, zoals de gevolgen van de economische situatie en hogere aanslagen. Dit is ook van toepassing op de kwijtschelding, waarbij de economische situatie eveneens een belangrijke rol speelt.

- ***Renterisico's.***

Renterisico's spelen bij de beoordeling van financieringsvraagstukken een belangrijke rol. Aangezien de rentepercentages van de geldleningportefeuille voor de restantlooptijd van de geldleningen vastliggen, is bij het renterisico sprake van een korte termijnrisico. Plotselinge rentestijgingen kunnen tot een incidenteel tekort leiden op de begrote rekeningcourantrente. Door het (eventueel) afsluiten van nieuwe langlopende geldleningen neemt het risico enigszins toe. De rentelasten worden verantwoord op de hulpkostenplaats kapitaallasten en verdisconteerd in het rente omslagpercentage.

Een stijging van de marktrente betekent een verhoging van de renteomslag en leidt tot een extra budgettaire last voor het waterschap. Voor het opvangen van mogelijke renteschommelingen is geen voorziening gevormd.

- *Waterschapsbedrijf Limburg / Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen.*
Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van WBL en BsGW voor zover dit de reservepositie (lees: weerstandsvermogen) van deze partijen, die tot stand is gekomen op basis van een risico-inventarisatie, overschrijdt. De netto risico's bij beide organisaties zijn per ultimo 2018 becijferd op € 1.464.000 voor WBL (uitgevoerd in 2017) en € 593.000 voor BsGW (uitgevoerd in 2018) en vormen de basis voor de hoogte van de algemene reserve.
- *Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen*
Op 26-mei 2015 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel 'Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen' aangenomen. De wet is in werking getreden met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1-januari 2016 en betekent dat publiekrechtelijke rechtspersonen belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting, voor zover zij een onderneming drijven. Het uitgangspunt voor de belastingplicht van overheidsondernemingen wordt hiermee omgedraaid ten opzichte van de huidige situatie.
Op grond van huidige wetgeving geldt dat overheidsondernemingen niet belastingplichtig zijn, tenzij zij een in de wet genoemde belaste activiteit uitoefenen. Volgens de nieuwe wetgeving per 1-januari 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig, tenzij een wettelijke vrijstelling van toepassing is. Volgens deze wet moeten overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt vennootschapsbelasting betalen.
Op basis van een opgestelde inventarisatie in 2016, getoetst door Ernst & Young belastingadviseurs LLP, zijn voor de (voormalige) waterschappen WRO en WPM geen vpb-plichtige activiteiten gedefinieerd. Op basis van deze bevindingen is de Belastingdienst in oktober 2016 een verzoek voorgelegd over de afstemming van de totale vpb-positie van de beide voormalige waterschappen. In april 2018 heeft de Belastingdienst op basis hiervan aangegeven dat de beide voormalige waterschappen in 2016 geen vpb-belaste activiteiten hebben uitgevoerd en derhalve ook niet vpb-plichtig zijn.
Omdat per 1-januari 2017 sprake was van een nieuwe identiteit (Waterschap Limburg) gold de afstemming alleen voor 2016. Aangezien zich in 2017 geen nieuwe activiteiten hebben voorgedaan en de bestaande activiteiten geen wijziging hebben ondergaan is in augustus 2018 een nieuw verzoek aan de Belastingdienst voorgelegd over de afstemming van vpb-positie van WL met als conclusie dat de bestaande situatie niet is veranderd en van kracht kan blijven. De Belastingdienst heeft in januari 2019 ingestemd met ons verzoek en aangegeven dat WL in 2017 geen VpB-belaste activiteiten heeft uitgevoerd en derhalve ook niet vpb-plichtig is.
- *Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)*
Voor een nadere toelichting op de Wet Hof wordt verwezen naar paragraaf 5.5.9 EMU-saldo.

Inhoudelijke risico's

- ***Schadeclaims/nadeelcompensatie***

In 2014 en 2016 hebben grote delen van ons beheergebied overlast gehad van enerzijds hevige korte buien en anderzijds langdurige neerslag. Deze overlast is voor veel inwoners en bedrijven aanleiding geweest om een schadeclaim in te dienen dan wel om een verzoek om nadeelcompensatie te doen. De afhandeling van deze zaken is een tijdrovende klus, die grotendeels in 2018 zijn beslag heeft gekregen.

Als waterschap zijn we verzekerd voor aansprakelijkheid als gevolg van onrechtmatig handelen. Van eventuele toegewezen claims komt dan het eigen risico voor rekening van het waterschap. Verzoeken om nadeelcompensatie vallen niet onder de polis dekking en een toewijzing komt dan ook geheel voor rekening van het waterschap. Een dergelijke toewijzing komt dan ten laste van het project zolang een project nog niet financieel is afgesloten. Het financieel risico van de schadeclaims en de verzoeken om nadeelcompensatie wordt ingeschat tussen € 0 en € 1.000.000. Vanuit de wateroverlast 2014 en 2016 zijn nog tien gerechtelijke procedures aanhangig.

- ***Omgevingswet en Keur/Legger***

Op 1 april 2019 is de nieuwe Keur in werking getreden. De veranderde opzet en systematiek vraagt gewenning in alle geledingen van onze organisatie. In vervolg hierop:

De Omgevingswet treedt in 2021 in werking. In 2019 wordt, in vervolg op het integreren van de keuren WRO en WPM tot de Keur Waterschap Limburg 2019, gestart met de ombouw van de Keur naar een Waterschapsverordening. Met name de inbouw van waterkwaliteit zal extra capaciteit vragen uit diverse onderdelen van onze organisatie.

- ***Generatiepact***

Als veel gebruik wordt gemaakt van het generatiepact bestaat het risico dat aanvulling vanuit de markt niet voorhanden is (i.c. er zijn geen opvolgers te vinden). Dit risico is reëel gelet op de geconstateerde hoge vacaturevraag in de watersector. Beheersmaatregel is dat (tijdelijk) toch gebruik moet worden gemaakt van inleenkrachten.

- ***Afhaakproblematiek, bevolkingskrimp***

Het verlies aan inkomsten vanwege bevolkingskrimp (met name geconstateerd in Zuid-Limburg) of door afhaken van grotere bedrijven die zelf gaan zuiveren is niet onrealistisch. Om in te spelen op deze krimp of mogelijke afhakers wordt de mogelijke inzet van Verdygo (modulaire zuivering) steeds prominenter. In de streefbeelden toekomstvisie heeft ook dit aspect aandacht gekregen.

- ***Klimaatverandering; onderdeel maaien***

Effecten van klimaatveranderingen zijn moeilijk voorspelbaar. Indien we te maken krijgen met een meer dan gemiddeld nat jaar bestaat het risico dat de huidige maaifrequentie niet voldoende is en er meer gemaaid dient te worden.

6.6 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van de treasuryfunctie wordt gevormd door het Treasurystatuut. Op 2 januari 2017 heeft het algemeen bestuur het Treasurystatuut 2017 Waterschap Limburg vastgesteld.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt.

Drie componenten zijn bij de financiering van belang:

1. rentevisie, de treasuryfunctie en de uitvoering van het treasurybeleid;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Het Treasurystatuut geeft de infrastructuur voor de treasuryfunctie aan. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen van de begroting en de jaarrekening. In de begroting wordt de uitvoering van het treasurybeleid opgenomen door middel van concrete plannen. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen. Tussentijds wordt gerapporteerd over de treasuryactiviteiten van het 1^e halfjaar van het verslagjaar. Ook dient in de begroting en jaarrekening de berekening van de renterisiconorm te worden opgenomen. Om inzicht te verschaffen in de treasuryactiviteiten van het waterschap is de realisatie weergegeven van deze activiteiten in 2018.

6.6.1 Rentevisie, de treasuryfunctie en de uitvoering van het treasurybeleid

In dit onderdeel worden de belangrijkste interne en externe ontwikkelingen genoemd die in het verslagjaar invloed hebben gehad op de rentevisie, de treasuryfunctie en de uitvoering van het treasurybeleid.

Interne ontwikkelingen

In het verslagjaar werd (door de BsGW) de aanslag opgelegd van de watersysteem- en de zuiveringsheffing. Bij de watersysteemheffing is het waterschap sinds de invoering van de Wet WOZ voor de aanslagoplegging grotendeels afhankelijk van gemeenten. Dit heeft in 2018 niet tot problemen geleid. De aanslag over het belastingjaar 2018 is gespreid opgelegd van 31 januari 2018 tot 31 maart 2018.

Externe ontwikkelingen

Inflatie

De groei van de economie in de eurozone heeft in het verslagjaar aan kracht verloren.

De gemiddelde inflatie in de eurozone is uitgekomen op 1,73% waardoor het inflatiedoel van 2% nog niet is bereikt. De Nederlandse inflatie is in vergelijking met de andere Europese landen marginaal lager uitgevallen en heeft in 2018 1,72% bedragen.

Rente(visie)

De Amerikaanse Centrale Bank (Fed) heeft op 19-december 2018 de rente verhoogd tot het niveau van 2,50%. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente in het verslagjaar niet aangepast maar gehandhaafd op het niveau van 0%. De depositorente is ook onveranderd gebleven op het historisch laag niveau van min 0,40%.

Bij de vaststelling van de begroting 2018 is uitgegaan van een rentepercentage van 0,20% voor de korte rente, die in het verslagjaar is achtergebleven als gevolg van de lage inflatie.

De lange rente, die in tegenstelling tot de korte rente niet wordt bepaald door de ECB maar door de markt, is in het verslagjaar stabiel gebleven.

De renteontwikkeling kan als volgt cijfermatig en grafisch worden weergegeven.

Rentevorm	Renteniveau NWB per		
	1-1-2018	1-7-2018	31-12-2018
Korte rente			
rekening courantrente	0,10%	0,10%	0,00%
Lange rente			
10 jaar gelijk	0,68%	0,68%	0,78%
15 jaar gelijk	1,04%	1,06%	1,13%
20 jaar gelijk	1,28%	1,31%	1,37%
25 jaar gelijk	1,45%	1,46%	1,52%

De renteontwikkeling heeft geen gevolgen gehad voor de liquiditeitspositie, alleen voor de hoogte van de rentekosten. Omdat de renteontwikkeling achter is gebleven bij de raming heeft dit in het verslagjaar geleid tot een tussentijdse aframing van de rentekosten rekeningcourant.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht Schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het Schatkistbankieren voor NWB-klanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatsschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Voor Waterschap Limburg is dit in 2018 € 1.062.970.

Het drempelbedrag is gedefinieerd als een gemiddeld bedrag per kwartaal. Dat betekent dat het gemiddelde van het bedrag aan overtollige middelen dat een decentrale overheid gedurende het kwartaal elke kalenderdag buiten de schatkist heeft aangehouden niet boven het drempelbedrag mag liggen. Alleen positieve saldi tellen mee voor de benutting. Het hanteren van een gemiddelde per kwartaal geeft extra flexibiliteit aan de decentrale overheid.

Over de hoogte en benutting van het drempelbedrag in ieder kwartaal rapporteert de decentrale overheid in de jaarstukken. Onderstaand is de hoogte en de benutting van het drempelbedrag over 2018 van ons waterschap in tabelvorm weergegeven.

2018	benutting van het drempelbedrag	drempelbedrag
1e kwartaal	604.598	1.062.970
2e kwartaal	694.714	1.062.970
3e kwartaal	166.907	1.062.970
4e kwartaal	2.171.622	1.062.970

Nb De overschrijding van het drempelbedrag in het 4^e kwartaal van 2018 is veroorzaakt doordat eind november bijna € 18 miljoen bijdrage HWBP op vrijdagmiddag is bijgeschreven en het niet meer mogelijk was om dit over te boeken naar de schatkist.

6.6.2 Liquiditeitspositie

De liquiditeitspositie in 2018 kan afgerond op € 1.000 als volgt worden weergegeven.

Eind maand	Liquiditeitstekort (-) of Liquiditeitsoverschot (+)
Januari	-32.497.000
Februari	-29.303.000
Maart	-10.318.000
April	-12.982.000
Mei	582.000
Juni	-1.895.000
Juli	-27.876.000
Augustus	-26.756.000
September	-30.903.000
Oktober	-41.266.000
November	-12.084.000
December	-14.842.000

Nb Tussen 31 januari en 31 maart 2018 is de aanslag 2018 met vervaldatum 30 april en 30 juni 2018 opgelegd. Verder zijn op 28 februari 2018 en 30 november 2018 twee leningen aangegaan voor een totaal bedrag van € 30.000.000.

In het begin van het verslagjaar zijn we geconfronteerd met een aanzienlijk liquiditeitstekort. Door de aanslagoplegging van de waterschapslasten 2018, grotendeels opgelegd op 28 februari, en het aangaan van een tweetal geldleningen groot € 15.000.000 eind februari en eind november is de liquiditeitspositie in het verslagjaar verbeterd. Het rekeningcourantsaldo op het einde van het verslagjaar sluit met een tekort van € 14.842.000.

Ook in 2018 was de financieringsconstructie een punt van aandacht. Uitgangspunten hierbij waren de beperking van de rentekosten, de minimalisering van de renterisico's op lange termijn binnen kaders van de Wet Fido en de interne beleidskaders.

Debetrente

In het verslagjaar zijn (tijdelijke) liquiditeitstekorten door middel van kasgeldleningen gefinancierd. In 2018 zijn 34 kasgeldleningen afgesloten. Met deze systematiek is in het verslagjaar een rentevoordeel gerealiseerd van afgerond € 108.000.

Creditgelden

Door het verplicht Schatkistbankieren dient het waterschap de publieke middelen aan te houden bij het ministerie van Financiën, behoudens het drempelbedrag. In het verslagjaar is vijftienmaal een bedrag weggezet bij de schatkist. Aangezien het rentepercentage 0% bedroeg is hiermee geen renteopbrengst gegenereerd.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet (voor 2018 € 32.598.000, te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekening-courantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening. Ondanks dat deze situatie zich in het verslagjaar niet heeft voorgedaan is op 28 februari 2018 en 30 november 2018 een geldlening bij de NWB-bank van € 15.000.000 afgesloten (totaal € 30.000.000), ter beperking van de renterisico's.

6.6.3 Treasurybeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden zowel renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's (lees valutarisico's) verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt de omvang van de begroting per 1 januari voor het gehele verslagjaar aangehouden, vermenigvuldigd met het door ministeriële regeling vastgestelde percentage (30% voor waterschappen).

Over het verslagjaar kan dit als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet 2018 (x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	8.561	27.826	4.083	9.897

Uit dit overzicht is af te leiden dat de kasgeldlimiet in 2018 niet is overschreden. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. De renterisiconorm voor waterschappen is bepaald op 30% van het begrotingstotaal en kan voor 2018 als volgt worden weergegeven.

Toets renterisiconorm	2018
Renterisiconorm	42.519
Renterisico op vaste schuld	28.197 *
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	14.322

* Ondanks dat alleen sprake is van een renterisico op de variabele kredietopslag, die een fractioneel deel uitmaakt van het totale rentepercentage, dient op basis van de huidige inzichten het totale saldo van de twee basisrenteleningen ad € 20,5 miljoen te worden meegenomen als renterisico op de vaste schuld.

Uit het overzicht van de toets renterisiconorm kan worden afgeleid dat het waterschap over het verslagjaar heeft voldaan aan de toets van de renterisiconorm. De berekening is ook opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen hebben zich in het verslagjaar niet voorgedaan, aangezien geen leningen van dien aard aan derden zijn verstrekt. Het liquiditeitsrisico is beperkt gebleven door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose. Het koersrisico is nihil aangezien het waterschap alle betalingen en ontvangsten heeft verricht in euro's.

Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te beperken worden de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar afgestemd, het betalingsverkeer door één bank (NWB bank) elektronisch uitgevoerd en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën verwerkt.

6.7 Verbonden partijen

Definitie

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: Richtlijn voor de accountantscontrole, RAC 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Waterschapsbedrijf Limburg

Het WBL is een volledige dochter van Waterschap Limburg. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg' (zie hoofdstuk 7).

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (zie hoofdstuk 8).

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector. De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven werkzaam op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren. De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Het Waterschapshuis (HWH)

WL is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de 'Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis'. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-) registraties en geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten. In 2018 bedroeg de bijdrage van Waterschap Limburg € 105.586.

6.8 EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de geldende afspraken mochten de medeoverheden in 2018 maximaal 0,3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bijdragen in het maximale toegestane EMU-tekort van Nederland, zijnde 3%. Deze ruimte is in 2018 niet nader verdeeld over gemeenten over gemeenten, provincies en waterschappen.

EMU-saldo 2018

In de begroting en het jaarverslag dient het eigen EMU-saldo te worden opgenomen. De moeilijkheid is dat waterschappen, net zoals de andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan.

Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen (inclusief de bijdrage van het HWBP) grote invloed hebben op het EMU-saldo, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen. Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort. Over 2018 is sprake van een EMU-tekort van afgerond € 8.132.000.

De berekening van het EMU-saldo van 2018 is opgenomen in bijlage I, waar tevens de realisatie versus gewijzigde begroting wordt toegelicht.

6.9 Topinkomens

In de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) die op 1-januari 2013 inwerking is getreden, is een openbaarmakingsverplichting voorgeschreven voor topfunctionarissen. Het gaat hierbij om personen die leiding geven aan de gehele organisatie. Bij een waterschap betreft dit de functie van secretaris-directeur. De wet schrijft topfunctionarissen een maximaal inkomen voor dat voor 2018 is vastgesteld op € 189.000. Bezoldigingen die uitgaan boven het door de WNT opgelegde maximum zijn strijdig met de wet en worden aangemerkt als onverschuldigde betaling. Verder verbiedt de WNT topfunctionarissen ontslagvergoedingen te verstrekken die meer bedragen dan € 75.000, dan wel één jaarsalaris als dit lager is dan € 75.000.

Gelet op artikel 4.1 van de WNT zijn onderstaand de gegevens van de topfunctionaris van ons waterschap vermeld. Het betreft de functie van secretaris-directeur.

Bedragen x € 1	E. Keulers	H. Mensink
Functiegegevens	Secretaris-directeur	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2018	30-04 tot en met 31-12	01-01 tot 01-06
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 77.020	€ 60.795
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.898	€ 7.565
<i>Subtotaal</i>	€ 87.918	€ 68.360
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 127.381	€ 78.189
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt
Totale bezoldiging 2018	€ 87.918	€ 68.360
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt
Gegevens 2017		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	nvt	01-01 tot en met 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	nvt	1,0
Dienstbetrekking	nvt	echte
Bezoldiging		
Beloningen plus belastbare onkostenvergoedingen	nvt	€ 125.973
Beloningen betaalbaar op termijn	nvt	€ 16.953
<i>Subtotaal</i>	nvt	€ 142.926
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	nvt	€ 181.000
Totale bezoldiging 2017	nvt	€ 142.926

Waterschap Limburg heeft vastgesteld dat één binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionaris vanaf 1 juni 2018 een andere dienstbetrekking bij een andere WNT-plichtige instelling als leidinggevende topfunctionaris is aangegaan. Er zijn geen aanwijzingen dat het individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum op jaarbasis is overschreden.

7 Waterschapsbedrijf Limburg

Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. In de vergadering van het algemeen bestuur van 13 september 2017 is besloten Waterschapsbedrijf Limburg in zijn huidige vorm als openbaar lichaam onder de gemeenschappelijke regeling voort te zetten.

Begroting

De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Waterschapsbedrijf Limburg is gebaseerd op de vastgestelde begroting 2018 van het samenwerkingsverband waarmee de bijdrage vervolgens voor een jaar vast ligt. De begrote bijdrage voor het WBL is in 2018 overeenkomstig de hiervoor bedoelde begroting uitbetaald.

Reservepositie

Het WBL heeft over 2018 een positief resultaat behaald van afgerond € 61.000.
De algemene reserve van het WBL bedraagt op basis van de risico-inventarisatie 2018 (voor resultaatsbestemming) € 1.464.000.

8 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW), opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 32).

Begroting

De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen is gebaseerd op de vastgestelde begroting 2018 van het samenwerkingsverband waarmee de bijdrage vervolgens voor een jaar vast ligt. De begrote bijdrage voor de BsGW is in 2018 overeenkomstig de hiervoor bedoelde begroting en de financiële gevolgen van 4^e en 5^e begrotingswijziging 2018 van de BsGW, te weten de extra kosten die gemoeid zijn met de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) en de gevolgen van de nieuwe cao-waterschappen 2017-2019 uitbetaald. Uitbetaling van de eenmalige aanvulling van het eigen vermogen zoals verwoord in de 3^e begrotingswijziging 2018 van de BsGW daarentegen is in afwachting van de besluitvorming over het rapport van Ernst & Young accountants voorlopig opgeschort.

Reservepositie

De BsGW heeft over 2018 een negatief resultaat behaald van afgerond € 325.000.

De algemene reserve van de BsGW bedraagt per 31 december 2018 (voor resultaatsbestemming) € 593.000 positief.

Deel II: De Jaarrekening 2018

9 Balans met toelichting

In dit hoofdstuk wordt de balans 2018 weergegeven met een toelichting op de individuele balansposten.

De balansindeling is opgesteld volgens de BBVW, waarbij het nog te bestemmen resultaat 2018 onderdeel uitmaakt van het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarrekening neemt het algemeen bestuur een besluit ter dekking of bestemming van dit resultaat.

9.1 Balans

ACTIVA	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018	PASSIVA	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
			Eigen vermogen:		
Immateriële vaste activa	55.182.681	64.853.482	* Algemene reserves	8.151.130	8.151.130
Materiële vaste activa	162.849.823	159.214.639	* Besteminsreserves tariefsegalisatie	14.797.725	14.253.243
Financiële vaste activa	354.529	354.529	* Overige bestemmings- reserves	18.550.629	14.062.503
			* Nog te bestemmen resultaat	-5.032.608	-2.338.960
			Voorzieningen	6.763.562	7.006.621
			Vaste schulden	132.138.231	154.490.437
Vaste activa	218.387.033	224.422.650	Vaste passiva	175.368.669	195.624.974
Liquide middelen	27.255	34.531	Netto vlottende schulden	31.667.509	24.051.065
Kortlopende vorderingen	5.510.904	1.927.514	Overlopende passiva	30.159.729	29.131.841
Overlopende activa	13.270.715	22.423.185			
Vlottende activa	18.808.874	24.385.230	Vlottende passiva	61.827.238	53.182.906
TOTAAL ACTIVA	237.195.907	248.807.880	TOTAAL PASSIVA	237.195.907	248.807.880

9.2 Indeling en waardering balansposten

Onderstaand wordt de indeling en waardering per balanspost toegelicht.

Vaste activa

Indeling	Immateriële, materiële en financiële vaste activa. De mutaties in de vaste activa zijn opgenomen in bijlage A.
Waardering	Historische kostprijs en nominale waarde. Ontvangen subsidies, bijdragen van derden en de afschrijvingen worden hierop in mindering gebracht.

In het verslagjaar is de afschrijvingsmethode ongewijzigd gebleven. De afschrijvingen worden op lineaire basis, volgens de verwachte levensduur, berekend. Het eerste jaar worden de afschrijvingen voor een half jaar meegenomen.

De afschrijvingstermijnen die in het verslagjaar voor nieuwe investeringen worden gehanteerd kunnen schematisch als volgt worden weergegeven.

Activa	Afschrijvingstermijn
Gebouwen	30 jaar
Waterstaatkundige werken	30 jaar
Vervoermiddelen / Inventaris	≤ 10 jaar
Automatisering	5 jaar
Immateriële activa	≤ 10 jaar

Op grond wordt afgeschreven indien dit onderdeel uitmaakt van een waterstaatkundig werk. Indien gronden worden aangekocht om strategische reden wordt hierop niet afgeschreven tot het moment dat ze (eventueel) onderdeel gaan uitmaken van een waterstaatkundig werk.

Op gronden waarop installaties of gebouwen zijn gelegen wordt niet afgeschreven.

Vlottende activa

Indeling	Voorraden, uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar, liquide middelen, kortlopende vorderingen, effecten en overlopende activa ('nog te ontvangen' en 'vooruitbetaalde' bedragen).
Waardering	Nominale waarde.

Vaste passiva

Indeling	Eigen vermogen (algemene reserves, bestemmingsreserves en exploitatieresultaat sluitpost van activa/passiva en kosten/opbrengsten), voorzieningen en vaste schulden (vaste geldleningen en waarborgsommen). De mutaties in de vaste passiva zijn opgenomen in bijlage B, eigen vermogen en voorzieningen, en bijlage C, vaste geldleningen.
Waardering	voorzieningen en vaste schulden: nominale waarde.

Vlottende passiva

Indeling Netto vlottende schulden (kasgeldleningen, negatieve bank- en girosaldi, schulden aan leveranciers en schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies) en overlopende passiva ('nog te betalen' en 'vooruit ontvangen' bedragen).

Waardering Nominale waarde.

9.3 Vaste activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiële en de financiële vaste activa.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Immateriële vaste activa	55.182.681	64.853.482
Materiële vaste activa	162.849.823	159.214.639
Financiële vaste activa	354.529	354.529
Vaste activa	218.387.033	224.422.650

Immateriële en materiële vaste activa

In bijlage A worden immateriële en materiële vaste activa nader gerubriceerd.

In de investeringslijst, bijlage J, worden de uitgaven en inkomsten 2018 per project weergegeven.

De afwijkingen tussen de bijgestelde raming en realisatie worden per programma in hoofdstuk 3, 4 en 5 toegelicht.

Financiële vaste activa

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	354.129	-	-	354.129
Verdygo B.V.	400		-	400
Financiële vaste activa	354.529	-	-	354.529

Nederlandse Waterschapsbank N.V.

De deelname per 31 december 2018 bij de Nederlandse Waterschapsbank NV is als volgt gespecificeerd:

1.737	Aandelen A ad € 115 nominaal; 100% gestort	€	199.755
129	Aandelen A ad € 115 nominaal; 100% gestort	-	29.670
153	Aandelen B ad € 460 nominaal; 26% gestort	-	18.299
99	Aandelen A ad € 113,45; nominale waarde 100%	-	11.231
436	Aandelen A ad € 180,30; nominale waarde 159%	-	78.611
146	Aandelen B ad € 453,78, waarop gestort 25%	-	16.563
		€	<u>354.129</u>

Volgens de systematiek van de netto vermogenswaarde vertegenwoordigen de aandelen op basis van de jaarcijfers 2018 van de NWB bank een waarde van € 72.602.186, zijnde de huidige waardering van € 354.129 en een stille reserve van € 72.248.057.

Verdygo B.V.

In 2016 hebben de beide waterschappen elk 1% van het geplaatste aandelenkapitaal van € 20.000 in Verdygo B.V. om niet ontvangen. Deze vertegenwoordigen derhalve een waarde van 2 x € 200, totaal € 400.

9.4 Vlottende activa

Omschrijving	Openingsbalans 01-01-2017	Eindbalans 31-12-2018
Liquide middelen	27.255	34.531
Kortlopende vorderingen	5.510.904	1.927.514
Overlopende activa	13.270.715	22.423.185
Vlottende activa	18.808.874	24.385.230

9.4.1 Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden de creditposities van het waterschap bij banken, het Rijk (als gevolg van het Schatkistbankieren) en het bedrag in kas verantwoord:

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Kas	259	211
Overige bank- en girotegoeden	26.996	34.320
Liquide middelen	27.255	34.531

9.4.2 Kortlopende vorderingen

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Vorderingen op belastingdebiteuren	1.768.123	460.379
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	3.352.455	1.360.795
Overige vorderingen	390.326	106.340
Kortlopende vorderingen	5.510.904	1.927.514

Vorderingen op belastingdebiteuren

De stand van de belastingdebiteuren per 1 januari en 31 december van het verslagjaar kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Belastingdebiteuren 2013		
Openstaande belastingdebiteuren	-34	0
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	0	0
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	0	0
Belastingdebiteuren 2014		
Openstaande belastingdebiteuren	128.083	3.827
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-101.483	0
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-23.902	0
Belastingdebiteuren 2015		
Openstaande belastingdebiteuren	214.651	90.215
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-187.347	-88.698
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-15.977	-13.062
Belastingdebiteuren 2016		
Openstaande belastingdebiteuren	1.013.348	228.547
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-449.162	-174.008
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-226.171	-54.611
Belastingdebiteuren 2017		
Openstaande belastingdebiteuren	2.534.234	561.878
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-526.704	-318.849
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-591.413	-186.738
Belastingdebiteuren 2018	Mutaties 2018	
Opgelegde / nog op te leggen aanslagen	141.372.000	
Betalingen aanslagen	-134.616.123	
Gerealiseerde oninbaarheid	-96.628	
Gerealiseerde kwijtschelding	-4.797.484	
Openstaande belastingdebiteuren		1.861.766
Voorziening oninbare belastingdebiteuren		-610.372
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren		-839.516
Vorderingen op belastingdebiteuren	1.768.123	460.379

Gedurende het verslagjaar heeft de BsGW de afwikkeling van openstaande vorderingen van zowel het huidige als de oude jaren ter hand genomen. De openstaande vorderingen zijn beoordeeld en voorzien van een goedkeurende controleverklaring door Ernst & Young accountants, gedateerd 14 februari 2019.

Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen

Het saldo per 31 december kan worden gerubriceerd in subsidies en bijdragen gerelateerd aan investeringsprojecten en aan de exploitatie:

- Op investeringsprojecten wordt € 799.710 van diverse gemeenten ontvangen. De bijdragen hebben betrekking op kunstwerken in de Vloedgraaf, buffer Geliskensdijkweg Boekend, personele kosten in de samenwerking MeerMaasMeerVenlo (MMMv) het opschonen van de vijver in Gulpen.
- De provincie Limburg draagt op investeringsprojecten € 89.460 bij in de kosten van PAS maatregelen, in de aanschaf van rekenserver IBRAHYM en peilbuizen Heidsche Peel.
- De bijdragen op exploitatiekosten € 471.625 hebben voornamelijk betrekking op bijdragen in het kader van de muis- en beverratbestrijding, bijdrage in de stresstest Limburg, detachingsbijdragen en bijdragen in de kosten van het afvalwaterketenbeleid.

Deze vorderingen zijn in het 1^e kwartaal 2019 afgenomen tot € 892.287.

Overige vorderingen

Betreft vooral terug te vorderen premie ABP, bijdrage in de salariskosten van een gedetacheerde medewerker en bijdrage van het WBL in de kosten van de eindejaarsviering 2018. Verder openstaande dwangsommen, waaronder de bijdrage in de kosten voor het onder bestuursdwang verwijderen van een woonboot in 2014.

Deze vorderingen zijn in het 1^e kwartaal 2019 afgenomen tot € 73.214.

9.4.3 Overlopende activa

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Nog te ontvangen bedragen	13.012.297	21.968.986
Vooruitbetaalde bedragen	258.418	454.199
Overlopende activa	13.270.715	22.423.185

Nog te ontvangen bedragen

Nog te ontvangen van	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Rijk	12.499.986	21.682.453	12.499.986	21.682.452
Provincie	352.802	125.000	334.177	143.625
Overige openbare lichamen	138.805	126.587	123.805	141.587
Overigen	20.704	1.322	20.704	1.322
Totaal nog te ontvangen bedragen	13.012.297	21.935.362	12.978.672	21.968.986

Het saldo per 31 december heeft betrekking op:

✓ Rijksbijdrage prioritaire dijkversterking	€	20.565.538
✓ Rijksbijdrage HWBP projecten	-	1.116.914
✓ Provinciale bijdrage Partnercontract 2013-2019	-	18.625
✓ Provinciale bijdrage bevermanagement 2018	-	125.000
✓ Bijdrage waterschap Aa en Maas inzake waterakkoord 2018	-	95.000
✓ Bijdrage inzake bevervoorziening Helenavaart	-	15.000
✓ Gemeentelijke bijdrage explosievenruiming Niers	-	31.587
✓ De verantwoording van de rente SWAP van een geldlening	-	1.322
	€	<u>21.968.986</u>

Vooruitbetaalde bedragen

Het saldo per 31 december 2018 heeft betrekking op facturen die in 2018 of eerder zijn ontvangen en verwerkt in de administratie, terwijl de kosten betrekking hebben op de exploitatie 2019, 2020 en 2021. Hiervan is 86% het gevolg van vooruitbetaalde onderhoudscontracten in het kader van automatisering. De overige vooruitbetaalde kosten hebben betrekking op energie-, lease- en huurkosten. Evenals de contractkosten voor optimalisering van onze website.

9.5 Vaste passiva

9.5.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen van het waterschap is te onderscheiden naar algemene reserves, bestemmingsreserves en het resultaat.

Reserves kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en vanuit bedrijfseconomisch en bestuurlijk oogpunt vrij inzetbaar zijn. Op grond van de BBVW moeten de vorming, voeding, onttrekking en opheffing van reserves plaatsvinden bij de resultaatsbestemming. Het ten laste van de exploitatie vormen van reserves is dan ook niet toegestaan. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van de reserves (inclusief alle mutaties) is een bevoegdheid van het algemeen bestuur. In de BBVW worden de reserves onderscheiden in de algemene reserve, bestemmingsreserves voor tariefsegregatie en overige bestemmingsreserves.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Algemene reserves	8.151.130	8.151.130
Bestemmingsreserves	33.348.354	28.315.746
Nog te bestemmen resultaat	-5.032.608	-2.338.960
Eigen Vermogen	36.466.876	34.127.916

Onderstaand wordt per reserve het saldo aan het begin en einde van het verslagjaar, inclusief de vermeerderingen en verminderingen weergegeven, in het geval dat het saldo per 31 december 2018 niet nihil is. Vervolgens wordt per reserve het doel en de mutatie in het verslagjaar nader toegelicht.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer	8.151.130	-	-	8.151.130
Algemene reserves	8.151.130	-	-	8.151.130

Algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer

- Doel** Bufferreserve voor het waterschap voor zowel de taken die voortvloeien uit het watersysteembeheer als het zuiveringsbeheer.
- Omvang** Het minimaal niveau van deze reserves is in 2017 vooralsnog bepaald op € 8.150.930, conform 'Nota reserves en voorzieningen 2017 Waterschap Limburg'.
- Mutatie** Geen.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Bestemmingsreserve voor tariefseglisatie				
* Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing	4.595.447	1.034.131	1.235.925	4.393.653
* Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing	10.202.279	782.098	1.124.786	9.859.591
Overige bestemmingsreserves				
* Calamiteiten watersysteembeheer	2.000.000	-	-	2.000.000
* Riooloverstorten	3.541.749	-	-	3.541.749
* Stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	1.540.081	-	-	1.540.081
* Subsidie afkoppelen regenwater	1.933.664	150.000	243.678	1.839.986
* Beekontwikkeling	329.092	-	329.092	0
* Risicovolle beplanting waterkering / achterstallig onderhoud	349.980	-	13.908	336.072
* Waterkwaliteit / Nieuw Limburgs Peil Next Generation	325.000	-	-	325.000
* Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie	24.394	-	18.981	5.413
* IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000	-	-	69.000
* Netcentrisch werken	112.000	-	-	112.000
* Friciekosten	5.791.070	-	3.948.940	1.842.130
* Groot onderhoud Niers	270.000	-	59.327	210.673
* Kennisontwikkeling systeeminnovatie mineralenmanagement	24.200	-	24.200	0
* Stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	103.311	-	-	103.311
* Assetmanagement watersysteem	2.137.087	-	-	2.137.087
Bestemmingsreserves	33.348.354	1.966.229	6.998.837	28.315.746

Een bestemmingsreserve is een door het algemeen bestuur geormerkte reserve.

Bestemmingsreserves dienen zoveel mogelijk beperkt te blijven tot concreet en binnen afzienbare tijd te realiseren bestemmingen met een van tevoren afgesproken omvang.

Zodra de maximale omvang van de bestemmingsreserves is bereikt, dienen toevoegingen achterwege te blijven. Nadat de bestemming is gerealiseerd, wordt de reserve opgeheven en een eventueel restant toegevoegd aan de bestemmingsreserves voor tariefseglisatie. In de praktijk zal dit gebeuren bij de resultaatsbestemming behorende bij de jaarrekening.

Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing

Doel Voorkomen van ongewenste fluctuaties in de belastingopbrengst van de watersysteemheffing.

Omvang Niet van toepassing

Mutatie

- Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 1.235.925.
- Toevoeging conform voorstel jaarrekening 2017 € 1.034.131; € 782.099 overheveling vanuit bestemmingsreserve frictiekosten en € 252.032 overheveling van bestemmingsreserve beekontwikkeling.

Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing

- Doel Voorkomen van ongewenste fluctuaties in de belastingopbrengst van de zuiveringsheffing.
- Omvang Niet van toepassing
- Mutatie
- Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 1.124.786.
 - Toevoeging conform voorstel jaarrekening 2017 € 782.098, betreft overheveling vanuit reserve frictiekosten.

Bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer

- Doel Bestrijding van de kosten van calamiteiten (o.a. hoogwatersituaties, wateroverlast, droogte etc).
- Omvang Gemaximeerd op € 2.000.000.
- Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve riooloverstorten (voormalig WRO)

- Doel Bevorderen van gemeentelijke projecten die als doel hebben de belasting van afvalwater op het huidige oppervlaktewater- en zuiveringssysteem terug te brengen.
- Omvang Maximaal € 3.541.749.
- Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling (voormalig WPM)

- Doel Stimuleren gemeenten tot aanpak van de gemeentelijke overstorten die lozen op het watersysteem.
- Omvang Maximaal € 1.540.081.
- Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater

- Doel Stimuleren van woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is hoeft niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie, met het oog van kostenbesparing.
- Omvang € 4.300.000; Waterschap Limburg en provincie Limburg dragen elk € 2.150.000 bij.
- Mutatie
- Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 243.678.
 - Toevoeging conform voorstel jaarrekening 2017 € 150.000, betreft overheveling vanuit egalisatiereserve zuiveringsheffing, in verband met het verruimen van het toepassingsgebied van de beleidsregel 'Subsidieverlening afkoppelen regenwater private terreinen' naar het grondgebied van heel Limburg.

Bestemmingsreserve beekontwikkeling

- Doel Doelmatiger beheren van 20 heringerichte beken.
- Omvang Maximaal € 385.205.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 329.092, inclusief overheveling van het saldo van € 252.032.
- Opheffen Met bovengenoemde mutatie is het saldo nihil en wordt deze bestemmingsreserve opgeheven, conform besluitvorming jaarrekening 2017.

Bestemmingsreserve risicovolle beplanting waterkering/ achterstallig onderhoud

Doel Het verwijderen van risicovolle beplantingen op waterkeringen.
Omvang Maximaal € 349.980.
Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 13.908.

Bestemmingsreserve waterkwaliteit / Nieuw Limburgs Peil Next Generation

Doel Integrale, gebiedsgerichte analyse en aanpak van knelpunten op het vlak van waterkwaliteit, waterkwantiteit, ruimtegebruik en grondgebruik. Het accent ligt hierbij op het oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.
Omvang Maximaal € 325.000.
Mutatie Geen

Bestemmingsreserve Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie

Doel Inzicht krijgen in de oorzaken van hardnekkige normoverschrijdingen van stoffen en de stagnatie van biologische parameters door het maken van een verdiepingsslag.
Omvang Maximaal € 128.064.
Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 18.981.
Opheffen De werkzaamheden zijn in 2018 uitgevoerd. Bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2018 wordt voorgesteld het saldo op deze reserve toe te voegen aan de Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing en deze bestemmingsreserve op te heffen.

Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering

Doel Het huidige modelinstrumentarium moet geschikt gemaakt worden voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.
Omvang Maximaal € 69.000.
Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve netcentrisch werken

Doel Opzetten en implementeren van netcentrisch werken.
Omvang Maximaal € 112.000.
Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve frictiekosten

Doel Kosten in verband met fusie tot Waterschap Limburg.
Omvang Maximaal € 7.500.000.
Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 3.948.940.

Bestemmingsreserve groot onderhoud Niers

Doel Uitvoering van in 2016 voorzien groot onderhoud Niers naar aanleiding van wateroverlast.
Omvang Maximaal € 270.000.
Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 59.327.
Opheffen De werkzaamheden zijn in 2018 uitgevoerd.

Bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2018 wordt voorgesteld het saldo op deze reserve toe te voegen aan de Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing en deze bestemmingsreserve op te heffen.

Bestemmingsreserve Kennisontwikkeling systeeminnovatie mineralenmanagement

- Doel Zicht krijgen op wat verduurzaming betekent en hoe dit verder uitgedragen kan worden.
- Omvang Maximaal € 24.200.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 24.200.
- Opheffen Met bovengenoemde mutatie is het saldo nihil en wordt deze bestemmingsreserve opgeheven, conform besluitvorming jaarrekening 2017.

Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainages

- Doel Stimulering ombouw van traditionele drainage naar peilgestuurde drainage.
- Omvang Maximaal € 103.311.
- Mutatie Geen

Bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem

- Doel De reserve heeft ten doel om een buffer te vormen voor de (eerste) kosten voor de uitvoering van het assetmanagement in het watersysteem. Assetmanagement betreft het verantwoord beheer van waterschapseigendommen rondom de openbare waterlichamen waar het waterschap een verantwoordelijkheid heeft als eigenaar. Het betreft onder andere onderhoudspaden, buffers, retentiebekkens, vistrappen, boerenstuwen en passieve kunstwerken.
- Omvang Vooralsnog € 2.137.086.
- Mutatie Geen.
- De eerste mutaties op deze reserve, gedaan in 2018 worden meegenomen in het voorstel dat hoort bij het jaarverslag / -rekening 2018 en wordt verwerkt in de jaarrekening 2019.

Nog te bestemmen resultaat

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Nog te bestemmen resultaat	-5.032.608	-2.338.960	-5.032.608	-2.338.960
Nog te bestemmen resultaat	-5.032.608	-2.338.960	-5.032.608	-2.338.960

Het negatieve resultaat 2017 van € 5.032.608 is in 2018 verantwoord.

Het negatieve resultaat 2018 van € 2.338.960 wordt in hoofdstuk 12 van de exploitatierekening nader toegelicht.

9.5.2 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor onvermijdbare toekomstige uitgaven waarvan tijdstip en omvang niet exact bekend zijn. Op grond van de BBVW worden voorziening gevormd wegens:

- ✓ verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar welke omvang wel redelijkerwijs kan worden ingeschat;
- ✓ op balansdatum bestaande risico's met betrekking tot bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs ingeschat kan worden;
- ✓ kosten die in een volgend jaar gemaakt zullen worden, indien het kosten betreft die hun oorsprong vinden in het lopende of voorgaande jaar en indien de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal jaren.

Van een voorziening is dus sprake als het gaat om kwantificeerbare financiële verplichtingen of risico's. De dotatie, die altijd via de exploitatie verloopt, dient expliciet in de begroting of gewijzigde begroting te worden opgenomen. De uitgaven kunnen -zonder tussenkomst van het algemeen bestuur- rechtstreeks ten laste van de geautoriseerde voorzieningen worden gebracht.

Aanpassen van de structurele dotatie aan een voorziening blijft de bevoegdheid van het algemeen bestuur omdat delegatie daarvan het budgetrecht van het algemeen bestuur ondermijnt.

In onderstaand overzicht wordt het saldo aan het begin en einde van het verslagjaar, inclusief de vermeerderingen en verminderingen per voorziening gepresenteerd. Vervolgens wordt per voorziening het doel, de toevoeging en onttrekking toegelicht.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen				
* Pensioen en uitkeringsverplichtingen	3.523.646	41.748	330.738	3.234.656
* persoons gebonden basisbudget (pbb)	523.976	200.000	433.247	290.729
Voorziening voor claims van ingezetenen en bedrijven				
* Natschade peilopzet maas	1.370.883	-	17.510	1.353.373
Voorziening voor overige onderhoudswerkzaamheden				
* Onderhoud waterkeringen	232.189	1.912.059	836.502	1.307.746
* Onderhoud kantoorgebouw Blerick	502.048	-	-	502.048
* Onderhoud kantoorgebouw Sittard	366.772	-	366.772	0
* Onderhoud bedrijfspand Sittard	108.248	56.000	-	164.248
* Onderhoud bedrijfspand Horst	18.000	4.500	6.534	15.966
* Onderhoud bedrijfspand Nederweert	28.800	7.200	-	36.000
* Onderhoud waterkrachtcentrale ECI	89.000	13.000	145	101.855
Voorzieningen	6.763.562	2.234.507	1.991.448	7.006.621

Voorziening pensioen- en uitkeringsverplichtingen

Doel	Aan de verplichting kunnen voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioen ontvangen. In het Burgerlijk Wetboek (Boek 2, Titel 9) is geregeld dat onder de verplichte voorzieningen een 'voorziening voor pensioen- en uitkeringsverplichtingen' dient te worden gevormd en in stand te worden gehouden. Dit om voor voormalige personeelsleden en bestuurders de uit de pensioentoezeggingen voortvloeiende verplichtingen te bekostigen.
Toevoeging	Afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.
Onttrekking	Salariskosten van voormalige bestuursleden zijn onttrokken.

Voorziening persoonsgebonden basisbudget

Doel	In de waterschaps-cao is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2016 een individueel opleidingsbudget heeft van € 5.000 over een periode van 5 jaar. Met ingang van 2016 wordt hiervoor jaarlijks € 1.000 per medewerker in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen worden niet aangewende gelden gestort in een voorziening.
Toevoeging	Het voor 2018 begrootte individueel opleidingsbudget.
Onttrekking	• Voor medewerkers in het verslagjaar betaalde opleidingskosten € 120.247. • Op basis van een beoordeling van de omvang van deze voorziening is € 313.000 vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

Voorziening natschade peilopzet maas

Doel	In 2010 heeft het voormalige waterschap Peel en Maasvallei € 1.500.000 ontvangen van Rijkswaterstaat. Dit bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 5 jaar. De laatste peilopzet heeft in 2015 plaatsgevonden wat betekent dat de indieningstermijn kan lopen tot 2040. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, dan zal Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor haar rekening nemen.
Toevoeging	Niet van toepassing.
Onttrekking	In het verslagjaar betaalde schadeclaim.

Voorziening waterkeringen

Doel	Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.
Toevoeging	• Conform begroting 2018 is € 1.875.200 toegevoegd. • Provinciale bijdrage in de kosten van het bevermanagement in relatie tot de waterkeringen € 36.859.
Onttrekking	In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Drie Decembersingel 46 te Venlo op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
- Toevoeging Conform de begroting 2018 heeft toevoeging plaatsgevonden.
- Onttrekking Niet van toepassing

Voorziening onderhoud kantoorgebouw Sittard

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van Parklaan 10 te Sittard voor 2013-2022 op basis van een meerjarenonderhoudsplan. De totale kosten van dit plan bedragen € 640.000.
- Toevoeging Conform de begroting heeft geen toevoeging plaatsgevonden.
- Onttrekking In het verslagjaar is het kantoorgebouw in Sittard verkocht. Het saldo van de voorziening is vrijgevallen ten gunste van het jaarrekeningresultaat 2018.

Voorziening onderhoud bedrijfspand Sittard

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan. De Totale kosten van dit plan bedragen € 494.000; € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische installaties.
- Toevoeging In 2014 wordt € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.
- Onttrekking In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

Voorziening onderhoud bedrijfspand Horst

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
- Toevoeging Op grond van het onderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 4.500 toegevoegd.
- Onttrekking In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

Voorziening onderhoud bedrijfspand Nederweert

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Nederweert op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
- Toevoeging Op grond van het onderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 7.200 toegevoegd.
- Onttrekking Niet van toepassing.

Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand ECI 4A te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan. De totale kosten van dit plan bedragen € 193.000.
- Toevoeging In 2016 wordt € 76.000 toegevoegd en van 2017 tot en met 2025 jaarlijks € 13.000.
- Onttrekking In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

9.5.3 Vaste schulden

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	132.136.991	154.460.170
Waarborgsommen	1.240	30.267
Vaste Schulden	132.138.231	154.490.437

Onderhandse leningen van binnenlandse banken

- De leningen zijn grotendeels afgesloten bij de NWB bank. Verder zijn leningen afgesloten bij de Algemene Spaarbank Nederland (ASN bank), Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank.
- In het verslagjaar zijn ter consolidatie van de vlottende schuld twee geldleningen aangetrokken voor totaal € 30 mln. en is € 7.676.821 afgelost.
- Het kortlopend deel van de leningen van € 8.876.822 betreft de aflossingen 2019.

Waarborgsommen

In het kader van onderhoud door derden wordt voor de verstrekking van sleutels een waarborgsom ontvangen.

9.6 Vlottende passiva

9.6.1 Netto vlottende schulden

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Kasgeldleningen	0	10.500.000
Negatieve bank- en giroaldi	24.498.305	4.376.318
Schulden aan leveranciers	6.918.208	7.376.163
Schulden ivm te betalen belastingen, sociale/pensioenpremies	250.996	1.798.584
Netto vlottende schulden	31.667.509	24.051.065

Kasgeldleningen

Kasgeldleningen worden afgesloten om tijdelijke liquiditeitstekorten te overbruggen. Zie ook paragraaf 6.6.2. Per 1 januari en 31 december van het verslagjaar is voor € 10.500.000 kasgeldleningen afgesloten.

Negatieve bank- en giroaldi

Het betreft het negatieve saldo bij de Nederlandse Waterschapsbank N.V..

Schulden aan leveranciers

Het verloop van de crediteuren kan als normaal worden beschouwd. In principe worden facturen binnen 30 dagen betaald. In het eerste kwartaal 2019 is het saldo afgenomen tot € 158.301.

Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremie

De te betalen belastingen, sociale premies en pensioenpremies worden binnen de afgesproken termijnen betaald. In het eerste kwartaal 2018 is het saldo geheel afgenomen.

9.6.2 Overlopende passiva

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	Eindbalans 31-12-2018
Nog te betalen bedragen	3.777.288	4.221.536
Vooruitontvangen bedragen	26.382.441	24.910.305
Overlopende passiva	30.159.729	29.131.841

Nog te betalen bedragen

Per 31 december hebben de verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen betrekking op:

- ✓ Rentekosten vaste geldleningen die in 2019 vervallen maar betrekking hebben op 2018 € 1.563.109. Op deze wijze worden de jaarlijkse rentekosten toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.
- ✓ Onderhoud van de watersystemen, kunstwerken en meetpunten € 1.291.718.
- ✓ Afwikkeling bijdragen afkoppelen en riooloverstorten € 665.887.
- ✓ Overige verplichtingen met betrekking tot onder ander onderzoekskosten, ondersteuning € 671.153.
- ✓ Afrekening salariskosten (13^e maand) € 29.669.

In het eerste kwartaal 2019 is het saldo van de nog te betalen bedragen afgenomen tot € 2.147.470.

Vooruitontvangen bedragen

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2017	+	-/-	Eindbalans 31-12-2018
Rijk	21.717.469	18.427.141	21.718.266	18.426.344
Provincie	4.116.020	3.685.966	1.820.349	5.981.637
Overige openbare lichamen	325.500	-	-	325.500
Overigen	223.452	-	46.628	176.824
Vooruitontvangen bedragen	26.382.441	22.113.107	23.585.243	24.910.305

De ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren hebben per 31 december betrekking op:

✓ Rijksbijdrage in het kader van HWBP en prioritaire dijkversterking	€	18.426.343
✓ Provinciale bijdrage; partnercontract 2013-2019	-	2.503.456
✓ Provinciale bijdrage; impulsgelden Maasgaard	-	2.236.000
✓ Provinciale bijdrage; partnercontract 2016-2021	-	1.104.874
✓ Gemeentelijke bijdrage in onderhoudskosten van een fiets-wandelroute	-	325.500
✓ Bijdrage Unie van Waterschappen in de kosten voor de implementatie van de omgevingswet	-	176.824
✓ Provinciale bijdrage in kader van waterplannen / deltafondsen	-	<u>137.308</u>
	€	24.910.305

9.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Naast de in balans opgenomen verplichtingen is het waterschap verplichtingen aangegaan voor toekomstige jaren.

✓ Verlofrechten werknemers.

De verlofrechten worden niet op de balans verantwoordt omdat we het beleid hanteren dat verlof opgenomen / opgemaakt moet worden en dus niet financieel hoeft te worden gecompenseerd.

✓ Meerjarige contracten.

Per 31 december lopen nog diverse meerjarige contracten, zoals onder ander leasecontracten en meerjarige aanbestedingen van maai- en onderhoudsbestekken:

- maai- en groenbestekken (Noord en Zuid): contractperiode 2 jaar (2018 tot 2020), € 4.550.000;
- lease multifunctionals: contractperiode 4 jaar (1-12-2018 tot 1-12-2023), € 196.000;
- lease bedrijfsauto's: contractperiode divers, € 850.000 per jaar;
- schoonmaak loodsen: contractperiode 4 jaar (1-1-2019 tot 1-1-2023), € 269.000;
- bedrijfskleding: contractperiode 4 jaar (25-9-2017 tot 25-9-2021, € 180.000.

✓ Huurovereenkomst kantoorgebouw.

De huur van een deel van het kantoorgebouw aan de Maria Theresialaan 99 bedraagt over 2018 € 893.680. Over deze huurprijs wordt geen BTW in rekening gebracht.

Voor de huur over 2019 en volgende jaren wordt de huurprijs geïndexeerd overeenkomstig de wijziging van het consumentenprijs indexcijfer (1995=100), reeks CPI-werknemers Laag, door het CBS vastgelegd.

✓ Boekwaarde kantoorpand Venlo.

Het voormalige kantoorpand in Venlo is opgenomen onder de materiële vaste activa . Omdat op dit moment nog niet duidelijk is wat de toekomstige bestemming wordt, lopen we het risico dat er een afwaardering uitgevoerd moet gaan worden. Hiertegenover staan echter financiële compensatiemogelijkheden door ruimte in de bestemmingsreserve frictiekosten en de mogelijke vrijval van de onderhoudsvoorziening, waardoor verwacht wordt dat dit geen nadelige gevolgen heeft voor vermogen en resultaat.

✓ Juridische geschillen.

Per 31 december 2018 heeft het Waterschap een tweetal lopende juridische procedures dan wel ingediende claims welke een potentieel financieel risico omvatten van ieder meer dan € 70.000, waarbij in haar totaliteit sprake is van een maximaal financieel risico van € 300.000.

Dit betreffen:

- Een claim van maximaal € 200.000 naar aanleiding van de gevolgen van de uitvoering van een project op de grondwaterstand. Het is voor het Waterschap onbekend of deze zaak in 2019 afgerond wordt. Het Waterschap verwacht dat het ingediende hogere beroep tegen het besluit van de rechtbank ongegrond is.
- Een claim naar aanleiding van mogelijke projectfouten bij de aanleg van buffers. Het Waterschap verwacht hierbij een schadevergoeding te betalen tussen € 0 en € 100.000. Het is voor het Waterschap onbekend of deze zaak in 2019 afgerond wordt.

10 Kredietvoting en -verlening

In de voorgaande hoofdstukken zijn per programma (3, 4 en 5) de jaargebonden netto investeringsuitgaven (uitgaven en inkomsten) voor 2018 getotaliseerd weergegeven.

Naast de jaarlijkse netto investeringsuitgaven zijn in de Begroting 2018 per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen, de investeringslijst Bijlage J. Deze kredieten zijn noodzakelijk om gelegitimeerd (i.e. rechtmatig) uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Binnen de kredieten mogen uitgaven over meerdere jaren worden verantwoord. We noemen kredieten daarom jaaroverschrijdend.

Procedure investeringskredieten:

1. Bij de vaststelling van de Begroting is door het algemeen bestuur (AB) per programma een krediet gevoteerd. Dit kan in de voorjaars- en/of najaarsrapportage worden bijgesteld.
2. Het dagelijks bestuur (DB) mag voor een individueel investeringsproject binnen een programma een krediet verlenen.
3. In de jaarrekening wordt door het AB het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. In 2018 is het saldo van de niet door het DB verleende kredieten € 7.581.616 (€ 30.500.000 min € 22.918.834).

Netto kredietvoting/-verlening per programma	AB 2018		DB 2018
	Begroting	Gewijzigde begroting	
Waterkeringen	13.500.000	13.500.000	12.521.832
Watersysteem en -keten	16.000.000	16.000.000	10.256.552
Bestuur en organisatie	1.000.000	1.000.000	140.000
Totaal netto kredietvoting / -verlening	30.500.000	30.500.000	22.918.384

Conform de 'verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) wordt over de door het DB verleende kredieten in de tussentijdse rapportage en de jaarrekening gerapporteerd aan het AB. Aan deze verplichting wordt onderstaand voldaan.

Programma Waterkeringen

- ✓ *Beoordeling primaire waterkeringen (uitgaven + € 1.000.000).*
Het waterschap is wettelijk verplicht (Waterwet) om in de periode 2017 tot 2023 haar primaire waterkeringen te beoordelen.
Voor de uitvoering van deze verplichting is op 20 september 2016 het plan van aanpak 2017-2023 'Beoordeling Veiligheid Primaire Waterkeringen' vastgesteld in het 2DB.
Voor de beoordeling dient ca. 195 km primaire waterkeringen (inclusief ca. 700 kunstwerken) te worden beoordeeld.
- ✓ *Bijdrage HWBP (uitgaven + € 11.521.832).*
Op 1 juli 2011 is de speedwet 'wijziging van de Waterwet en de Waterschapswet en intrekking van de wet van 18 december 1985, houdende enige voorzieningen ten behoeve van de inzet en

bekostiging van muskusrattenvangers, tot regeling van de zorgplicht voor de muskusrattenbestrijding en van financiële bijdragen aan verbeteringen van primaire waterkeringen van de waterschappen' (ook wel 'spoedwet € 100 miljoen' genoemd), in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet zijn de waterschappen op grond van het bepaalde in artikel 7.24 van de Waterwet (vanaf 2011) een jaarlijkse bijdrage aan het Rijk verschuldigd voor de kosten die gemoeid zijn met het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) is op 24 april 2018 de bijdrage per waterschap voor 2018 vastgesteld. Voor 2018 bedraagt de bijdrage van WL aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma € 11.498.639. Tezamen met een aanpassing van de raming van de voorgaande jaren (€ 23.193), bedroeg de totale kredietverlening € 11.521.832.

Programma Watersysteem en –keten

- ✓ *(Her)profilering beken (uitgaven + € 804.000) en Elektromechanische werken, stuwen/gemalen (uitgaven + € 596.000).*
Voor de uitvoering van het Programmaplan assetmanagement watersysteem 2018/2019.
- ✓ *Tractiemiddelen buitendienst (uitgaven + € 42.000).*
Een aanvullend krediet voor de aankoop van een semi-smalspoortractor.
- ✓ *Vervanging pompen gemaal IJzeren man (uitgaven + € 27.500 en inkomsten + € 16.875).*
Een aanvullend krediet voor de uitvoering ten behoeve van het voor vissen passeerbaar maken van gemaal IJzeren Man te Weert. De provincie draagt bij in de kosten, zoals opgenomen in het met de provincie afgesloten partnercontract.
- ✓ *Herinrichting Rode Beek Susteren (uitgaven + € 4.180.000 en inkomsten + € 869.000).*
Het waterschap streeft een robuust en klimaatbestendig regionaal watersysteem na. De Rode Beek is aangewezen als natuurbek. Natuurbeken hebben een specifiek ecologische functie en dienen op termijn te voldoen aan de normering in de Europese Kaderrichtlijn Water. De huidige Rode Beek tussen de N276 tot de instroom in de Vloedgraaf voldoet niet aan de eisen voor een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem omdat de bestaande gekanaliseerde en gedeeltelijk in tegels gelegen beekloop onvoldoende ecologische en morfologische kwaliteit heeft.
Naast de ecologische doelstellingen ligt er binnen het stroomgebied van de Rode Beek, Vloedgraaf en Geleenbeek ook een opgave om te gaan voldoen aan de Normering Regionale Wateroverlast en het voorkomen van wateroverlast als gevolg van opstuwing vanuit de Maas. In de huidige situatie wordt binnen het projectgebied niet overal aan het gewenste beschermingsniveau voldaan. De bestaande kaden langs de beek bieden onvoldoende bescherming om wateroverlast in maatgevende situaties te voorkomen. Derhalve is herinrichting van dit deel van de Rode Beek nodig.
- ✓ *Aanleg vispassage nabij de Volmolen te Epen (uitgaven + € 1.823.640 en inkomsten + € 673.411).*
Het project heeft als doel om een vismigratievoorziening te realiseren in de Geul bij de Volmolen te Epen. De aanleg van vismigratievoorzieningen levert een belangrijke bijdrage aan het bereiken

van de doelen die de Europese Kaderrichtlijn Water aan waterlichamen stelt. Genoemd knelpunt is het meest bovenstrooms gelegen migratieknelpunt in de Geul op Nederlands grondgebied.

✓ *Herinrichting Groote Molenbeek A73 Oost (uitgaven + € 4.345.000 en inkomsten + € 3.554.000).*

Het waterschap streeft een robuust en klimaatbestendig regionaal watersysteem na.

De Groote Molenbeek is mede aangewezen als natuurbek. Natuurbeken hebben een specifiek ecologische functie en dienen op termijn te voldoen aan de normering in de Europese Kader Richtlijn Water. De huidige Groote Molenbeek tussen de Tienrayseweg en de spoorlijn Venlo-Nijmegen voldoet niet aan de eisen voor een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem omdat de bestaande gekanaliseerde beekloop onvoldoende ecologische en morfologische kwaliteit heeft.

Naast de ecologische doelstellingen ligt er binnen het stroomgebied van de Groote Molenbeek ook een opgave om zoveel als mogelijk wateroverlast in maatgevende situaties te voorkomen richting benedenstroomse gebieden. Doelstelling van het project is dan ook mede zoveel mogelijk waterberging te creëren in dit beekdalbrede project. Hiervoor is herinrichting van dit deel van de Groote Molenbeek nodig.

✓ *Regionale Analyse Waterkwaliteit (uitgaven + € 250.000).*

De waterkwaliteit (chemie) is in Nederland de afgelopen jaren duidelijk verbeterd, maar onvoldoende om onze ambities waar te maken en alle doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen. Er is dus meer actie nodig. Daarom geven overheden en maatschappelijke organisaties met de *Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater (DWZ)* een stevige impuls aan de verbetering van de waterkwaliteit. Een onderdeel van de Delta-aanpak is de 'Regionale analyse' Ook Waterschap Limburg levert hierin een bijdrage. (Intentieverklaring DWZ, november 2016; bestuursprogramma 2017).

✓ *Herinrichting centrumplan Gulpen, bijdrage aan gemeente (uitgaven + € 331.968).*

Het waterschap streeft een robuust en klimaatbestendig regionaal watersysteem na. Met de voorgenomen maatregelen wordt naast een verbetering van de beleefbaarheid van de Gulp ook de afvoercapaciteit verbeterd waardoor een robuuster watersysteem wordt gerealiseerd. Door hier te investeren in een robuuster watersysteem zijn bovenstrooms minder maatregelen (en investeringen) noodzakelijk om het uiteindelijke 1:100 beschermingsniveau voor de stedelijke kern van Gulpen te realiseren.

✓ *Ontkluizing Keutelbeek in beek (inkomsten + € 628.000).*

In het oorspronkelijke kredietvoorstel was geen rekening gehouden met eventuele inkomsten omdat dit in 2008 nog niet bekend was. Vanuit het partnercontract 2013-2015 heeft het waterschap echter een bijdrage ontvangen van € 228.000. Vanuit het Partnercontract 2016-2021 wordt nog eens een bijdrage verwacht van € 400.000. Deze zijn nu alsnog opgenomen.

- ✓ *Overname regenwaterbuffer aan de Uitleggersweg (Hellebroek) in de gemeente Nuth (uitgaven + € 248.100 en inkomsten € 62.000).*

De regenwaterbuffer levert een bijdrage in het verminderen c.q. voorkomen van wateroverlast binnen de bebouwde kom van Hellebroek en omgeving in de gemeente Nuth en voldoet aan de normen die Waterschap Limburg stelt aan dergelijke voorzieningen.

De voorkeur gaat uit naar bronmaatregelen. Deze zijn echter niet op korte termijn te realiseren en wellicht ook niet voldoende om het probleem geheel op te lossen. De gekozen oplossing is derhalve een duurzame maatregel. Door het realiseren van deze buffer wordt de kans op lokale wateroverlast verminderd c.q. voorkomen. Tijdens de hevige regenbuien van het voorjaar 2018 heeft de nieuw aangelegde buffer zijn diensten bewezen.

- ✓ *Water in balans (uitgaven + € 1.008.000).*

De doelstelling van het programma Water in Balans is het realiseren van een klimaatbestendig watersysteem in combinatie met het implementeren van een klimaatbestendige wijze van werken. Hiervoor is een actieprogramma en vervolgens een uitvoeringsplan opgesteld. Om de continuïteit van het programma te kunnen waarborgen is aanvullend krediet noodzakelijk waarmee invulling kan worden gegeven aan de lopende activiteiten van het programma, die project overstijgend zijn.

Het betreft:

- het opstellen en optimaliseren van integrale modellen stedelijk en landelijk watersysteem,
- maatregelen met betrekking tot de vier knoppen: landelijk buitengebied, stedelijk bebouwd gebied, watersysteem (beken en beekdalen) en schade beperken in eigen woning,
- diverse korte termijn maatregelen,
- vervolg stresstesten,
- programmasturing: uitwerken programmaplan 2018-2020, evaluatie gebiedspilots en communicatiemiddelen inclusief bestuurlijke ontmoetingen/bijeenkomsten en
- capaciteit.

- ✓ *Bijdrage in de kosten aanvullende maatregelen ter vermindering grondwateroverlast, ontstaan na ontkluising rode beek Schinveld (uitgaven + € 536.630).*

In 2011 is een gezamenlijk majeur project van Waterschap Roer en Overmaas samen met het Waterschapsbedrijf Limburg en de gemeente Onderbanken opgeleverd. Met als eindresultaat een fraaie opwaardering van de kern Schinveld in combinatie met een toekomstbestendig en robuust watersysteem dat door de omgeving met grote waardering is ontvangen.

Na de oplevering zijn bij de gemeente klachten binnen gekomen over grondwateroverlast van burgers woonachtig in de nabijheid van het onder handen genomen tracé. In de eerste helft van 2016 heeft de gemeente zich bij Waterschap Roer en Overmaas gemeld met voornoemde klachten. In overleg is besloten de ontstane situatie en de gemelde klachten actief te gaan onderzoeken. Gebleken is dat de grondwaterstanden op één traject langs de Rode Beek sinds de herinrichting/herstructurering aantoonbaar gestegen zijn als gevolg van de uitgevoerde werkzaamheden en dat dit daadwerkelijk tot grondwateroverlast leidt.

Om de ontstane problemen op te lossen is een drainagesysteem ontworpen waarvan de kosten over de drie partijen worden verdeeld. Dit betekent voor Waterschap Limburg een bijdrage van € 536.360.

- ✓ *Loobeek, herinrichting Venrays Broek en Spurkt (uitgaven +1.097.000)*
Betreft overheveling van het restant van het in 2017 afgesloten deelproject van de Loobeek, traject De Haag, voor de uitvoering van de Herinrichting Venrays Broek en Spurkt.
- ✓ *Integrale Limburgse Wateraanpak (LIWA) (uitgaven + € 1.000.000 en inkomsten + € 500.000).*
In het Bestuursprogramma 2017-2019 is opgenomen dat het van belang is om het Nieuw Limburgs Peil (NLP) voortvarend te actualiseren. LIWA is de opvolger van NLP.
- ✓ *Implementatie Infor-EAM (uitgaven + € 270.000).*
Het waterschap Limburg wil voor de uniformering gebruik maken van één onderhoud beheerssysteem met bijbehorende uniforme werkwijze om limburgreed het assetbeheer te kunnen faciliteren.

Programma Bestuur en organisatie

- ✓ *Projecten facilitair (uitgaven + € 140.000).*
Het waterschap heeft voor alle locaties een meerjarenonderhoudsplan (MJOP). Per locatie zijn in het verleden onderhoudsvoorzieningen gecreëerd. Een aantal projecten voor 2018 en 2019 staan niet in het MJOP. Het betreft facilitaire projecten voor de locaties Sittard (Rijksweg Noord 305), Horst en Nederweert. Het gaat om:
 1. Opstellen Legionellaplannen en mogelijke aanpassingen.
 2. Digitaal toegangsbeheer/ alarm en centraal beheer.
 3. Onderzoek en uitvoering noodstroomaggregaten kantoren Sittard en Blerick verplaatsen naar calamiteiten loodsen.
 4. Audiovisuele middelen vervangen m.b.t. eisen crisisorganisatie.

11 Kostentoerekening / kostendragers / dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten:

1. Watersysteembeheer.

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer en het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen). Bovendien bevat het watersysteembeheer een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten.

De kosten van het watersysteembeheer worden opgebracht door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

2. Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib en gedeeltelijk de kosten van vergunningen en meldingen, uitgevoerd door het WBL. Daarnaast wordt een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten, uitgevoerd door de BsGW, gerekend tot het zuiveringsbeheer. Evenals een gedeelte van de kosten van bestuur en externe communicatie van zowel WBL als BsGW.

De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel de huishoudens als de bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht. Bovendien wordt per kostendrager de dekking van deze kosten gepresenteerd, de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers (lees taken). Deze kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven waarvoor bestuurlijke aandacht noodzakelijk is, is in de voorschriften opgenomen dat hier expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die onderdeel uitmaken van programma's en bovendien onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of de taak zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage F.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit:

- het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan WBL en BsGW te betalen bijdragen van € 68.344.101 en € 1.694.092 (bijlage G).
- een gedeelte van de kosten van bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving en plannen.

Het restant van de kosten is toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de kostentoerekening naar de kostendragers en de bijbehorende dekkingsmiddelen per kostendrager kan volgens de programma indeling als volgt worden weergegeven:

Programma		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Waterkeringen		11.878.255	10.985.594	892.661
Watersysteem en -keten		114.246.840	44.645.595	69.601.245
Bestuur en Organisatie		13.517.820	8.520.735	4.997.084
Programmatotaal		139.642.915	64.151.925	75.490.990
Onvoorzien WBL	+	291.637	-	291.637
Goodwill toetreders BsGW	-/-	826.823	537.400	289.423
Resultaat WBL	-/-	32.025	-	32.025
Totaal netto kosten		139.075.704	63.614.525	75.461.179

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage G.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager zijn gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en kan voor het verslagjaar als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	142.370.844	63.950.021	78.420.823
Correctie kwijtschelding	-/-	5.310.880	1.936.400	3.374.480
Correctie oninbaarheid	-/-	323.220	143.208	180.012
Totaal dekkingsmiddelen		136.736.744	61.870.413	74.866.331

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar paragraaf 12.2.

12 Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten

Naast de programma opzet blijven de kostensoorten in de BBVW een verplichting. In onderstaand overzicht worden dan ook de kosten en opbrengsten gepresenteerd van de begroting, de gewijzigde begroting en de realisatie 2018.

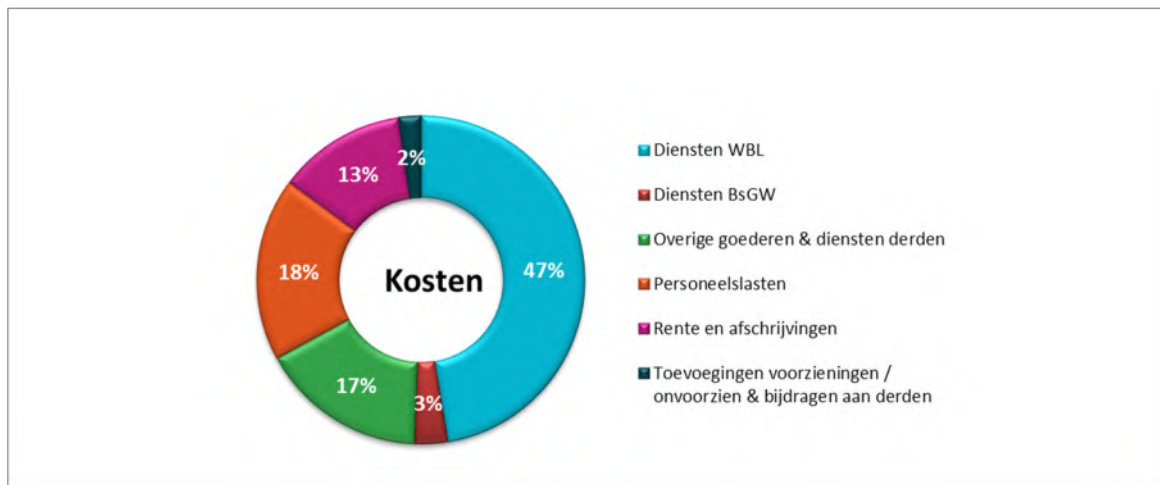
Kosten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
4101 Externe rentelasten	3.127.100	3.296.500	3.285.630
4102 Interne rentelasten	75.000	75.000	0
4103 Afschrijvingen van activa	14.114.400	13.669.900	14.671.611
4104 Afschrijvingen van boekverliezen	0	0	272.750
41 Rente en afschrijvingen	17.316.500	17.041.400	18.229.991
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	20.145.300	19.794.900	19.203.062
4202 Sociale premies	4.981.700	4.972.100	4.955.409
4204 Overige personeelslasten	644.000	623.400	707.095
4205 Personeel van derden	300.000	950.000	856.802
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	346.700	346.700	363.047
42 Personeelslasten	26.417.700	26.687.100	26.085.415
4301 Duurzame gebruiksgoederen	165.000	185.600	133.406
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	987.500	1.014.700	860.857
4303 Energie	600.500	313.300	256.430
4304 Huren en rechten	831.600	1.000.100	961.637
4305 Leasebetalingen operationele lease	719.300	769.300	816.378
4307 Verzekeringen	364.500	400.000	395.471
4308 Belastingen	141.000	82.300	57.573
4309 Onderhoud door derden	8.525.800	8.678.078	8.943.903
4310 Overige diensten door derden	9.101.100	10.083.985	11.285.880
4310 Overige diensten door derden WBL	68.344.100	68.344.100	68.344.101
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.334.300	4.569.546	4.663.062
43 Goederen en diensten van derden	94.114.700	95.441.009	96.718.698
4402 Bijdragen aan het Rijk	516.200	515.200	509.834
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	380.000	388.800	318.619
4404 Bijdragen aan overigen	141.300	196.300	176.527
44 Bijdragen aan derden	1.037.500	1.100.300	1.004.980
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	2.402.800	2.155.900	2.197.648
4502 Onvoorzien	275.100	1.808.416	0
4502 Ruimte goodwill WPM	165.000	125.000	0
4502 Duurzaamheid en innovatie	0	329.875	0
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	2.842.900	4.419.191	2.197.648
Totaal kosten	141.729.300	144.689.000	144.236.732

Opbrengsten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
8101 Externe rentebaten	33.500	78.600	92.415
8102 Interne rentebaten	75.000	75.000	0
81 Financiële baten	108.500	153.600	92.415
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	71.400	71.400	274.898
8202 Uitlening van personeel	0	205.000	171.165
82 Personele baten	71.400	276.400	446.063
8301 Verkoop van grond	50.000	86.000	213.453
8302 Verkoop van duurzame goederen	9.000	9.000	40.713
8303 Verkoop van overige goederen	0	12.600	17.675
8304 Opbrengst uit grond en water	10.600	65.000	68.369
8306 Diensten voor derden	298.600	375.200	380.578
83 Goederen en diensten aan derden	368.200	547.800	720.788
8402 Bijdragen van het Rijk	120.000	55.000	69.454
8403 Bijdragen van provincies	0	0	245.993
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	856.900	856.900	854.360
8405 Bijdragen van overigen	333.200	365.200	336.375
84 Bijdragen van derden	1.310.100	1.277.100	1.506.182
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	30.622.000	30.839.900	30.771.917
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	26.228.000	26.361.100	26.363.056
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	6.393.600	6.393.600	6.299.142
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	159.100	159.100	158.419
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	357.200	357.200	357.488
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	21.238.500	23.067.800	23.066.359
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	55.194.800	55.354.500	55.354.464
8508 Oninbaarverklaringen	-699.200	-695.200	-323.221
8509 Kwijtscheldingen	-5.567.900	-5.583.900	-5.310.880
85 Waterschapsbelastingen	133.926.100	136.254.100	136.736.744
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	679.772
8602 Geactiveerde lasten	1.756.300	1.991.300	1.715.808
86 Interne verrekeningen	1.756.300	1.991.300	2.395.580
Totaal opbrengsten	137.540.600	140.500.300	141.897.772
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	-4.188.700	-4.188.700	-2.338.960

In de voorschriften is opgenomen dat de kostensoorten informatieve waarde hebben voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting de inzichtelijkheid van deze componenten ten goede komt wordt een korte toelichting gegeven op de realisatie versus de gewijzigde begroting. Dit is ook de lijn die gevolgd is in de begroting en in de voor- en najaarsrapportage 2018 waar eveneens een beschouwing is gegeven naar dit gezichtspunt.

12.1 Toelichting op kosten

Onderstaand is de verdeling van de werkelijke kosten over het verslagjaar grafisch weergegeven.

Rente en afschrijvingen

Van het totaal van € 18.229.991 heeft 18% betrekking op de rente en 82% op de afschrijvingen. De kosten hebben hoofdzakelijk betrekking op investeringsprojecten in materiële vaste activa.

Realisatie versus gewijzigde begroting

- De **externe rentelasten** zijn met een positieve afwijking van 0,33% ofwel € 10.870 gerealiseerd.
- Op begrotingsbasis is voor de eigen financieringsmiddelen, **interne rentelasten**, een rentepercentage gehanteerd van 0,20%. Op rekeningbasis is dit percentage, gelet op de renteontwikkeling, 0% waardoor de afwijking het geraamde bedrag van € 75.000 is.
- De **afschrijvingen op vaste activa en boekverliezen** zijn € 1.274.461 hoger dan geraamd. Als gevolg van een lager investeringsniveau zijn de reguliere afschrijvingen 2018 afgenomen met € 148.809 lager. Voor een uitgebreide toelichting op het investeringsniveau 2018 wordt verwezen naar hoofdstuk 3, 4 en 5 waarin per programma de investeringen nader worden toegelicht. Tegenover deze daling staat een toename als gevolg van extra afschrijvingen van € 1.423.270 die onderstaand wordt toegelicht.

Eénmaal per jaar wordt nagegaan of de activa die op de balans zijn vermeld, nog wel worden gebruikt en/of deze tegen de juiste waarde zijn gewaardeerd. Indien de activa tegen een te hoge waarde op de balans staan, dient de waardevermindering ten laste van de exploitatierekening te worden gebracht. Dit heeft in het verslagjaar geresulteerd in een balansafwaardering van € 1.097.301, zijnde de afwaardering van het kantoorpand Blerick op basis van de verkoopadviesprijs, en een extra afschrijving van € 53.219 voor projecten met een boekwaarde kleiner of gelijk aan € 2.500 conform het bestaand beleid.

Daarnaast is in verband met de verkoop van het kantoorpand Sittard in het verslagjaar een boekverlies verantwoord dat geleid heeft tot een extra afschrijving van € 272.750.

Personeelslasten

De personeelslasten van € 26.085.415 hebben voor 91% betrekking op salariskosten en sociale premies van het huidige en voormalige personeel en bestuur. Het restant betreft de overige personeelslasten -zoals studiekosten, kantine, geneeskundige dienst- en personeel van derden.

Realisatie versus gewijzigde begroting

- **salariskosten** zijn met € 591.838 onderschreden. Dit heeft verschillende (incidentele) oorzaken. De belangrijkste reden is dat in verband met de wijziging van het systeem van woon-werkverkeer voor het personeel (vast bedrag naar declaratiesysteem) een verschuiving van de kosten heeft plaatsgevonden naar een andere kostencategorie. Hierdoor zijn deze kosten die volledig geraamd waren binnen de salariskosten € 290.906 lager uitgevallen. Verder zijn de kosten gedaald als gevolg van een gemiddeld lagere personeelssterkte in 2018 (werkelijke formatie 300,34 fte en normatieve formatie 317,5 fte). Ook is er door het personeel per saldo een aanzienlijke hoeveelheid IKB verlof gekocht dat een incidenteel verlagend effect heeft op de salariskosten. Daarentegen heeft de nieuwe Waterschaps CAO 2017-2019 waarin per 1 januari 2018 een salarisstijging was voorzien van 3,5% en een éénmalige uitkering van € 500 per medewerker over 2017 een verhogend effect gehad op de salariskosten omdat dit percentage hoger was dan rekening gehouden in de begroting 2018.
- **sociale premies** zijn onderschreden met € 16.691. Ondanks dat de pensioenpremie hoger was dan aanvankelijk geraamd, is als gevolg van de lagere personele bezetting het budget uiteindelijk niet overschreden. Dit zou bij 100% bezetting van de formatie wel het geval zijn geweest.
- **kosten voormalige personeel en bestuur** zijn met € 16.347 overschreden doordat meer gebruik is gemaakt van wachtgeldverplichtingen.
- **personeel van derden** is onderschreden met € 93.198. In het verslagjaar is o.a. door het niet of later invullen van vacatures, het inhuren van specifieke deskundigheid en zwangerschapsverlof gebruik gemaakt van de diensten van derden (uitzendkrachten en ingehuurd personeel). De post is ten opzichte van de gewijzigde raming echter lager uitgevallen.
- **overige personeelslasten**, zijn door de toename van de kosten opleidingen en trainingen (projectmatig werken, leantraining en managementdagen) en de kosten die gemoeid waren met de invulling van vacatures € 83.695 hoger uitgevallen.

Goederen en diensten van derden

De totale kosten van goederen en diensten van derden bedragen € 96.718.698 en bestaan voor 74% uit de bijdrage aan het WBL, € 68.344.101 en de BsGW, € 4.663.062.

Van de overige kosten van € 23.711.535 heeft 38% betrekking op het onderhoud van het watersysteem (zowel waterlopen als waterkeringen), onderhoud soft- en hardware, onderhoud van gebouwen inclusief inventaris en installaties en onderhoud materieel.

Het aandeel van de dienstverlening door derden is 48%. Het betreft de bijdragen aan verenigingen (Stowa en de Unie van Waterschappen), de bijdrage aan het Waterschapshuis (HWH) en de overige diensten zoals juridische, financiële en technische advisering.

Het aandeel van kosten die via bestemming van het rekeningsaldo ten laste van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves wordt gebracht bedraagt € 1.943.000. Hiervan heeft 10% betrekking op de fusiekosten van de twee voormalige waterschappen in het verslagjaar, te weten de

kosten die in het verslagjaar gemoeid waren met de leegstand van voormalige kantoorpanden in Sittard en Blerick.

De overige kosten 14% hebben o.a. betrekking op huur -inclusief lease-, erfpacht, verzekeringen, energie, belastingen, geografische data, aanschaf duurzame gebruiksgoederen en overige gebruiks- en verbruiksgoederen.

Realisatie versus gewijzigde begroting

De realisatie is € 1.277.689 hoger dan de gewijzigde begroting. De overschrijding wordt veroorzaakt door de verantwoording van € 1.943.000 voor uitgaven die ten laste worden gebracht van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves. Dit betreft de bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer; bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen overstortregeling; bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater; bestemmingsreserve risicovolle beplanting; bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation; bestemmingsreserve netcentrisch werken; bestemmingsreserve goot onderhoud Niers en de bestemmingsreserve klimaatadaptieve peilgestuurde drainage. Hiervan is € 409.684 (calamiteiten) verantwoord onder de kostencategorie 4309 en € 1.533.316 onder 4310.

Deze kosten waren niet afzonderlijk geraamd in de exploitatie omdat deze niet uit de reguliere exploitatie gedekt worden en de legitimatie daarvan aan eerdere bestuursbesluiten wordt ontleend. Wanneer we die factor uit de vergelijking elimineren bedraagt de onderschrijding op de overige budgetten in totaal € 665.311 waarvan de onderbouwing als volgt is.

- De aanschaf van hard- en software, inventaris en kantoormachines zijn lager uitgevallen (€ 52.194).
- De aanschaf van overige gebruiks- en verbruiksgoederen (€ 153.843 lager). Met name de kosten voor afrasteringen, kunstwerken en materieel waren lager. Ook hebben we lagere kosten gehad voor dagelijkse benodigdheden zoals druk- en bindwerk, abonnementen en kantoorartikelen.
- Energie (€ 56.870 lager). De daling van de kosten is voor een groot deel toe te schrijven aan lagere kosten voor gas en elektriciteit van loodsen. Daarnaast zijn de kosten voor benzine en diesel afgenomen.
- Huur van het kantoorpand Roermond en de multifunctionele apparaten die in gebruik zijn (€ 38.463 lager).
- De kosten die gemoeid zijn met het leasen van bedrijfsauto's zijn als gevolg van de uniformering van de inbouw van het rittenregistratiesysteem, de extra leasekosten van Peugeot partners en de huurauto's voor tijdelijk personeel toegenomen (€ 47.078 hoger).
- Op onderhoud door derden - los van de kosten die ten laste van de bestemmingsreserve komen - een onderschrijding van € 143.859. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de kosten van onderhoud software aanzienlijk lager zijn uitgevallen door de opzegging van oude software pakketten en doordat minder nieuwe informatiesystemen zijn aangeschaft dan verwacht (€ 174.537). Ook de kosten voor het onderhoud van de loodsen is lager uitgevallen als gevolg van minder ad hoc reparaties. De kosten voor het maaionderhoud en onderhoud groenvoorziening daarentegen zijn toegenomen doordat meer niet gepland maaionderhoud noodzakelijk is gebleken.

- Op dienstverlening door derden resteert - los van de kosten die we ten laste van de bestemmingsreserves brengen- een onderschrijding van € 331.421.
Dit wordt met name veroorzaakt lager kosten voor advies- en onderzoekskosten (€ 288.938), lagere laboratoriumkosten (€ 44.864) en telefoonkosten (€ 74.077). Ook de bijdrage aan het Waterschapshuis is lager uitgevallen door de afrekening 2017 (€ 91.230). Daarnaast zijn de kosten die gemoeid zijn met de samenwerking met de HAS Venlo en het project meten met nitraat strips in het verslagjaar niet uitgegeven (€ 234.960).
De reis- en verblijfkosten daarentegen zijn toegenomen (€ 288.420) door de wijziging van het systeem van woon-werkverkeer voor het personeel (vast bedrag naar declaratiesysteem) waardoor een verschuiving van de kosten heeft plaatsgevonden naar een andere kostencategorie. Ook de schadevergoedingen zijn toegenomen doordat een aantal claims uit hoofde van nadeelcompensatie in het verslagjaar zijn afgewikkeld (€ 171.586). Tot slot zijn de kosten die gemoeid zijn met het computerservicebureau hoger uitgevallen van gedacht (€ 68.632).
- Overige posten zijn in totaal € 29.255 lager en wordt met namen veroorzaakt door de lagere kosten voor gemeentelijke belastingen en motorrijtuigenbelasting.
- De kosten van de BsGW zijn toegenomen met € 93.516 als gevolg van de aanvulling van het eigen vermogen van de BsGW.

Bijdragen aan derden

De bijdragen aan derden bedroegen € 1.004.980 en bestonden uit een bijdrage aan/in:

- provincie Limburg bijdrage cofinanciering POP 3 subsidie (€ 503.750);
- unie van Waterschappen en de stichting glastuinbouw bijdrage duurzame glastuinbouw (€ 6.084);
- gemeente Valkenburg samenwerking (afval) waterbeheer Maas en Mergelland (€ 90.296);
- gemeente Venlo bijdrage waterpanel noord (€ 31.744);
- project uitvoering stresstest waterschap Limburg (€ 44.168);
- Tauw in beeld brengen KRW opgave en ondersteuning werkzaamheden stedelijk waterbeheer (€ 55.505);
- gemeente Heerlen en gemeente Voerendaal bijdrage regenwaterstructuurkaart (€ 18.012);
- project toekomstvisie 2030 WBL (€ 12.342);
- provincie Limburg bijdrage Mirt onderzoek Lob van Gennep (€ 50.000);
- het projectbureau KRW en Deltaplan Hoge Zandgronden (€ 127.467);
- innovatieprijs symposium hitte zonder stress (€ 30.000);
- diverse kleinere projectbijdragen (€ 35.612).

Realisatie versus gewijzigde begroting

De onderschrijding van € 95.320 wordt met name veroorzaakt door een administratieve correctie uit 2017 op de bijdrage van het Deltaprogramma Maas wegens inzet eigen uren.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

In het verslagjaar is € 41.748 toegevoegd aan de 'voorziening pensioen en uitkeringsverplichtingen', € 1.875.200 aan de onderhoudsvoorziening waterkeringen, € 80.700 aan de voorzieningen onderhoud loodsen en ECI-waterkrachtcentrale, en € 200.000 aan de 'voorziening persoonsgebonden basisbudget'.

Realisatie versus gewijzigde begroting

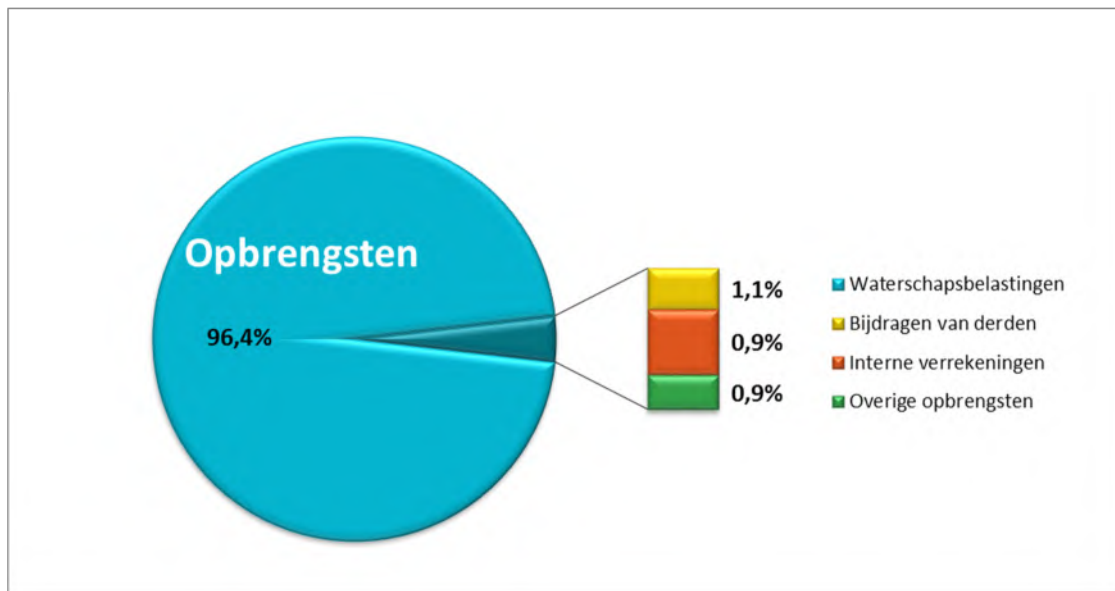
De gedragslijn is dat toevoegingen aan de 'voorziening pensioen en uitkeringsverplichtingen' vooraf niet worden geraamd. Eventuele toevoegingen worden gedaan op basis van een opgave van APG over de actuariële berekening van de bestuurderspensioenen per 31 december van het verslagjaar. De voorziening voorziet in de wettelijke toekomstige pensioenverplichtingen van het waterschap voor zowel de nog actieve als niet actieve bestuursleden.

De post onvoorzien is een administratieve begrotingspost. Hier wordt nooit een realisatie op verantwoord. Deze post dient als tegenhanger in geval van bijstellingen in de begrotingen voor zover aanspraak wordt gemaakt op deze post.

Het niet geclaimde en ongebruikte deel van de begrotingstelpost 'Ruimte goodwill WPM' valt vrij ten gunste van het rekeningsaldo 2018.

12.2 Toelichting op opbrengsten

Onderstaand zijn de werkelijke opbrengsten over het verslagjaar grafisch weergegeven.

Financiële baten

De externe rentebaten zijn uitgekomen op € 92.415.

Realisatie versus gewijzigde begroting

Op basis van de negatieve rente voor kasgeldleningen is er uiteindelijk € 13.815 meer aan externe rentebaten ontvangen dan eerder aangenomen. De partijen op de geldmarkt zijn bereid om een 'premie' te betalen in de vorm van negatieve rente, om tijdelijk overtollige liquide middelen veilig bij overheden te stallen.

Verder is op begrotingsbasis voor de eigen financieringsmiddelen, **interne rentebaten**, een rentepercentage gehanteerd van 0,20%, terwijl op rekeningbasis dit percentage, gelet op de renteontwikkeling, 0% is waardoor de afwijking het geraamde bedrag van € 75.000 is.

Personele baten

De opbrengsten personele baten van € 446.063 hebben betrekking op de bijdrage van derden in de salariskosten.

Realisatie versus gewijzigde begroting

De vergoeding door uitkeringsinstanties (i.v.m. WIA, WAO, zwangerschapsverlof, e.d.) zijn vooraf niet exact in te schatten. Daarnaast is in het verslagjaar van de Provincie Limburg een subsidie van € 218.225 ontvangen voor de personele inzet voor het project bevermanagement 2017 en 2018. De opbrengsten voor de uitleen van personeel daarentegen zijn € 33.835 lager uitgevallen dan begroot.

Goederen en diensten aan derden

De goederen en diensten aan derden van € 720.788 hebben betrekking op grondverkoop en de opbrengst van verkocht materieel. Ook het jacht- en visrecht, de energieopbrengst van de ECI-waterkrachtcentrale, het doorberekend kostenaandeel van de BsGW voor de Basisregistratie Kadaster, de verrekening van de bijdrage van het Waterschapshuis met het WBL de dienstverlening ten behoeve van de controle zwemwater voor de Provincie en de bijdrage van waterakkoord met waterschap Aa en Maas worden hier verantwoord.

Realisatie versus gewijzigde begroting

De opbrengsten zijn € 172.988 hoger vanwege met name grotere grondtransactie (€ 127.453) en doordat meer buiten gebruikt gesteld materieel is verkocht (€ 36.788).

Bijdragen van derden

- Bijdrage van het Rijk ad € 69.454 bestaat uit een bijdrage van RWS voor het onderzoek vismigratie Ooijen-Wanssum, Groote Molenbeek (€ 22.826) en uit de bijdrage voor de implementatie van de omgevingswet (€ 46.628).
- Bijdrage van de provincie van € 245.993 bestaat uit de bijdrage stresstest Limburg (€ 44.165), bijdrage bever en exoten voormalig WPM (€ 137.777), subsidie project bevermanagement 2017 en 2018 (€ 50.917) en subsidie project Dumping drugsafval Mechelen en Heijen (€ 13.134).
- Van de bijdrage van overige openbare lichamen van € 854.360 heeft (€ 826.823) betrekking op de goodwill van tot de BsGW toegetreden gemeenten en de verrekening van de kosten van samenwerking in de afvalwaterketen (€ 24.442).
- De bijdragen van overigen van € 336.375 hebben betrekking op de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding (€ 298.913), afrekening van het rekeningresultaat 2017 van het Waterschapsbedrijf Limburg (€ 32.025) en opgelegde bestuurlijke dwangsom (€ 700). Daarnaast is nog een bijdrage ontvangen voor de ontwerp Pilotproef Tungelroysebeek (€ 3.122) en voor eIDAS (Electronic Identities and Trust Service) voor het EU-proof maken van EHerkenning (€ 1.615)).

Realisatie versus gewijzigde begroting

De hogere bijdrage van € 229.082 is het gevolg van de provinciale bijdrages, te weten bijdrage stresstest Limburg, bever en exoten voormalig WPM, subsidie project bevermanagement 2017 en 2018 en project Dumping drugsafval Mechelen en Heijen.

Waterschapsbelastingen

Na afloop van het verslagjaar is door de BsGW een door de accountant gewaarmerkte afrekening waterschapsheffingen 2014 tot met 2018 inclusief toelichting overlegd.

Deze afrekening is de basis voor de verantwoording in 2018 van de (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 142.370.845 en is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	30.771.917
Ingezetenen	26.363.056
Ongebouwd	6.299.142
Natuur	158.419

Zuiveringsheffing	
Bedrijven	23.066.359
Huishoudens	55.354.464

Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	357.488

Verder is de belastingopbrengst gecorrigeerd voor € 5.310.880 kwijtschelding en € 323.221 oninbaarverklaringen, totaal € 5.634.101.

Realisatie versus gewijzigde begroting.

Ten opzichte van de bijgestelde begroting is de netto opbrengst waterschapsbelastingen in 2018 € 482.644 hoger uitgevallen.

Uit de afrekening 2018 van de BsGW blijkt dat de:

- **Watersysteemheffing** € 160.878 lager is door het afsluiten van het belastingjaar 2014 en een afname van de opbrengst gebouwd en ongebouwd over het belastingjaar 2018.
- **zuiveringsheffing** is € 1.477 lager als gevolg van een beperkte afname van het aantal vervuilingseenheden bij huishoudens in 2018.
- **kwijtschelding** met € 273.020 is gedaald, door het afsluiten van het belastingjaar 2014 en een neerwaartse bijstelling van de prognose kwijtschelding over het belastingjaar 2016 en 2017. Dit heeft een verhogend effect op de belastingopbrengst.
- **oninbaar** met € 371.979 is gedaald, door het afsluiten van het belastingjaar 2014 en een neerwaartse bijstelling van de prognose oninbaar van het belastingjaar 2015, 2016 en 2017. Dit heeft een verhogend effect op de belastingopbrengst.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen hebben betrekking op de vrijval van de voorzieningen en de geactiveerde lasten. In verband met de verkoop van kantoorpand Sittard is het saldo van de voorziening onderhoud kantoorgebouw Sittard ad € 366.772 vrijgevallen ten gunste van het resultaat 2018. Daarnaast is de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) eind 2018 geactualiseerd en in het verslagjaar eveneens geresulteerd heeft in een vrijval van € 313.000.

Conform de BBVW en "De financiële kaders en uitgangspunten Meerjarenraming 2017-2022 Waterschap Limburg" (2AB juni 28 juni 2016), wordt een gedeelte van de werkzaamheden van waterschapspersoneel verricht ten behoeve van investeringswerken geactiveerd.

Realisatie versus gewijzigde begroting

Met de vrijval van de voorziening onderhoud kantoorpand Sittard en de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) is in de raming geen rekening gehouden.

Verder zijn in het verslagjaar zijn minder uren aan projecten besteed dan geraamd.

12.3 Exploitatieresultaat

Gelet op het bovenstaande resulteert het saldo van kosten en opbrengsten over 2018 in een negatief resultaat van € 2.338.960. In de begroting 2018 werd nog uitgegaan van een exploitatietekort van € 4.188.700. Dit betekent dan ook dat het exploitatieresultaat in het verslagjaar ten opzichte van de raming een positieve ontwikkeling laat zien.

Voor de dekking van het negatieve resultaat wordt verwezen naar het aan deel II gevoegde 'Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening inclusief dekking van het resultaat'.

13 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Algemeen Bestuur van Waterschap Limburg

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Waterschap Limburg te Roermond gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van Waterschap Limburg op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in de Controleverordening Waterschap Limburg 2017 dat op 2 januari 2017 vastgesteld is door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg en het door het algemeen bestuur op 29 november 2018 vastgestelde normen- en toetsingskader 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de exploitatierekening naar kosten en opbrengsten 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat op 13 september 2017 vastgesteld is door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg, het normen- en toetsingskader 2018 dat op 29 november 2018 is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Limburg zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.455.050. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 lid 1 Waterschapsbesluit.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 100.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag;
- de overige gegevens;
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijkse bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het Controleverordening Waterschap Limburg 2017 dat op 2 januari 2017 vastgesteld is door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg en het door het algemeen bestuur op 29 november 2018 vastgestelde normen- en toetsingskader 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om Waterschap Limburg in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van Waterschap Limburg.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse

controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat op 13 september 2017 vastgesteld is door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg, het normen- en toetsingskader 2018 dat op 29 november 2018 is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg en het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat het waterschap in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het waterschap haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het waterschap de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Maastricht, 10 juli 2019
Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. N.A.J. Silverentand RA

14 Voorstellen

Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening en dekking van het negatieve saldo

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg verklaart dat deze jaarrekening ingevolge artikel 103, lid 3 van de Waterschapswet ter inzage is gelegd en dat van die neerlegging en verkrijgbaarstelling openbare kennisgeving is geschied.

Mede gelet op de verklaring van de accountant van juni 2019, die in onderhavige jaarrekening is opgenomen, wordt voorgesteld de jaarrekening 2018 conform het volgende conceptbesluit vast te stellen.

Het negatief saldo over 2018 bedraagt € 2.338.960.

In hoofdstuk 8 is het aangehaalde saldo verdeeld over de twee taken.

Het watersysteembeheer sluit met een negatief resultaat van € 1.744.112 en het zuiveringsbeheer met een negatief resultaat van € 594.848.

Voorgesteld wordt om € 409.684 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer'; € 1.139.545 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling'; € 268.762 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater'; € 6.817 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve risicovolle beplanting'; € 13.634 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation'; € 4.991 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve netcentrisch werken'; € 601.501 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten'; € 210.673 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve groot onderhoud maatregelen Niers'; € 14.544 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve klimaatadaptieve peilgestuurde drainage'; € 336.781 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement'; € 5.413 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie'; € 230.000 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten'; € 84.960 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve meten met nitraatstrips'; € 150.000 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve lectoraat bodem'; € 188.290 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve LIVES'; € 614.983 toevoegen aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing' en € 594.848 onttrekken aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

Het dagelijks bestuur,

De secretaris-directeur,

ir. E.J.M. Keulers MMO

de dijkgraaf,

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Vaststelling van de jaarrekening en dekking van het negatieve saldo

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;

Overwegende dat het dagelijks bestuur de jaarrekening 2018 van het Waterschap Limburg heeft overlegd;

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur inzake de vaststelling van de jaarrekening 2018 van het Waterschap Limburg en de dekking van het negatieve saldo;

Mede gelet op de bepalingen voor vaststelling van de jaarrekening zoals die zijn opgenomen in de Waterschapswet;

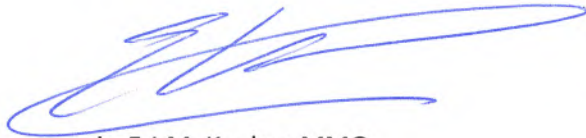
BESLUIT

1. De jaarrekening 2018 vast te stellen tot de volgende totalen:
 - balans per 31 december € 248.807.880;
 - rekening van kosten en opbrengsten 2018 respectievelijk € 144.236.732 en € 141.897.772.
2. Het negatieve saldo ad € 2.338.960 als volgt te dekken:
watersysteembeheer
 - € 409.684 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer';
 - € 1.139.545 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling';
 - € 268.762 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater';
 - € 6.817 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve risicovolle beplanting';
 - € 13.634 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation';
 - € 4.991 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve netcentrisch werken';
 - € 601.501 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten';
 - € 210.673 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve groot onderhoud maatregelen Niers';
 - € 14.544 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve klimaatadaptieve peilgestuurde drainage';
 - € 336.781 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement';
 - € 5.413 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie';
 - € 230.000 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten';
 - € 84.960 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve meten met nitraatstrips';
 - € 150.000 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve lectoraat bodem';
 - € 188.290 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve LIVES';
 - € 614.983 toevoegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.
zuiveringsbeheer
 - € 594.848 onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

3. De 'bestemmingsreserve kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie' en de 'bestemmingsreserve kennisontwikkeling groot onderhoud maatregelen Niers' opheffen.
4. Het voor 2018 per programma beschikbaar gestelde krediet dat niet is verleend ad € 7.581.616 intrekken.

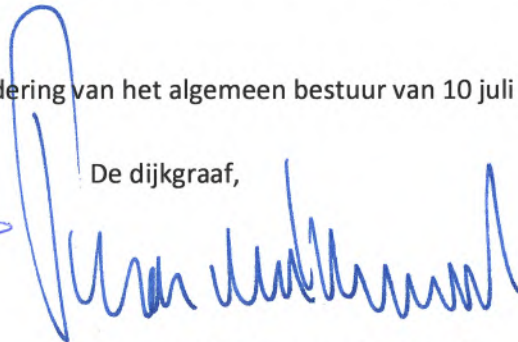
Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 10 juli 2019.

De secretaris-directeur,

ir. E.J.M. Keulers MMO

De dijkgraaf,

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Deel III: De Bijlagen **2018**

BIJLAGE A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2017			Mutaties 2018				Stand 31-12-2018			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderingen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	-
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	1.713.928	1.683.525	30.403	-	-	-	23.597	1.713.928	1.707.121	6.807	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	7.686.442	4.655.300	3.031.142	2.511.174	-	958.965	1.195.461	9.238.651	5.850.761	3.387.890	46.710
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- overigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- rijk	56.361.176	4.240.040	52.121.136	11.434.823	-	-	2.097.173	67.795.999	6.337.213	61.458.785	826.499
Totaal immateriële vaste activa	65.761.546	10.578.865	55.182.681	13.945.997	-	958.965	3.316.231	78.748.578	13.895.096	64.853.482	873.210
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	24.371.812	10.386.766	13.985.047	261.064	-	1.400.000	2.133.419	23.232.876	12.520.185	10.712.691	179.721
* gronden	13.909.311	4.543.370	9.365.942	4.598.541	-	2.973.107	271.443	15.534.745	4.814.813	10.719.932	146.161
* waterbouwkundige werken	235.104.212	102.948.575	132.155.637	6.950.170	587.087	2.202.147	7.836.104	240.439.322	110.784.679	129.654.643	1.905.144
* overige bedrijfsmiddelen	8.083.114	5.780.040	2.303.073	353.593	-	-	797.865	8.436.707	6.577.905	1.858.801	30.285
* machines, apparaten en werktuigen	1.671.862	1.034.577	637.285	138.908	-	-	236.573	1.810.770	1.271.150	539.620	8.564
* waterkeringen	7.374.951	2.972.112	4.402.839	38.919.106	692.980	37.933.248	352.725	9.053.789	3.324.837	5.728.951	73.727
Totaal materiële vaste activa	290.515.263	127.665.440	162.849.823	51.221.382	1.280.067	44.508.503	11.628.130	298.508.209	139.293.570	159.214.639	2.343.602
TOTAAL VASTE ACTIVA	356.631.337	138.244.305	218.387.033	65.167.379	1.280.067	45.467.467	14.944.361	377.611.316	153.188.665	224.422.650	3.216.811

BIJLAGE B Reserves en voorzieningen

	Stand 31/12/17	Mutaties in 2018					Stand 31/12/18	Rente toerekening 2018		
		Vermeerderingen		Verminderen						
		Interne		Externe	Interne	Externe				
		Rente	Overige							
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)	8.151.130						8.151.130	80500	0,0%	
Totaal Algemene reserves	8.151.130	0	0	0	0	0	8.151.130	0		
Bestemmingsreserves tariefsegalisatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	4.595.446		1.034.131		1.235.925		4.393.652	80500	0,0%	
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringsheffing	10.202.279		782.098		1.124.786		9.859.591	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserve tariefegalisatie	14.797.725	0	1.816.229	0	2.360.711	0	14.253.243	0		
Bestemmingsreserves										
Calamiteiten watersysteembeheer	2.000.000						2.000.000	80500	0,0%	
Riooloverstorten	3.541.749						3.541.749	80500	0,0%	
Stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	1.540.081						1.540.081	80500	0,0%	
Subsidies afkoppelen regenwater	1.933.664		150.000		243.678		1.839.986	80500	0,0%	
Beekontwikkeling (BOP's)	329.092				329.092		0	80500	0,0%	
Risicovollebeplanting	349.980				13.908		336.072	80500	0,0%	
Waterkwaliteit/NLP next Generation	325.000						325.000	80500	0,0%	
Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie	24.394				18.981		5.413	80500	0,0%	
IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000						69.000	80500	0,0%	
Netcentrisch werken	112.000						112.000	80500	0,0%	
Frictiekosten	5.791.070				3.948.940		1.842.130	80500	0,0%	
Groot onderhoud maatregelen Niers	270.000				59.327		210.673	80500	0,0%	
Kennisontwikkeling systeeminnovatie mineralen	24.200				24.200		0	80500	0,0%	
Stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	103.311						103.311	80500	0,0%	
Assetmanagement watersysteem	2.137.087						2.137.087	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserves	18.550.629	0	150.000	0	4.638.126	0	14.062.503	0		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	41.499.483	0	1.966.229	0	6.998.837	0	36.466.876	0		
Voorzieningen										
Voorzieningen voor arbeidsgelateerde verplichtingen										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	3.523.646		41.748			330.738	3.234.656	80500	0,0%	
Persoonsgebonden basisbudget	523.975		200.000		313.000	120.247	290.729	80500	0,0%	
Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden										
Onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	232.188		1.875.200	36.859		836.502	1.307.745	80500	0,0%	
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven										
Voorziening natschade peilopzet Maas	1.370.885					17.510	1.353.375	80500	0,0%	
Overige voorzieningen										
Groot onderhoud kantoorgebouw Blerick	502.048						502.048	80500	0,0%	
Onderhoud kantoorgebouw Sittard	366.772				366.772		0	80500	0,0%	
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	108.248		56.000				164.248	80500	0,0%	
Onderhoud (Hoogwater)loods Horst	18.000		4.500			6.534	15.966	80500	0,0%	
Onderhoud loods Nederweert	28.800		7.200				36.000	80500	0,0%	
Onderhoud waterkrachtcentrale ECI	89.000		13.000			145	101.855	80500	0,0%	
TOTAAL VOORZIENINGEN	6.763.562	0	2.197.648	36.859	679.772	1.311.677	7.006.621	0		
Resultaat										
Exploitatiesaldo 2017	-5.032.608		5.032.608		0		0	80500	0,0%	
Exploitatiesaldo 2018	0		0		2.338.960		-2.338.960	80500	0,0%	
TOTAAL RESULTAAT	-5.032.608	0	5.032.608	0	2.338.960	0	-2.338.960	0		

BIJLAGE C Vaste schulden

	Stand 31-12-2017	Mutaties in 2018			Stand 31-12-2018	Rente ten laste van 2018	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderen				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
<i>* leningen opgenomen bij:</i>								
- Nederlandse Waterschapsbank	124.195.316	30.000.000	6.629.596		147.565.719	3.004.433	3,31%	17 jr
- Rabobank Nederland								
- SWAP / Rabobank International						-20.020		
- Bank voor Nederlandse Gemeenten	1.701.676		567.225		1.134.451	74.845	5,85%	2 jr
- A.S.N. Bank N.V.	6.240.000		480.000		5.760.000	225.623	3,87%	12 jr
Totaal vaste schulden	132.136.991	30.000.000	7.676.822	0	154.460.170	3.284.881		

BIJLAGE D Personeelslasten

Onderdeel	Rekening 2018					
	Antal fte begroting	Antal fte rekening	Salarissen	Sociale premies	Totaal personeelslasten	Totaal personeelslasten begroting
Bestuur			661.843	28.227	690.070	699.000
Bestuursondersteuning en concerncontrol	7,89	8,67	638.029	143.095	781.124	773.900
Programma watersysteem en -keten	150,19	147,00	8.285.023	2.203.152	10.488.175	10.309.100
Programma waterkeringen	53,62	59,50	3.208.402	843.047	4.051.449	4.025.000
Programma bestuur en organisatie	102,46	81,17	5.755.616	1.555.744	7.311.360	7.900.600
Subtotaal	314,16	296,34	18.548.913	4.773.265	23.322.178	23.707.600
Flexibel in te zetten personeel & wachtdiensten	3,34	4,00	454.149	182.144	636.293	1.059.400
Uitdiensttredingsvergoeding			200.000		200.000	
Totaal	317,50	300,34	19.203.062	4.955.409	24.158.471	24.767.000

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren
(in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting
gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1	Rente vaste geldleningen:	€	3.284.881
2	Rente financieringsmiddelen:		
	Gemiddelde financieringspositie:		
		31-12-2017	31-12-2018
		Gemiddeld	
	Totaal boekwaarde vaste activa	218.387.033	224.422.650
	Totaal lang vreemd vermogen	132.136.991	154.460.170
	Totaal eigen financieringsmiddelen	48.263.046	43.473.497
	Financieringsoverschot cq -tekort	-37.986.996	-26.488.984
	Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort	-	-91.667
3	Bespaarde rente	-	-
4	Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen	-	23.597
	Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen	€	3.216.811

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	31-12-2017	31-12-2018	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	218.387.033	224.422.650	221.404.842
Totaal buiten de rente-omslag houden	384.932	361.336	373.134
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	218.002.100	224.061.315	221.031.708

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	3.216.811		
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	221.031.708		
		afgerond	1,46%

BIJLAGE F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	439.211	355.642	-	78.533	-	133.764	2.243.810	-	3.250.960
Plannen van derden	655.933	-	-	-	-	199.767	1.667.963	-	2.523.663
Beheersinstrumenten watersystemen	-	-	-	8.020	-	-	767.661	-	775.681
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	8.695.607	-	-	10.378.627	372.869	2.648.273	7.449.834	978.954	30.524.163
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	335.892	-	-	-	-	102.299	24.750	-	462.941
Beheer hoeveelheid water	354.753	-	-	127.798	-	108.042	1.204.442	-	1.795.034
Calamiteitenbestrijding watersystemen	401.972	-	-	7.461	-	122.422	500.517	-	1.032.372
Monitoring watersystemen	1.100.518	-	-	314.601	-	335.165	1.809.645	-	3.559.928
Getransporteerd afvalwater	-	10.990.534	-	-	-	-	-	-	10.990.534
Gezuiverd afvalwater	30.734	39.483.049	-	-	-	9.361	-	-	39.523.144
Verwerkt slib	-	16.477.011	-	-	-	-	-	-	16.477.011
Toezicht	41.802	184.593	-	-2.275	-	12.731	2.866.496	-	3.103.347
Regulering lozingen	-	129.215	-	-	-	-	98.846	-	228.061
Werkmaterieel	354.716	-	-	245.137	-	-	623.839	-1.223.692	-
Watersysteem en -keten	12.411.137	67.620.045	0	11.157.901	372.869	3.671.824	19.257.802	-244.738	114.246.840
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	97.009	-	97.009
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.571	-	-	199.281	-	479	595.924	-	797.255
Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.183.145	-	-	3.299.841	-	664.884	1.001.832	244.738	7.394.440
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	428.242	-	-	2.652	254.391	130.423	458.001	-	1.273.709
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-	-	-	6.571	-	-	523.950	-	530.521
Vergunningen en meldingen	117.262	-	-	-	-	35.712	1.299.562	-	1.452.536
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	332.786	-	332.786
Waterkering	2.730.221	0	0	3.508.344	254.391	831.498	4.309.064	244.738	11.878.255
Eigen plannen	44.633	-	-	-	-	13.593	348.123	-	406.349
Handhaving	-700	-	-	-	-	-213	553.952	-	553.039
Belastingheffing	1.698.386	-	3.369.236	-	-	-	-	-	5.067.622
Invordering	-	-	1.293.826	-	-	-	-	-	1.293.826
Bestuur	1.847.430	384.936	-	455.344	-	562.641	1.080.871	-	4.331.223
Externe communicatie	225.075	47.483	-	-	-	68.547	1.524.656	-	1.865.761
Kapitaallasten	18.137.575	-	-	-18.137.575	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	23.560.956	-	-	-	2.825.750	8.571.058	-34.957.764	-	-
Huisvesting	1.088.101	-	-	2.364.909	-3.453.010	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	5.184.576	-	-	651.077	-	-13.718.948	7.883.295	-	-
Bestuur en Organisatie	51.786.032	432.419	4.663.062	-14.666.245	-627.260	-4.503.322	-23.566.866	0	13.517.820
Totaal	66.927.390	68.052.464	4.663.062	0	0	0	0	0	139.642.915

Onvoorzien WBL

291.637

BIJLAGE G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2018	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Eigen plannen	3.250.960	2.425.970	824.990	355.642	-	355.642	-	-	-
Plannen van derden	2.523.663	2.523.663	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	775.681	775.681	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	30.524.163	30.524.163	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	462.941	462.941	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	1.795.034	1.795.034	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	1.032.372	1.032.372	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	3.559.928	3.559.928	-	-	-	-	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	10.990.534	-	10.990.534	10.990.534	-	10.990.534	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	39.523.144	-	39.523.144	39.483.049	-	39.483.049	-	-	-
Verwerkt slib	16.477.011	-	16.477.011	16.477.011	-	16.477.011	-	-	-
Toezicht	3.103.347	1.459.377	1.643.970	184.593	-	184.593	-	-	-
Regulering lozingen	228.061	86.466	141.595	129.215	-	129.215	-	-	-
Watersysteem	114.246.840	44.645.595	69.601.245	67.620.045	0	67.620.045	0	0	0
Eigen plannen	97.009	97.009	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	797.255	797.255	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	7.394.440	7.394.440	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.273.709	1.273.709	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	530.521	530.521	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	1.452.536	726.268	726.268	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	332.786	166.393	166.393	-	-	-	-	-	-
Waterkering	11.878.255	10.985.594	892.661	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	406.349	406.349	-	-	-	-	-	-	-
Handhaving	553.039	276.520	276.520	-	-	-	-	-	-
Belastingheffing	5.067.622	4.020.443	1.047.178	-	-	-	3.369.236	2.322.057	1.047.178
Invordering	1.293.826	646.913	646.913	-	-	-	1.293.826	646.913	646.913
Bestuur	4.331.223	2.170.458	2.160.765	384.936	-	384.936	-	-	-
Externe communicatie	1.865.761	1.000.053	865.708	47.483	-	47.483	-	-	-
Bestuur en Organisatie	13.517.820	8.520.735	4.997.084	432.419	0	432.419	4.663.062	2.968.970	1.694.092
Programmatotaal	139.642.915	64.151.925	75.490.990	68.052.464	0	68.052.464	4.663.062	2.968.970	1.694.092
Onvoorzien WL	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+	291.637	-	291.637	-	291.637	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	826.823	537.400	-	-	-	-	-	-
Resultaat WBL	-/-	32.025	32.025	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	139.075.704	63.614.525	75.461.179	68.344.101	-	68.344.101	4.663.062	2.968.970	1.694.092
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	142.370.844	63.950.021	78.420.823	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/-	5.310.880	1.936.400	3.374.480	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/-	323.220	143.208	180.012	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	136.736.744	61.870.413	74.866.331						
Onttrekken uit reserves	2.338.960	1.744.112	594.848						

BIJLAGE H Treasury

KASGELDLIMIET (X € 1.000)	2018
---------------------------	------

Begrotingstotaal	141.729
Percentage	23%
Kasgeldlimiet	32.598
Financieringstekort (-) / overschot (+)	22.701-

Ruimte (+) / overschrijding (-)	9.897
---------------------------------	-------

TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)	2018
-----------------------------------	------

Renterisico op vaste schulden

1a	Renteherziening vaste schulden o/g	20.520
1b	Renteherziening vaste schulden u/g	-
1	Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	20.520
2	Betaalde aflossingen	7.677

3 Renterisico op vaste schuld (1+2)	28.197
--	---------------

Renterisiconorm

4a	Begrotingstotaal	141.729
4b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%

4 Renterisiconorm (4ax4b)	42.519
----------------------------------	---------------

Toets renterisiconorm

4	Renterisiconorm	42.519
3	Renterisico op vaste schuld	28.197

5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)	14.322
--	---------------

BIJLAGE I EMU-Saldo

Onderdeel, bedragen X € 1.000	2018 Begroting	2018 Gewijzigde begroting	2018 Realisatie
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-4.189	-2.380	-2.339
2. Invloed investeringen			
- bruto-investeringsuitgaven	122.823	65.126	66.447
+ investeringssubsidies	89.438	42.870	45.467
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	0	0	0
+ afschrijvingen	14.114	13.670	14.944
3. Invloed voorzieningen			
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	2.403	2.206	2.198
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	0	0	680
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	2.540	2.457	1.312
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	0	0	37
4. Invloed reserves			
- betalingen rechtstreeks uit reserves	0	0	0
+ externe vermeerderingen van reserves	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen			
- boekwinst	0	0	0
+ boekverlies	0	0	0
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-	-23.597	-11.217
			-8.132

realisatie versus gewijzigde begroting, per onderdeel

Het exploitatiesaldo is als gevolg van enerzijds lagere kosten en anderzijds hogere opbrengsten gestegen. Voor een toelichting, zie hoofdstuk 9.

De investeringsuitgaven en -inkomsten zijn beiden toegenomen. Voor een toelichting op de afwijking per programma, zie hoofdstuk 7.

De afschrijvingen zijn gestegen door de extra afschrijving van € 1.423.720. Zie 9.1 toelichting rente + afschrijving.

De toevoegingen aan de voorzieningen zijn gestegen, zie 9.1 toelichting op de toevoeging aan voorzieningen.

De rechtstreekse betalingen uit de voorzieningen zijn afgenomen doordat de uitgaven ten laste van de voorziening onderhoud waterkeringen' zijn uitgevallen.

Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2018 Begroting	2018 Realisatie
- WL	-23.597	-8.132
- WBL	9.875	-4.438
- BsGW	-10	-72
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	-13.732	-12.642

INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-9.865	4.510
--	---------------	--------------

BIJLAGE J Investeringslijst

INVESTERINGSOBJEKT PER PROGRAMMA														
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET		
				Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	UITG per 31-12-2018	INK	Netto in 2018 gevoteerd
P000103	30	#Herinrichting brongebied Maasnielderbeek		326	-	1	327	146	-	-	146	447	101	-
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen	**	155	60	18	173	4	-	-	4	-	-	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw		147	50	60	208	-	-	15	15	-	-	-
P003103	30	Vispassage Epermolen	**	14	9	1	16	1	2	0	1	-	-	-
P003104	30	Vispassage Volmolen		285	300	110	395	201	75	27	228	2.714	883	1.150
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	**	223	-	8	231	-	-	-	-	-	-	-
P026202	30	#Herinrichting Oude Kanjel (Fase 1: Itteren - Geul)		349	-	1	349	156	-	-	156	541	339	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	**	626	400	546	1.172	104	400	137	241	-	-	-
P034201	30	Vispassage Wittemermolen Wittem		170	50	37	207	25	10	-	25	-	-	-
P042402	30	Herinrichting centrumplan Gulpen		-	-	-	-	-	-	-	-	332	-	332
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade		127	300	231	358	20	60	-	20	515	129	-
P065102	30	#Herinrichting en herstel oevers Roer		1.072	2	5	1.077	519	-	-	519	1.077	414	-
P071001	30	#Herindeling Vlootbeek Aerwinkel - grens Nederland-Duitsland		1.584	4	10	1.594	1.125	-	-	1.125	3.083	1.497	-
P077801	30	Herinrichting Vulensbeek, fase 2	**	232	11	11	243	13	-	-	13	-	-	-
P078301	30	#Herinrichting Middelsgraaf		3.921	42	67	3.988	1.070	-	-	1.070	4.113	1.560	-
P080101	30	#Herinrichting Rode Beek, Jabeek Schinveld		1.469	80	79	1.549	306	-	-	306	3.210	-	-290
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren		628	250	225	853	66	63	70	136	4.180	869	3.311
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunsum		3.720	2	3	3.723	84	-	-	84	3.663	-	-
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		11.719	-	127	11.846	5.467	1.100	1.102	6.569	8.830	2.695	-
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmondong + Sifon	**	237	2	3	240	39	-	1	40	-	-	-
P086203	30	#Beekdalen Geleen		467	1	2	469	84	-	-	84	478	-	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	**	124	-	0	124	0	-	0	0	-	-	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	**	1.056	-143	-139	917	145	-	3	148	-	-	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	**	972	-230	-228	744	28	-	1	30	-	-	-
P096301	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos		1.495	21	32	1.527	582	-	-	582	1.780	524	-
P096302	30	#Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 1		895	-	-	895	-	-	-	-	853	-	-
P096303	30	#Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 2		495	-	-	495	-	-	-	-	533	-	-
P096304	30	#Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 3		648	2	3	651	161	-	-	161	1.050	-	-
P096305	30	#Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 4/5		701	1	1	702	175	-	-	175	700	-	-
P111701	30	#Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1A		1.686	1	2	1.688	228	-	-	228	1.687	228	-3.372
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		-	9	1	1	-	2	-	-	3.222	400	2.822
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1	**	340	150	272	611	63	38	68	131	-	-	-
P115202	30	#Ontkluizing Keutelbeek Sittard, fase 1		976	9	5	981	234	2	1	236	1.035	-	-
P116901	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	**	22	26	195	216	-	-	-	-	-	-	-
P139001	30	#Herinrichting Aalsbeek Holtmühle		272	-	-	272	108	-	-	108	272	50	-
P141001	30	#Everlose Beek Omleiding		2.405	8	9	2.415	788	-	-	788	2.400	800	-
P141002	30	#Everlose Beek Maasmondong		2.487	8	-13	2.475	1.651	-	-	1.651	2.550	1.282	-
P148301	30	#Oostrumse beek fase 3		532	-	1	533	96	-	-	96	546	131	-
P151401	30	Wellse Molenbeek	**	78	4	19	97	19	-	5	23	-	-	-
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	**	1	64	27	27	0	32	7	7	-	-	-

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA														
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET		
				Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	per 31-12-2018 UITG	INK	Netto in 2018 gevoteerd
P168401	30	#Herinr.Leukerbeek fase 2		1.715	-	-	1.715	949	-	-	949	1.850	200	-
P177801	30	#Herinrichting Schelkensbeek		793	-	-	793	107	-	-	107	799	161	-
P180601	30	#Herinrichting Springbeek		1.132	292	299	1.431	310	-	15	326	1.300	351	-
P180602	30	#Springbeek Maasmonding		759	3	4	763	409	-	-	409	1.100	500	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	**	3	75	29	32	1	38	7	8	-	-	
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	**	0	200	194	194	0	50	29	29	-	-	-
P181701	30	Tielebeek bovenloop	**	412	200	123	535	96	100	31	127	-	-	-
P181702	30	#Tielebeek; herinrichting benedenloop		1.164	-	-	1.164	657	-	-	657	1.660	640	-
P187501	30	#Venlose Molenbeek Herinrichting		1.175	28	30	1.206	258	-	-	258	1.200	430	-
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	**	38	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-
P208401	30	Herinrichting Slijbeek	**	0	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	**	-	20	25	25	-	-	6	6	-	-	-
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp	**	-	-	0	0	-	-	0	0	-	-	-
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurkt		732	200	870	1.603	27	-	27	55	6.655	4.586	-744
P254602	30	#Looebeek tr. De Spurkt		339	50	-339	-	27	-	-27	-	-	-	-2.745
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem		2.788	150	124	2.912	718	-	-14	704	3.532	800	-
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	**	241	128	27	269	-	-	-	-	-	-	-
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	**	170	85	69	239	37	43	17	54	-	-	-
P316701	30	#Herinrichting Teutebeek		585	-	-	585	486	-	-	486	661	440	-
P316800	30	Maasgaard Algemeen		183	9	1	183	-	-	-	-	187	-	-
P316801	30	Groote Molenbeek A73		1.986	150	429	2.415	654	38	107	761	4.345	3.554	791
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		29	20	12	42	6	5	3	9	2.370	670	-
P316803	30	#Herinr.bvnlp.Gr.M.bk.Boksloot		1.387	-	-	1.387	499	-	-	499	1.536	542	-
P324401	15	Vervangen pompen in gemaal Ijzerenman		-	73	60	60	-	18	15	15	68	17	11
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	**	1	75	27	28	0	38	7	7	-	-	-
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.018	150	193	1.211	-	-	-	-	3.005	-	-
P360013	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten		2.352	400	977	3.329	-	-	-	-	15.000	-	-
P360014	0	Strategische grondverwring proj.		3.563	-	-	3.563	-	-	-	-	-	-	-
P360021	30	Finetuning projecten beekherstel		1	43	85	86	-	-	103	103	100	-	-
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk		4	-	1	5	-	-	-	-	255	-	-
P360031	30	#Venherstel		379	-	-	379	-	-	-	-	400	-	-
Projecten Beekherstel				65.606	3.844	4.975	70.581	18.954	2.114	1.763	20.718	95.832	24.791	1.266
P360010	0	Voorbereidingskosten (VK) Watersysteemprojecten	**	-	-	-	-	-	-	-	-	10.000	-	-
P360011	5	#Gebiedsgericht stand-still		162	-	-	162	-	-	-	-	200	-	-
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit		-	125	91	91	-	-	-	-	250	-	250
Projecten Overig				162	125	91	253	-	-	-	-	10.450	-	250
P000101	30	#Herstel Maasmeanders		24	-	0	25	43	-	-	43	257	179	-
P065101	30	#Herinrichting van oude Roermeanders		913	9	18	931	512	-	-	512	643	455	

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA													
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET	
				Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	per 31-12-2018 UITG	Netto in 2018 gevoteerd INK
P146801	30	Sarsven/Banen		1.076	200	69	1.145	26	150	-	26	1.400	300
P261301	30	Heidsche Peel NLP		147	163	5	152	51	-	14	65	310	-
P360003	5	#GGOR Heuvelland		734	9	12	746	334	-	95	429	675	506
P360022	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Herstelmaatregelen		63	85	142	205	-	-	-	-	747	-
P360023	30	#Nieuw Limburgs Peil (NLP) St.Jansberg		228	-	-	228	157	-	-	157	240	195
P360024	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Subirrigatie		116	49	25	141	27	49	-	27	165	95
P360025	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Operationeel Bewakingsmeetnet		131	-	-	131	-	-	-	-	172	-
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		40	-	-	40	-	-	-	-	50	-
P360028	5	#Nieuw Limburgs Peil (NLP) Legger Streefpeilen		5	-	-	5	-	-	-	-	50	-
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische		35	41	41	76	-	-	-	-	75	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en	**	0	175	88	89	0	51	22	22	-	-
Projecten Verdrogingsbestrijding				3.512	731	402	3.914	1.149	250	131	1.280	4.784	1.731
P003105	30	Herstel kademuuren en vispassage Commandeursmolen		580	750	875	1.455	-	-	-	-	1.700	-
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob	**	-	150	59	59	-	-	-	-	-	-
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3		265	800	653	918	-	-	2	2	4.300	-
P360030	15	Vervanging gemalen/stuwen		481	-	-	481	-	-	-	-	621	-
P360038	5	#Vervanging landmeetapparatuur		50	8	8	58	-	-	-	-	56	-
P360042	30	(Her)profilering beken		-	200	154	154	-	-	-	-	804	-
P360043	15	Electromechanische werken (stuwen/gemalen)		-	200	34	34	-	-	-	-	596	-
P360049	5	Integrale Limburgse Wateraanpak (LIWA)		-	150	188	188	-	75	-	-	1.000	500
P502015	5	Implementatie Infor-EAM		-	-	-	-	-	-	-	-	270	-
P503002	5	Tractiemiddelen buitendienst		833	300	139	972	-	-	-	-	972	-
Projecten Vervanging en aanpassing assets				2.209	2.558	2.110	4.319	-	75	2	2	10.319	500
P000102	30	#Verbetering waterverdeling Maasnielderbeek - Vijverpartijen		1.271	40	27	1.298	-	-	-	-	1.360	-
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	**	403	150	189	592	77	75	47	124	-	-
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		556	100	122	678	-	-	-	-	1.860	188
P080104	30	Bijdrage in kosten oplossen grondwateroverlast agv ontkuizing		-	400	-	-	-	-	-	-	536	-
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske		-	100	112	112	-	25	-	-	290	-
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		37	50	41	78	-	-	10	10	340	-
P098901	30	#Aanleg regenwaterbuffer Nieuwhuis, Grijze gronden te Nuth	**	47	-	-	47	-	-	-	-	-	-
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		30	75	-	30	-	-	-	-	100	-
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		9	-	11	20	-	-	-	-	86	-
P154801	30	Aanpassen watergang Griendtsveen		50	50	35	84	-	-	-	-	83	-
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans	**	-	110	150	150	-	36	-	-	-	-
P251501	30	#Kabroeksebeek, duiker Horst		1.329	121	101	1.430	350	-	-	350	1.450	350
P251502	30	Kabroeksebeek - werkpak America		470	110	33	503	-	-	-	-	580	-
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	**	-	83	172	172	-	27	-	-	-	-
P263201	30	Elsbeek; wateroverlast Tongerlo		219	-	12	231	-	-	-	-	247	-

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA													
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET	
				Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	Realisatie tm 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Totaal	per 31-12-2018 UITG	Netto in 2018 gevoteerd INK
P360001	5	#Voorbereiding maatregelen verhogen beschermingsniveau bebouwd gebied		1.175	431	351	1.526	294	108	98	392	1.600	-
P360004	30	#Vergroten buffers fase 2		3.504	-	0	3.505	1.444	-	-	1.444	3.879	1.500
P360005	30	Vergroten buffers fase 3		3.681	150	134	3.815	1.191	38	34	1.225	3.230	-
P360012	5	Bos-Omar		308	77	42	350	-	-	-	-	403	-
P360019	30	WB21 toets 2015		224	400	253	477	56	100	63	119	2.030	-
P360034	5	Water in balans		491	816	757	1.248	-	204	202	202	2.658	-
P360036	5	#Uitwerking stappenplan Code Oranje		133	167	-2	131	-	-	-	-	150	-
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans	**	-	200	257	257	-	50	64	64	-	-
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	**	-	100	101	101	-	25	25	25	-	-
P360047	30	Aanleg pompostelplaatsen	**	-	25	31	31	-	8	-	-	-	-
P360048	30	Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth		-	250	245	245	-	-	61	61	248	62
Projecten Waterveiligheid				13.937	4.005	3.177	17.114	3.412	696	606	4.018	21.131	2.100

** Betreft voorbereidingskosten watersysteemproject (krediet € 10.000.000, P360010)

PROGRAMMA WATERSYSTEEM EN -KETEN				85.426	11.263	10.755	96.181	23.515	3.135	2.503	26.018	142.515	29.122
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		57.198	11.500	11.435	68.633	-	-	-	-	68.696	-
P400002	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen		359	150	321	680	-	-	-	-	750	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		777	147	-	777	-	-	-	-	1.900	-
P400005	10	#Vullen beheersregister waterkering		42	-	-	42	-	-	-	-	69	-
P400006	5	#Opstellen beheerplan waterkeringen		117	-	-	117	0	-	-	0	100	-
P400008	0	#RVG - Restwerkzaamheden		5.641	-	5	5.646	5.820	-	-174	5.646	6.140	6.140
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2		337	555	699	1.036	318	555	658	976	1.658	1.658
P41****	30	HoogWaterBeschermingsProgramma		24.342	15.630	16.628	40.970	21.950	14.370	15.105	37.055	120.954	108.963
P42****	0	RWS Maaswerken		39.303	24.810	25.975	65.279	39.303	24.810	25.975	65.279	96.682	95.757
PROGRAMMA WATERKERINGEN				128.115	52.792	55.064	183.179	67.392	39.735	41.564	108.956	296.949	212.518
P501001	20	Huisvesting Waterschap Limburg		7.814	370	191	8.005	3.400	-	-	3.400	8.500	3.500
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		-	100	70	70	-	-	-	-	140	-
P501004	0	#Verkoop kantoor Parklaan 10, Sittard		-	-	-	-	-	-	1.400	1.400	-	-
P502002	5	#TWI Investeringsprojecten Waterschap Limburg		852	25	-	852	-	-	-	-	923	-
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021		-	450	345	345	-	-	-	-	1.300	-
P504001	0	Bebording zwemwater		28	1	1	29	185	-	-	185	185	185
P504003	4	Verkiezingen 2019		-	40	22	22	-	-	-	-	1.800	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				8.694	986	628	9.323	3.585	-	1.400	4.985	12.848	3.685
TOTAAL PROGRAMMA's				222.235	65.041	66.447	288.683	94.491	42.870	45.467	139.959	452.312	245.325

Voorbereidingskrediet watersysteemprojecten

In bijlage J zijn diverse projecten gemarkeerd met **. Dit zijn watersysteemprojecten die zich nog in de voorbereidende sfeer bevinden. Er vinden alleen uitgaven plaats in het kader van de planvoorbereiding en de grondaankopen.

Deze projecten worden gefinancierd uit het 'Algemeen krediet planvoorbereiding en grondaankopen'. Onderstaand wordt de stand van zaken van dit krediet per 31 december 2018 weergegeven:

Onderdeel	Krediet	Realisatie tot en met 31 december 2018	Restant
Voorbereidingskrediet watersysteemprojecten	10.000.000	8.088.246	1.911.754
Totaal	10.000.000	8.088.246	1.911.754

Zodra de uitvoering van deze voorbereidende projecten ter hand wordt genomen, wordt aan het dagelijks bestuur het totale krediet gevraagd inclusief de uitgaven in het kader van de planvoorbereiding en de grondaankopen, middels een kredietverleningsvoorstel.

Afsluiten investeringsprojecten per 31 december 2018

Op de volgende bladzijde wordt het overzicht gepresenteerd van de per 31 december 2018 af te sluiten projecten die afzonderlijk worden toegelicht.

Per saldo resteert een **overschot** aan kredieten:

- de totale uitgaven zijn € 7.351.153 lager dan geraamd en
- de totale inkomsten zijn € 615.504 hoger dan geraamd.

Het afsluiten van investeringskredieten heeft geen financiële consequenties.

Projectnummer en omschrijving	Uitgaven			Inkomsten			Saldo		
	Krediet	Realisatie	Restant	Krediet	Realisatie	Restant	Krediet	Realisatie	Restant
Vorbereidingsprojecten:									
-									
Uitvoeringsprojecten:									
P000101 Herstel Maasmeanders	257.000	24.856	232.144	179.250	42.790	136.460	77.750	-17.934	95.684
P000102 Verbetering w aterverdeling Maasnielderbeek - Vijverpartijen Roermond	1.360.000	1.298.014	61.986				1.360.000	1.298.014	61.986
P000103 Herinrichting brongebied Maasnielderbeek	447.000	326.580	120.420	100.750	145.982	-45.232	346.250	180.599	165.651
P026202 Herinrichting Oude Kanjel (Fase 1: lteren - Geul)	541.000	349.470	191.530	338.550	155.864	182.686	202.450	193.606	8.844
P065101 Herinrichting van oude Roermeanders	643.000	930.506	-287.506	455.250	511.713	-56.463	187.750	418.793	-231.043
P065102 Herinrichting en herstel oevers Roer	1.077.166	1.077.330	-164	413.583	519.393	-105.810	663.583	557.937	105.646
P071001 Herindeling Vlootbeek Aerw inkel - grens Nederland-Duitsland	3.083.000	1.593.924	1.489.076	1.497.000	1.124.682	372.318	1.586.000	469.241	1.116.759
P078301 Herinrichting Middelsgraaf	4.113.000	3.988.347	124.653	1.560.000	1.070.102	489.898	2.553.000	2.918.244	-365.244
P080101 Herinrichting Rode Beek, Jabeek Schinveld	3.210.000	1.548.575	1.661.425	0	306.261	-306.261	3.210.000	1.242.314	1.967.686
P086203 Beekdalen Geleen	478.000	468.702	9.298	0	84.000	-84.000	478.000	384.702	93.298
P096302 Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 1	853.000	894.979	-41.979				853.000	894.979	-41.979
P096303 Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 2	533.000	494.990	38.010				533.000	494.990	38.010
P096304 Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 3	1.050.000	650.653	399.347	0	160.982	-160.982	1.050.000	489.671	560.329
P096305 Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 4/5	700.000	701.894	-1.894	0	175.306	-175.306	700.000	526.588	173.412
P111701 Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1A	1.687.000	1.688.295	-1.295	228.000	228.389	-389	1.459.000	1.459.906	-906
P115202 Ontkluizing Keutelbeek Sittard, fase 1	1.035.000	981.110	53.890	0	235.534	-235.534	1.035.000	745.576	289.424
P139001 Herinrichting Aalsbeek Holtmühle	271.510	271.899	-388	50.000	108.000	-58.000	221.510	163.899	57.612
P141001 Everlose Beek Omleiding	2.400.000	2.414.602	-14.602	800.000	788.292	11.708	1.600.000	1.626.310	-26.310
P141002 Everlose Beek Maasmonding	2.550.000	2.474.549	75.451	1.282.000	1.651.163	-369.163	1.268.000	823.386	444.614
P148301 Oostrumse beek fase 3	545.500	532.709	12.791	130.732	96.400	34.332	414.768	436.309	-21.541
P168401 Herinr.Leukerbeek fase 2	1.850.000	1.714.698	135.302	200.000	949.402	-749.402	1.650.000	765.296	884.704
P177801 Herinrichting Schelkensbeek	798.868	793.241	5.627	161.000	107.201	53.799	637.868	686.040	-48.172
P180601 Herinrichting Springbeek	1.300.000	1.431.483	-131.483	351.000	325.598	25.403	949.000	1.105.885	-156.885
P181702 Tielebeek; herinrichting benedenloop	1.660.000	1.164.307	495.693	640.000	656.680	-16.680	1.020.000	507.627	512.373

Projectnummer en omschrijving		Uitgaven			Inkomsten			Saldo		
		Krediet	Realisatie	Restant	Krediet	Realisatie	Restant	Krediet	Realisatie	Restant
P187501	Venlose Molenbeek Herinrichting	1.200.000	1.205.711	-5.711	430.000	258.051	171.949	770.000	947.661	-177.661
P251501	Kabroeksebeek, duiker Horst	1.450.000	1.430.481	19.519	350.000	350.290	-290	1.100.000	1.080.191	19.809
P316701	Herinrichting Teutebeek	661.000	584.676	76.324	440.000	486.284	-46.284	221.000	98.392	122.608
P316803	Herinr. bvnlp.Gr.M.bk.Boksloot	1.536.000	1.387.185	148.815	542.000	499.055	42.945	994.000	888.130	105.870
P360001	Voorbereiding maatregelen verhogen beschermingsniveau bebouw d gebied	1.600.000	1.525.939	74.061	0	392.187	-392.187	1.600.000	1.133.752	466.248
P360003	GGOR Heuvelland	675.000	746.348	-71.348	506.250	429.480	76.770	168.750	316.868	-148.118
P360004	Vergroten buffers fase 2	3.879.000	3.504.684	374.316	1.500.000	1.443.799	56.201	2.379.000	2.060.885	318.115
P360011	Gebiedsgericht stand-still	200.000	162.409	37.591				200.000	162.409	37.591
P360023	Nieuw Limburgs Peil (NLP) St.Jansberg	240.000	228.175	11.825	195.000	156.750	38.250	45.000	71.425	-26.425
P360028	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Legger Streefpeilen	50.000	4.565	45.435				50.000	4.565	45.435
P360031	Venherstel	400.000	378.574	21.426				400.000	378.574	21.426
P360036	Uitwerking stappenplan Code Oranje	150.000	130.867	19.133				150.000	130.867	19.133
P360038	Vervanging landmeetapparatuur	56.000	57.983	-1.983				56.000	57.983	-1.983
P400005	Vullen beheersregister waterkering	68.931	42.312	26.619				68.931	42.312	26.619
P400006	Opstellen beheerplan waterkeringen	99.815	116.827	-17.012	0	185	-185	99.815	116.642	-16.827
P400008	RVG - Restwerkzaamheden	6.140.000	5.646.053	493.947	6.140.000	5.646.053	493.947	0	0	0
P501004	Verkoop kantoor Parklaan 10, Sittard	0	-1.400.000	1.400.000				0	-1.400.000	1.400.000
P502002	TWI Investeringsprojecten Waterschap Limburg	923.000	852.134	70.866				923.000	852.134	70.866
		51.771.790	44.420.637	7.351.153	18.490.365	19.105.869	-615.504	33.281.425	25.314.768	7.966.657

Vorbereidingsprojecten

In de jaarrekening 2018 worden geen voorbereidingsprojecten afgesloten.

Uitvoeringsprojecten

P000101 Herstel Maasmeanders

Betreft maasmeander Kloosterhof in Roermond. Betreffende begroeiing is achterstallig onderhoud uitgevoerd, slib verwijderd en ecologisch heringericht. Oplevering werkzaamheden heeft reeds plaatsgevonden eind 2016.

P000102 Verbetering waterverdeling Maasnielderbeek - Vijverpartijen Roermond

In 2017 zijn de onderdoorgangen onder de N280 en A73 vergroot zodat wateroverlast bovenstrooms verder wordt voorkomen.

P000103 Herinrichting brongebied Maasnielderbeek

Laatste werkzaamheden zijn uitgevoerd in 2017 waarbij benedenstrooms watergangen zijn gedempt.

P026202 Herinrichting Oude Kanjel (Fase 1: Itteren - Geul)

Geen werkzaamheden verricht.

P065101 Herinrichting van oude Roermeanders

Twee Roermeanders, in Melick en Roermond, heringericht. Beplanting verwijderd, slib verwijderd en ecologisch ingericht.

P065102 Herinrichting en herstel oevers Roer

Project is in zijn geheel afgerond, waarbij de projectdoelstellingen zijn gehaald. Er is zelfs op meer locaties puin verwijderd binnen de geplande uitgaven. Als gevolg van meer inkomsten op het project is er een batig saldo.

P071001 Herindeling Vlootbeek Aerwinkel - grens Nederland-Duitsland

Geen werkzaamheden meer uitgevoerd.

P078301 Herinrichting Middelsgraaf

Project eind 2016 fysiek opgeleverd. Eind 2018 beplanting hersteld (ingeboet). Nagenoeg 7 km herinrichting uitgevoerd. Gedeelte oude trambaan tot instroom Geleenbeek wordt uitgevoerd gelijktijdig met verbreding A2 (2021). Het verschil aan inkomsten is te verklaren door het feit dat een gedeelte van de toegezegde SGB bijdrage, totaal € 485.000 waarvan € 89.000 uitbetaald, overgeheveld zijn naar een ander waterschapsproject. Reden hiervan was dat het project Middelsgraaf niet tijdig gereed was, zoals gesteld in de voorwaarden van het SGB besluit. Aan inkomsten vanuit het SGB is derhalve een bedrag groot € 396.000 minder gerealiseerd op dit project.

P080101 Herinrichting Rode Beek, Jabeek Schinveld

Herinrichting uitgevoerd waarbij minimale werkzaamheden zijn uitgevoerd aan de bestaande Rode Beek. Nieuwe moerasloop gegraven waar water zorgt voor een vernatting van verdroogde broekbossen. Tevens afvoermeetpunt gebouwd en aangesloten op meetnet.

P086203 Beekdalen Geleen

Het project is vooruitlopend op de visie voor Corio Glana uitgevoerd. Samen met de gemeente Sittard-Geleen zijn extra recreatieve en landschappelijke maatregelen uitgevoerd, zodat de brede doelstellingen uit de visie voor Corio Glana meer tot hun recht zijn gekomen. Project is nagenoeg binnen het beschikbaar gestelde krediet uitgevoerd.

P096302 t/m P096305 Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 1 t/m 5

De projecten 'Opheffen overkluizing Caumerbeek fase 1 t/m fase 4/5' waren allen onderdeel van het project 'Caumerbeek Zichtbaar Natuurlijk', wat een gezamenlijk project van gemeente Heerlen en waterschap was. Dit koepelproject is weliswaar in fasen uitgevoerd, echter dient zowel uitvoeringstechnisch als financieel als één project beschouwd te worden. De splitsing in de begroting is enkel geschiedt omdat de bijdrage van het waterschap in het project 'Caumerbeek Zichtbaar Natuurlijk' per fase beschikbaar gesteld is. Het totale beschikbaar gestelde krediet voor de fasen 1 t/m 4/5 bedraagt € 3.136.000. De totale gerealiseerde uitgaven ten laste van het waterschap bedragen € 2.742.516. Het verschil van afgerond € 394.000 kan verklaard worden doordat het waterschap heeft meegedeeld in subsidies van derden die de gemeente heeft verkregen als trekker van het koepelproject, en door een aanbestedingsvoordeel tijdens de aanbesteding van de verschillende fasen.

P111701 Ontkluizing Keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1A

Ten behoeve van de ontkluizing van de Keutelbeek in de kern van Beek is een overeenkomst gesloten tussen gemeente Beek en het waterschap. Door het waterschap is aan de gemeente een maximale bijdrage toegezegd voor het open maken van de gehele Keutelbeek in Beek en Neerbeek. Het totale traject bestaat uit 3 fasen: fase 1A, 1B en fase 2. Fase 1A is inmiddels uitgevoerd en het evenredige deel is financieel met de gemeente afgerekend. Het resterende budget is in de begroting verdeeld over de fase 1B en fase 2.

P115202 Ontkluizing Keutelbeek Sittard, fase 1

Werkzaamheden uitgevoerd samen met gemeente Sittard-Geleen, waarbij gemeente penvoerder is geweest. Betreft het gedeelte van de Keutelbeek nabij de Ligne.

P139001 Herinrichting Aalsbeek Holtmühle

In het kader van dit project werd een deel van de Aalbeek nabij Holtmühle te Tegelen en ca. 0,25 km van de Tegelse Broeklossing opgepakt. De Aalsbeek werd over een lengte van ca. 0,5 km ingericht zodat zij zich kan ontwikkelen tot haar functie; natuurbek. De Tegelse Broeklossing werd samen met de gemeente Venlo opgepakt om de leefbaarheid in de omgeving te verhogen. De gemeente stelde de ruimte beschikbaar voor landschappelijk en ecologische aanpassing van de beek.

P141001 Everlose Beek Omleiding

De Everlose Beek is omgeleid om het natuurgebied Koelbroek heen. Daarnaast is voor de gemeente een groene buffer aangelegd. Het project is opgeleverd aan beheer en onderhoud.

Afwijking krediet 1,5%.

P141002 Everlose Beek Maasmonding

De Everlose Beek is heringericht tot aan de Maasmonding, ter hoogte van de Slottermolen is een vissluis gebouwd. Het project is opgeleverd aan beheer en onderhoud. Inkomsten uit bijdragen van derden bleek hoger als vooraf was geraamd.

P148301 Oostrumsche beek fase 3

De Oostrumsche beek fase III betreft het sluitstuk van het op orde brengen van de Oostrumsche beek in Noord Limburg. De beek werd over een lengte van ruim 1,5 km aangepakt.

Doel dit project was het realiseren van de waterdoelen (herstel zoals bedoeld in de KRW) op basis van een innovatieve, duurzame aanpak: 'Building by Nature'. Dit project werd in nauw overleg uitgevoerd met Alterra. De ontwikkeling verloopt zoals verwacht.

P168401 Herinrichting Leukerbeek fase 2

Project is afgerond binnen het gevoteerde AB krediet. Er zijn inkomsten ontvangen vanuit de Provincie, die niet in het krediet waren opgenomen.

P177801 Herinrichting Schelkensbeek

Project is afgerond binnen het gevoteerde uitgavenkrediet. Er werden € 50.000 minder aan inkomsten ontvangen dan geraamd. Het heringerichte deel van de Schelkensbeek heeft in 2016 niet bijgedragen aan de wateroverlast, ofwel heeft prima gefunctioneerd.

P180601 Herinrichting Springbeek

Herinrichting van 4 km watergang waarbij water vast houden één van de items was. Tevens nieuwe watergang enigszins meanderend aangelegd met ecologisch verantwoorde taluds.

P181702 Tielebeek; herinrichting benedenloop

De benedenloop van de Tielebeek, ter hoogte van Milsbeek, werd over een lengte van ca. 2,5 km heringericht. Het project maakt deel uit van de "Convenant beekmondingen" met Rijkswaterstaat (RWS). Dit betekent dat RWS 50 % van de externe kosten voor haar rekening neemt.

Het project werd, als beekherstelproject, innovatief aanbesteed op basis van design en construct. De uiteindelijke projectkosten zijn aanmerkelijk lager dan geraamd. Reden is het niet aanpakken van een aanwezige duiker die tevens onderdeel is van de waterkering Middellaar. De duikeraanpassing vindt plaats in het kader van de dijkverbetering ter plaatse. Dat bleek financieel aantrekkelijker.

P187501 Venlose Molenbeek Herinrichting

De Venlose Molenbeek is heringericht vanaf de oorsprong bij het natuurgebied Joamerdal tot aan de monding in de Maas nabij het ziekenhuis van Venlo. Het project is opgeleverd aan beheer en onderhoud. Inkomsten uit bijdragen van derden bleek achteraf lager als vooraf was geraamd

P251501 Kabroeksebeek, duiker Horst (Hans van der Valk)

Project is afgerond binnen het gevoteerde AB krediet. Omgeving was zeer tevreden over de communicatie zowel voor (WL) als tijdens het project (Aannemer). De Provincie Limburg heeft € 250.000 bijgedragen. De gemeente Horst ad Maas heeft € 100.000 bijgedragen om de belevingswaarde van de ontklusde beek en de Smael Brug te verhogen.

P316701 Herinrichting Teutebeek

De Teutebeek is een zijbeek van de Swalm en verbindt de natte Natuurparel 'Beesels broek' in zuidelijke richting met de Swalm. Over een lengte van bijna 1 km voldeed de beek niet aan de natuurfunctie. Bovendien lag naast de beek een natuuropgave van de provincie Limburg. Door doelen te stapelen werden beide doelen in dit project tegen lagere kosten gerealiseerd.

P316803 Herinrichting bovenloop Groote Molenbeek bk. Boksloot

Dit project omvat het herinrichten van de bovenloop van de Groote Molenbeek ter hoogte van Grashoek te Helden. Over een lengte van bijna 2 km werd de beek op orde gebracht zodat zij invulling kan gaan geven aan haar natuurdoelstelling. Aansluitend werd ca. 2,5 km aangepast om invulling te geven aan de doelstellingen van het 'Nieuw Limburg Peil'; waterconservering. Dit betrof bodemverhoging en profielaanpassing. De werken werden in samenwerking met de gemeente Peel en Maas voorbereid en uitgevoerd, om tevens invulling te geven aan leefbaarheidsdoelstellingen van de gemeente. De gemeente heeft in dat verband ruim € 50.000 bijgedragen.

P360001 Voorbereiding maatregelen verhogen beschermingsniveau bebouwd gebied

Boost is de voorloper van Water in Balans. Om een eenduidige administratie te voeren op het programma en zo een eenduidig overzicht te hebben van de financiële middelen en het zo efficiënt mogelijk inzetten van deze middelen worden de voorlopers van WiB (te weten Boost en Code Oranje) afgesloten en de restanten overgeheveld naar Water in Balans P360034. Voor Water in Balans is een programmabudget van toepassing. In de jaarrekening is reeds tekstueel aangegeven dat we het restant van de Boost over willen hevelen naar Water in Balans P360034. De doelen van Boost, het verminderen van wateroverlast, zijn overgenomen in het programma Water in Balans en heeft verdere diepgang gekregen. Niet voor niets is er een programma neergezet dat prioriteit heeft binnen het waterschap.

P360003 GGOR Heuvelland

Project bestond uit diverse kleine maatregelen verspreid over zuid Limburg. Door de aanwezigheid van vervuilde grond - meer dan voorzien- die vervolgens over een grotere afstand moest worden afgevoerd alsmede door lagere inkomsten dan voorzien, is het project niet binnen de beschikbare middelen afgerond.

P360004 Vergroten buffers fase 2

Het project Vergroten buffers fase is reeds in 2013 technisch afgesloten. Door een aanzienlijk aanbestedingsvoordeel is het project destijds goedkoper aanbesteed dan geraamd. Echter door een claim in 2014, na een calamiteit met een van de buffers die in het kader van dit project was aangelegd, is er een verzekeringszaak gaan lopen. Omdat de uitkomst van deze zaak niet duidelijk was c.q. kon leiden tot een uitbetaling van schade door het waterschap, is het project financieel 'open blijven staan'. Het project wordt thans alsnog financieel afgesloten.

P360011 Gebiedsgericht stand-still

Samen met de Provincie Limburg is er beleid afgesproken dat er geen grondwaterputten meer aangelegd mogen worden. Project kan worden afgesloten.

P360023 Nieuw Limburgs Peil (NLP) St. Jansberg

In het kader van dit project werden anti verdrogingsmaatregelen uitgevoerd die bijdragen aan het herstel van het Natuurgebied St. Jansberg, in het uiterste noorden van Limburg. Het project werd uitgevoerd in samenwerking met de terreinbeheerder; Natuurmonumenten. De volgende maatregelen werden uitgevoerd:

- langs de rijksweg werd een kleischerm aangebracht ter beperking van het drainerend effect van de Mookerplas;
- de Opgeleide Molenbeek werd hersteld;
- de waterverdeling tussen de natuurlijke- en opgeleide Mookse Molenbeek werd verbeterd;
- Opstanden en strooisel laag in de brongebieden werden verwijderd (Natuurmonumenten).

De maatregelen afgerond in 2016. Aansluitend bleken nazorgwerkzaamheden noodzakelijk t.b.v. waterhoudendheid van de Opgeleide Molenbeek.

P360028 Nieuw Limburgs Peil (NLP) Legger Streefpeilen

Aanpassing legger streefpeilenplan is meegenomen in reguliere aanpassingen van de legger. Project kan worden afgesloten.

P360031 Ven herstel

In het kader van dit project werden bijdragen verstrekt aan respectievelijk Stichting Limburgs Landschap, en de Bosgroep voor het herstellen van vennen. De bijdrage is gebaseerd op de bijdrage van dit ven herstel aan de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater.

Een bijdrage werd toegekend voor het herstel van vennen in t noorden van het beheersgebied, in de Maasduinen; dit betreft "De Blanke Slink-Zwartwater", "De Valkenburgervennen" en "De Eckeltse Vennen". Daarnaast werd een bijdrage toegekend voor de volgende vennen in midden Limburg; 'Sarsven', 'Roeventerpeel' en 't Kruis'. Toezeggingen werden gedaan tot 400.000, vervolgens werd tot € 378.574 verantwoord en uitbetaald.

P360036 Uitwerking stappenplan Code Oranje

Code Oranje is de voorloper van Water in Balans. In de jaarrekening is aangegeven dat we code oranje op willen heffen en het restant over willen hevelen naar Water in Balans P360034 (zie tevens toelichting P360001).

P360038 Vervanging landmeetapparatuur

Project is uitgevoerd en afgerond. Kan in jaarrekening 2018 worden afgesloten.

P400005 Vullen beheerregister waterkering

Het vullen van het beheerregister maakt onderdeel uit van het reguliere werk. Krediet kan daarom worden afgesloten met een batig saldo (compenseert nadelig saldo P400006).

P400006 Opstellen beheerplan waterkeringen

Het beheerplan waterkeringen is medio 2017 vastgesteld door het algemeen bestuur. Abusievelijk is dit krediet niet bij de jaarrekening 2017 afgesloten. Daarom nu alsnog. Het nadelige saldo wordt gecompenseerd door het batig saldo op P400006.

P400008 RVG – Restwerkzaamheden

De werkzaamheden met betrekking tot de restpunten uit de bestuurlijke overeenkomst Maaskaden, zijn medio 2017 afgerond. De financiële afwikkeling heeft in 2018 plaatsgevonden. De kosten van de werkzaamheden zijn volledig gedekt door subsidies van Rijkswaterstaat.

P501004 Verkoop kantoor Parklaan 10, Sittard

Het kantoorpand van het voormalig waterschap Roer en Overmaas is in 2018 voor dit bedrag verkocht.

P502002 TWI Investeringsprojecten Waterschap Limburg

Uit het project Tijdelijke Werkorganisatie Informatievoorziening zijn in 2018 nog een aantal ICT voorzieningen betaald. Alle ICT en IV voorzieningen zijn gerealiseerd en het project kan worden afgesloten.